

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYALBİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI

HALKLA İLİŞKİLER VE KENTSEL DÖNÜŞÜM
ÖRNEK İNCELEME: ÇİNÇİN BAĞLARI(GÜLTEPE) KENTSEL
DÖNÜŞÜM PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Meltem YILMAZ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN

Ankara- 2010

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYALBİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI

HALKLA İLİŞKİLER VE KENTSEL DÖNÜŞÜM
ÖRNEK İNCELEME: ÇİNÇİN BAĞLARI(GÜLTEPE) KENTSEL
DÖNÜŞÜM PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Meltem YILMAZ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN

Ankara- 2010

ONAY

Meltem Yılmaz tarafından hazırlanan HALKLA İLİŞKİLER VE KENTSEL DÖNÜŞÜM ÖRNEK İNCELEME: ÇİNÇİN BAĞLARI (GÜLTEPE) KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ başlıklı bu çalışma, 08.12.2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

.....

Prof. Dr. İrfan Erdoğan (Başkan)

.....

[İ m z a]

.....

Prof. Dr. Naci Bostancı

.....

[İ m z a]

.....

Doç. Dr. Serdar Öztürk

.....

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	ii
TABLOLAR DİZİNİ	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ	v
GİRİŞ	1
KONU	1
AMAÇ	5
ÖNEM	5
YÖNTEM	6
Araştırma Soruları	6
Kapsam Ve Sınırlılıklar	8
Veri Toplama Tekniği	8

BİRİNCİ BÖLÜM GERİ PLAN TARTIŞMASI

1.1 KENT VE KENTLEŞME	16
1.1.1 Kent Kuramları	16
1.1.2 Ankara'da Kentleşme	25
1.1.2.1 Eski Ankara	25
1.1.2.2 Jansen Planı ve Yeni Ankara	32
1.1.2.3 Altındağ'da Kentleşme	35
1.2 KENTLEŞME VE GÖÇ	38
1.3 GECEKONDULAŞMA	44
1.3.1 Ankara'da Gecekondulaşma	49
1.3.2 Altındağ'da Gecekondulaşma	50

İKİNCİ BÖLÜM BULGULAR, ANALİZ VE DEĞERLENDİRİME

1.1. BİR SÜREÇ OLARAK KENTSEL DÖNÜŞÜM	56
1.1.1 Türkiye'de Kentsel Dönüşüm	63
1.1.2 Ankara'da Kentsel Dönüşüm	68
1.2. KENTSEL DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE HALKLA İLİŞKİLER	71
1.2.1 Sürecin Yönetmelik Erki Olarak Altındağ Belediyesi Ve Halkla İlişkiler	73
1.2.1.1 Kurumsal Açısından Halkla İlişkiler	73

1.2.1.1.1	Halkla İlişkiler Biriminin Kurum İçerisinde Bulunduğu Konum Açısından	74
1.1.2.1.2	Üstlendiği Görev Açısından	76
1.1.2.1.3	Çalışan Personel Açısından	81
1.2.2.	Süreç Bağlamında Halkla İlişkiler	82
1.2.2.1	Altındağ Belediyesi Tarafından Üretilen Basılı Materyaller Ve Kentsel Dönüşüm	83
1.2.2.1.1	Kitapçıklarda	83
1.2.2.1.2	Gazete Altındağ'da	89
1.2.2.1.3	İnternet Portalları ve Ulusal Basında	93
1.2.3	Uygulanmakta Olan İletişim Süreci ve Sürecin Temel Aksaklıkları	97
1.2.3.1	İletişim Sürecindeki Alıcı/Hedef Kitle Tanımlamasına İlişkin Aksaklıklar	97
1.2.3.2	Süreç İçerisinde Ortaya Çıkan Bilgi Aktarımına İlişkin Aksaklıklar	104
1.2.4	Sürecin Halk Katılımı Bağlamındaki Aksaklıkları	110
1.2.4.1	Portekiz Sintra-Cascais Doğa Parkı Projesi ile Çinçin Bağları Kentsel Dönüşüm Projesi'ne Plan Bağlamında Genel Bir Bakış ..	112
1.2.4.2	İki Projenin Halk Katılımı Bağlamında Değerlendirilmesi	116
SONUÇ VE ÖNERİLER		120
KAYNAKÇA		126
EK.1		134
ÖZET		136
ABSTRACT		137

TABLolar VE ŞEKİLLER DİZİNİ

Tablo 1: Adrese Dayalı Nüfus Sistemine Göre Altındağ'da İkamet Eden Ailelerin Nüfusa Kayıtlı Oldukları İl	41
---	----

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil.1	Altındağ Belediyesi Organizasyon Şeması	76
Şekil.2	Kentsel Yenilenmeye Katılım Metotları	111
Şekil.3	Halk Katılımı Metodolojik Süreçleri	118

GİRİŞ

KONU

İnsanlık tarihini, bir egemenlik ve mücadele savaşı olarak ele almak mümkündür. Bu mücadele sonucunda meydana gelen ve tarihsel süreçte kendine yer bulan, devrim niteliğindeki olay ve olgular aynı zamanda, insanların gündelik yaşamlarını yeniden düzenleyen, başka olguların vücut bulmasını sağlarken, kimi olgularında yeniden biçimlenmesine ya da dönüştürülmesine de neden olmaktadır. Sanayi Devrimi ile birlikte kentlerde benzer bir değişim ve dönüşüm sürecine maruz kalmıştır. İlk başlarda insanların barınma ve korunma ihtiyacından dolayı ortaya çıktığı öne sürülebilecek kentlerin, devrimden sonra bu özelliklere halen sahipken, salt olarak bu ihtiyaçların giderilmesini sağlayan bir yerleşim olma özelliğinden fazlasını da ihtiva etmeye başladığı öne sürülebilir.

Kentler, Huot, Thalmann ve Valbelle'in de belirttiği gibi; karmaşık bir toplum yapısının, bireysel düzeyde çözümlenemeyecek sorunların üstesinden gelmesine olanak sağlayan ve kendine özgü özellikleri bulunan bir yerleşim sistemi olarak ele alınabilmektedir ve kentleri, kent sakinlerinin ekonomik ve sosyal faaliyetlerinin çeşitliliği karakterize etmektedir. Kentlerde farklı faaliyet türleri bir araya gelmekte, her bir unsurunun birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu dışa açık bir sistem vücut bulmaktadır(Huot, Thalmann ve Valbelle,2000:33-34). Benzer şekilde Weber'in "Şehrin Doğası" adlı çalışmasında "iktisadi açıdan şehir; sakinlerinin geçimlerini tarımdan ziyade ticaret yoluyla sağladıkları bir yerleşim birimidir", burada var olan ticaret çok yönlüdür ve şehirler aynı zamanda pazar yeridir(Weber,2005:101-131). Tanımlamalarda vurgunun kentlerin, özellikle iktisadi boyutlarına yapılması, şehirlerde yaşayan "insan" faktörünün, arka plana itildiği düşüncesini de beraberinde getirebilmektedir. Hatta, ekolojik kent kuramlarına kadar var olan kuramların genel yöneliminin de bu doğrultuda olduğu söylenebilir. Martindale, konuya ilişkin olarak gerçekleştirilen çalışmaların; istatistik açıdan herhangi bir eksiklik içermemekle birlikte şehri salt olarak, kilovat saatlerle,

kilometrelerle, madenler, bebek ölüm oranları, akıl hastalığı, suç, kredi miktarı gibi çeşitli ölçütlerle açıklama eğilimini de beraberinde getirdiğini belirtmektedir(Martindale,2005:36). İnsan eliyle ve insanlar için oluşturulan kentlerde, göz ardı edilenin yine insanlar olmasından kaynaklı olarak, üretilen çalışmalara önemli eleştiriler getirilebilmektedir.

Günümüzde, dünyada farklı coğrafyalarda yer alan birçok kent, yeniden bir dönüşüm ve değişim sürecine girmiş ve farklı aktörlerin katılımı ile gerçekleştirilen “kentsel dönüşüm” çalışmaları vücut bulmaya başlamıştır. Yapılış gerekçeleri Robert tarafından;

- a. Kentin fiziksel koşulları ile toplumsal problemleri arasında doğrudan bir ilişki kurularak, kentsel çöküntü ve bozulma problemine çözüm bulmak,
- b. Kent dokusunu oluşturan birçok ögenin fiziksel olarak sürekli değişim ihtiyacına cevap vermek,
- c. Kentsel refah ve yaşam kalitesini arttırıcı ekonomik kalkınma yaklaşımını ortaya koymak,
- d. Kentsel alanların en etkin biçimde kullanımına ve gereksiz kentsel yayılmadan kaçınmaya yönelik stratejileri ortaya koymak,
- e. Toplumsal koşullar ve politik güçlerin ürünü olarak kentsel politikanın şekillendirilme ihtiyacını karşılamak, olmak üzere beş temel gerekçe altında toplanmaktadır(akt.Şişman,Kibaroglu,2009:2). Kentsel dönüşüm bu beş temel gerekçe vasıtası ile bakıldığında kentte yaşayan insanlar ve onların sorunlarına çözüm bulmak amacıyla gerçekleştirildiği söylenebilir.

Kentsel dönüşümün, kentlerde yaşayan insanların, yani kent halkının yaşamlarını düzenlemeye çalışan bir olgu olduğu, göz önünde bulundurulursa, kentlerde yaşayan halkın, süreçteki rolleri büyük bir önem arz etmektedir. Temelde, kentsel dönüşüm ile ilgili olarak hem dünyada hem de Türkiye’de üretilen, akademik çalışmalara bakılacak olduğunda, halka düşen role ilişkin olarak, ortak bir yönelimin olduğu söylenebilir. Kentsel dönüşüm, sürecin planlama, uygulama ve sonuç aşamalarında; merkezi yönetim, yerel yönetim, özel sektör, sivil toplum kuruluşlarına ek olarak halk katılımının zorunlu olarak

ele alındığı bir aktörler grubunu içermektedir(Aras ve Alkan,2007; Kara,2007;Ataöv ve Osmay,2007; Atkinson,2004; Arnstein,1969;). Fakat; hem farklı ülkelerde hem de Türkiye’de bugüne kadar kentsel dönüşümle ilgili olarak üretilen akademik çalışmalara bakılacak olduğunda kentsel dönüşümü, halk katılımını uygulama boyutunu ayrıntılı bir biçimde ele alan çok az çalışma bulunurken, halkla ilişkiler ve halk ile süreci yöneten kurumlar arasındaki ilişki bağlamında ele alan basılı ya da internet mecralarında yer alan herhangi bir çalışmaya ulaşılammıştır. Bu tez alanda var olan bu boşluğun giderilmesi için hazırlandı.

Halkla ilişkiler alanında, kentsel dönüşüm olgusuna ilişkin olarak ortaya çıkan boşluğun çeşitli nedenleri bulunabilmekle birlikte, dikkat çeken hususlardan birinin, olgunun ayrıntılı olarak incelenmediği ve tanımlamalarda yer alan ögelere yapılan vurgulara dikkat edilmediği sürece, ilk bakışta halkla ilişkiler ve kentsel dönüşüm arasında bir bağ kurmanın güçlüğü olduğu ileri sürülebilir. Oysaki kentsel dönüşüm üzerine yapılan çalışmalarda halk katılımına yapılan vurgu ve dönüşümün halkın daha iyi koşullarda yaşabilmesi için yapıldığının öne sürülmesi, iki alan arasında bağ kurulmasını sağlayabilmektedir.

Bu duruma ek olarak kentsel dönüşüm ile ilgili olarak; kentlerin açık ve dinamik bir sistem olduğuna birçok akademisyen tarafından yapılan vurgu(Huot, Thalmann ve Valbelle,2000; Çezik,1982; Ataöv,2007) ve sistemlerin bekasının sağlanabilmesi için iletişime duyulan ihtiyaç iki alan arasındaki bağı görünür kılmaktadır.

Bu bağdan yola çıkarak, araştırmada Çinçin Bağları (Gültepe) Kentsel Dönüşüm Projesi incelenmektedir. Çinçin Bağları Kentsel Dönüşüm Projesi, sadece Altındağ’ın ya da Ankara’nın değil, Türkiye’nin en ilgi çekici kentsel dönüşüm projelerinden biridir. Dönüşüm gerçekleştirilen diğer gecekondu mahallerinden farklı olarak, Çinçin Bağları Türkiye Cumhuriyeti’nin resmi kurumları tarafından “slum”¹ olarak nitelendirilen üç mahallesinden biridir.²

¹ Slum kavramının ne olduğu ve Türkiye’de varolup olmadığı hakkında çeşitli tartışmalar yürütülmektedir. “Türkdoğan, Türkiye’de "slum" veya "shanttown" denilen sefalet bölgelerinde yaşayan insanların meydana getirdikle-ri yoksulluk alt-kültürünün varlığını savunur(Türk-doğan,

Slum olarak isimlendirilmesi dışında, mahallenin bir akademik çalışmanın konusu olarak seçilmesine neden olabilecek başka özelliklerde bulunmaktadır:

1. Burada mekânsal olarak ötekileştirmenin varlığının izlerinin sürülmesi ve bu mekânsal ötekileştirmenin burada yaşayan kişiler tarafından da içselleştirilerek bir sığınak görevi görmesi,
2. Çiçin Bağları Mahallesi'nin "Ankara'nın Çingene Mahallesi" olarak adlandırılması ve mahalle içerisinde yalnızca Çingenelerin yaşadığına dair genel bir algının yerleşmiş olması³,
3. Sokakta çalışan çocukların ya da sokak çocuklarının ailelerinin önemli bir kısmının bu mahallede ikamet ediyor olması,
4. Gecekonduların iç içe avlular biçimde yapılmış olmasından dolayı, suçluların ya da suç unsurlarının tespitinin zor, hatta imkânsız olması, Ankara'dan geçen ve Ankara'da satılan uyuşturucu trafiğinin özellikle adı geçen mahallede ve bu mahalleye yakın diğer mahallerden yönetiliyor oluşu,⁴
5. Türkiye'de uygulanmakta olan ve yerleşik gecekondu bölgesi olarak tabir edilebilecek ve yerel halkın onlarca yıldır yaşadığı alanlarda gerçekleştirilen, kentsel dönüşüm projelerine bakıldığında hemen hemen hepsinin halk, sivil toplum kuruluşları ve uygulamayı yapan

1983:11). Ruşen Keleş de "slum"un Türkiye' de mevcut olmadığını savunur. "slum" yoksulluk yuvaları ile gecekondu arasında birtakım farklar vardır. Bunlar: (Çetin,:100)

1. Yoksulluk yuvası çok katlı apartmanlar veya ba-rakalar şeklinde iken, gecekondu tek katlı za-manla ilaveler yapılan bahçeli konutlardır.
2. Yoksulluk yuvaları suç merkezinden gecekondu-larda suç işleme oranı düşüktür.
3. Yoksulluk yuvalarında oturanlar şehir kökenli iken gecekondu oturanlar köy kökenlidir.
4. Yoksulluk yuvalarında barınma yoğunluğu çok fazla iken, gecekondu nispeten azdır. Yoksulluk yuvalarında kiracı veya sığıntı olarak yaşanırken gecekondu ev sahipliği oranı yüksektir."

Açıklama için bkz. Çalışkan, Zekeriya, Türkiye'de Şehirleşme Ve Gecekondulaşma, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları,2006, s.60

² Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan, Nisan 2009 yılına ait Kentleşme Şurası Raporunda sayfa 10 ve 36'da Türkiye'de slum örnekleri verilirken kullanılan ve Ankara sınırları içerisinde yer alan tek mahalle Çiçin'dir. Diğerleri için bkz. İstanbul Tarlabası, İzmir Kadifekale

³ Çalışmanın çerçevesini belirlemek için yapılan ön çalışma esnasında birçok kentten, özellikle İç Anadolu'daki diğer kentlerden göçen çok sayıda kişinin mahallede ikamet ettiği ve TÜİK'in Altındağ ile ilgili olarak sunduğu verilerle uyduğu görülmüştür.

⁴ Konuyla ilgili olarak, araştırmada görüşmecisi olarak yer alan proje yürütücülerinin, Altındağ Belediyesi tarafından üretilmiş olan yazılı materyallerin, alanda yaşayan halk ve gazetelerde yer alan haber başlıklarının, mahalleyi "polis bile giremediği" bir yer olarak tanımladığı da eklenebilir.

örgütlerin birbiri ile çatışmaları, karşılıklı mahkemeye vermeleri ya da mahkemede yürütmenin durdurulması kararının alınması ile sonuçlandığı görülür⁵. Çinçin Bağları örneğinde ise bölgedeki yıkımlarda davalarla ilerleyen mahkeme süreçlerine ve basına da yansıyan olaylı yıkımlara rastlanmayışı, belediyenin kendi yayınladıkları kitapçıklarda ve de ulusal basına çıkan haberlerde bu olaysız yıkımlara vurgu yapıyor oluşu konuyu ilgi çekici kılan bir başka noktadır.

6. Projenin 3. etabına geçilmiş olması, yani sürecin halen devam etmesinden kaynaklı olarak gözlemlenebilir oluşu, alanı özel kılmaktadır. Sayılan gerekçelerden dolayı da çalışma alanı olarak Çinçin Bağları Kentsel Dönüşüm Projesi seçilmiştir.

AMAÇ

Türkiye’de kentsel dönüşümle ilgili olarak hazırlanmış olan çok sayıda, sempozyum, bildiri, makale, kitap ve teze rastlamak mümkündür. Çalışmalarda kentsel dönüşüm birçok akademisyen tarafından farklı boyutları ile incelenmiştir. Bu çalışma, diğer çalışmalardan farklı olarak; kentsel dönüşümde uygulayıcı ve uygulama alanı içerisinde yer alan halk arasındaki; iletişim süreci, halk katılımı, halkla ilişkiler çalışmalarına ilişkin olarak tespitler yapmak, süreci bu bağlamda betimlemek ve karşılaşılan sorunlara, öneriler getirerek literatüre katkıda bulunmak amacıyla hazırlandı.

ÖNEM

Bu tez çalışmasının; daha önce farklı boyutları ile ele alınan kentsel dönüşüm olgusunun, halkla ilişkiler bağlamında ele alınması yoluyla, literatürdeki önemli bir boşluğun giderilmesine yönelik bir çalışma niteliğinde olması ve tezde yer alan örnek incelemeden hareketle; pratikte, halkla ilişkiler bağlamında ortaya çıkan sorunların tespitinin yapılması ve tezde sorunları gidermeye yönelik olarak öneriler getiriliyor oluşu çalışmanın önemini oluşturmaktadır.

⁵ Örnekler için bkz. Dikmen Vadisi-Portakal Çiçeği Vadisi, Sulukule Kentsel Dönüşüm Projesi v.b

YÖNTEM

Çalışmanın girişinde, kentsel dönüşüm ve halkla ilişkiler arasında özellikle katılımı sağlama, iletişim sürecini yönetme ve alanda yaşamakta olan halkla kurması gereken ilişkiden yola çıkılarak, bir bağ kuruldu. Var olan, bu bağın teorik açıdan nasıl biçimlendirilebileceğini bulmak ve daha sonra süreçte yer alan aktörleri belirlemek, yönetsel erki temsil eden aktörün, sahip olduğu halkla ilişkiler biriminin kurumsal bağlamda bu tür bir çalışmayı yürütebilecek yeterli koşullara sahip olup olmadığını tartışa bilmek ve gerçekleştirilen çalışmaların nasıl yapıldığı ve nasıl yapılması gerektiğini tespit edebilmek ve aktörlerin, süreçteki konumunu belirleyebilmek için, aşağıdaki araştırma soruları belirlendi.

ARAŞTIRMA SORULARI

Araştırmanın amacı doğrultusunda; sürecin tam olarak betimlenebilmesi için, önce kentsel dönüşüm sürecine ilişkin olarak üretilen akademik çalışmalarda, hem Türkiye’de hem de dünyada süreçte yer alacak aktörlerin kimler olduğu konusunda net bir fikir birliği olduğundan bahsedilmişti ve burada halkın önemi vurgulanmıştı bu doğrultuda öncelikli olarak, aşağıdaki sorulara yanıtlar bulunması oldukça önemlidir.

1. Süreçte yer alan aktörler kimlerdir,
2. Halka ne tür roller düşmektedir,
3. Süreçte aktif olarak yer almışlar mıdır,
4. Bu konuda hem halk hem de diğer aktörlerin, halkın süreçte yer almasına ilişkin talepleri olmuş mudur?

İkinci olarak araştırılması gereken konu, yönetsel erkin alanda yaşayan halka bakış açısına ilişkindir. Kentsel dönüşümde aktif rol alan yönetsel erkin burada yaşayan halkla ilgili olarak yaptığı tanımlamalar aynı zamanda onların gönderen ile alıcı arasındaki var olan iletişimin dayandığı temelleri ortaya koyacaktır. Bu nedenle;

1. Burada yaşayan halk; dönüşümü gerçekleştirilen kurumlar tarafından nasıl tanımlanmaktadır?
2. Tanımlamalarda herhangi bir sorun bulunmakta mıdır?

3. İletişimsel bir eylem düşünülduğünde halk sadece dinleyen konumunda mıdır yoksa talep eden ve talepleri dikkate alınan, talepleri sonucunda eyleyebilen bir halk mıdır?

Üçüncü olarak kentsel dönüşüm planlamalarının doğası gereği, dönüşüm yapılacak alanda yaşayan halkın önceden bilgilendirilmesi, nelerle karşılaşacaklarına ve neler yapılacağına dair bilgilendirilmesi gerekmektedir. Aksi bir uygulama hem hukuki hem de etik bağlamda sorunlar taşımaktadır, bu gerekçeye bağlı olarak aşağıdaki araştırma sorusu üretildi:

1. Süreç gerçekleştirilirken halk bilgilendirilmiş midir, önceden hazırlanılmış bir kampanya bulunmakta mıdır, halkla iletişim kurulurken ne tür araçlardan faydalanılmıştır?

Dördüncü olarak ise; bu eylemleri gerçekleştirebilmek için süreçte yer alan kurum/kurumların, sürece ilişkin olarak gerçekleştirilecek olan iletişim çalışmalarını gerçekleştirebilmesi için, bir halkla ilişkiler birimine sahip olması gerekmektedir. Var olan halkla ilişkiler biriminin yetersiz kaldığı noktalarda ise dışarıdan bu konuda yardım alabileceği kimi halkla ilişkiler şirketi ile işbirliği halinde çalışması gerekebilir. Ayrıca halkla ilişkiler biriminin kurum/kurumların içerisinde bulunduğu konum, çalışanların niteliği, yetki ve görevleri, yöneticiye yakınlığı da sürece ilişkin yürütecekleri çalışmalar için oldukça önemli bir role sahiptir. Bu nedenle, aşağıdaki sorulara yanıt arandı:

1. Süreçte yönetsel erki temsil eden kurumların, halkla ilişkiler birimi mevcut mudur,
2. Ne tür yetkilere sahiptirler,
3. Görevleri nelerdir,
4. Yönetici ile ilişkilerinin düzeyi nedir,
5. Karar verme yetkileri var mıdır,
6. Kendilerini yetersiz gördükleri noktalarda dışarıdan halkla ilişkiler hizmetleri almışlar mıdır?

Son olarak, yine belirlenen amaç doğrultusunda, kentsel dönüşümde izlenebilecek olan iletişim süreci, halk katılımının sağlanması ve halkla ilişkiler çalışmaları hakkında bir yol haritası çizebilmek için; burada gerçekleştirilen halkın katılımını sağlamaya, uygulanan halkla ilişkiler

alışmalarına ve izlenen iletişim sürecinde yukarıda sorulan diğler sorulardan elde edilen cevaplar doğrultusunda var olan eksikliklerin araştırılması gereği ortaya çıktı. bu bağlamda aşağıdaki birbirine bağlı iki soruya yanıt arandı:

1. Bu sorunlar nereden kaynaklanmaktadır
2. Çözümleri ne olabilir?

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Bu tez çalışması, konusu gereği belirli bir alan ve belirli bir zamanla sınırlandırılmıştır. Belirli alan; Ankara’ da Altındağ İlçesine bağlı olan Çinçin Bağları(Göltepe) Mahallesi iken, belirli zaman; Çinçin Bağları’nda gerçekleştirilmekte olan ve 2006 yılında başlanan, kentsel dönüşüm sürecinin tezin bittiği tarih olan 2010’a kadar geçen süredir.

VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ

Tezde yer alan ve yukarıda bulunmakta olan beş araştırma sorusu doğrultusunda, incelenecek konunun; belirli bir süreç içersinde ne olduğu, süreçte var olan sorunların tanımlanması, koşulları belirleme, karşılaştırma yapma, değerlendirmelerde bulunma, iletişim politikalarını saptama ve önerilerde bulunmayı gerektirmesinden dolayı, bu tez niteliksel araştırma tasarımı biçiminde hazırlandı.

İlgili tasarım doğrultusunda, araştırma sorularına veri toplamak için; öncelikli olarak süreçte yer alan aktörlerle görüşmeler yapıldı. İkinci olarak ise; süreçte yer alan aktörlerden biri ve sürecin uygulayıcısı olan belediyenin, gerçekleştirmiş olduğu; halkla ilişkiler faaliyetlerini betimleyebilmek ve süreçte vurguladıkları, öğeleri tespit etmek amacıyla, belediye kanalıyla üretilen; dergi ve gazeteler incelendi. Üçüncü olarak ise, 6 ay süreyle ve ayda en az 2 kez olmak üzere belediye gidildi. Çinçin’de ikamet etmiş/eden kişilerin belediyeye sorun, talep, dilek, şikâyetlerini iletmek için geldikleri süre zarfı içersinde pasif gözlemde bulunuldu. Bu gözlemle ulaşılmak istenen veri, buraya sorun dilek/şikâyetlerini bildirmek için gelen kişilerin, başvuracakları yerleri bilip bilmediği, gittikleri departmanlarda nasıl

karşılandıkları, genellikle hangi sorunları dile getirmek için geldiklerini uygulama alanında görebilmektir.

1. Aktörlere İlişkin Veriler:

Verileri toplamak için, süreçte yer alan aktörlere ilişkin olarak yapılan ön çalışma sonucu; Çiğcin Bağları(Gültepe) Kentsel Dönüşüm Projesi'nde, tezin amacına yönelik olarak, görüşülmesi gereken 4 aktör olduğu sonucuna ulaşıldı. Araştırma dâhilinde, aşağıdaki yer alan aktörlerin tamamıyla, süresi 45 ila 90 dakika arasında değişen, yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirildi.

Araştırma sorularının cevaplarını alabilmek için, Altındağ Belediyesi ve onun sahip olduğu Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Danışma ve Altınay ile görüşüldü. Süreçte yönetsel erki temsilen belediyenin yer almasından dolayı araştırmada belediyenin Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nün yanı sıra İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nde konuyla ilişkili yetkili kişiler tespit edildi ve bu kişilerle kurumdaki konum, kentsel dönüşüm süreci ve işleyişine ilişkin sorular yöneltilerek konu hakkında bilgi alındı.

Araştırmanın üzerine inşa edildiği, beş temayla ilgili olarak, alt temalar oluşturuldu ve her biri analiz edildi.

A. Araştırmada yer alan belediyenin genel halkla ilişkiler anlayışı ve halkla ilişkiler biriminin kurumsal konumu ilişkin temasını oluşturmak için aşağıdaki beş gösterge üzerinde durdu:

- a) Altındağ Belediyesi olarak ne tür halkla ilişkiler faaliyetleri gerçekleştirildiği,
- b) Ne tür araçlardan faydalandığı,
- c) Halkla ilişkiler plan ve stratejilerini hangi temeller üzerinden şekillendirdikleri,
- d) Halkla ilişkileri düzenli bir faaliyet olarak gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri,
- e) Kurumda ne gibi görevler üstlendikleri, yetkileri ve birimde çalışanların eğitim düzeyi,

B. Dönüşüm sürecinde halkın sürece katılımının sağlanması ve iletişim süreci temaları ile ilgili, on bir gösterge üzerinde duruldu:

a. Halkla İlişkiler Birimi'nde

- a) Halkın sürece katılıp katılmadığı,
- b) Nasıl ikna edildiği,
- c) Çinçin Bağları Kentsel Dönüşüm Projesini diğerlerinden ayıran özelliklerin var olup olmadığı ve halkla ilişkiler biriminin buraya özgü stratejiler geliştirip geliştirmede olduğu,
- d) Halkla ilişkiler biriminin süreçle ilgili şikâyet alıp almadığı, alınıyorsa bu şikâyetleri nasıl değerlendirdiği,
- e) Çinçin'de yaşayan halkın halkla ilişkiler birimi tarafından nasıl tanımlandıkları, soruları üzerinde durulmuş ve konuya ilişkin olarak üretilen yazılı ve görsel materyaller incelendi.

b. İmar ve Şehircilik Müdürlüğü ile gerçekleştirilen görüşmede ise;

- a) İmar ve Şehircilik Birimi'nin süreci nasıl tanımladığı,
- b) Süreçte yer alan aktörler,
- c) Sürecin nasıl gerçekleştirildiği,
- d) Halka ne tür roller düştüğü,
- e) Burada yer alan kişilerin mülkiyet açısından konumu,
- f) Tapulu, tapu tahsisli ya da hak sahibi olmayan kişilerin süreçten nasıl etkilendiği konuları üzerinde durulmuştur.

Belediye içerisinde Danışma ve Altınay Birimi ile yapılan görüşmeler ise faaliyet alanları, alanda yaşayan halk ile kurdukları ilişkiler ve belediye tarafından üretilen basılı materyallere erişim konularında gerçekleştirildi.

C. Sürecin işleyişi biçimi ve belediye dışındaki aktörlerin konumu ve katılım teması ile ilişkili olarak, Altındağ İlçe Emniyet Müdürlüğü ve mahallede bulunan Seğmenler Polis Karakolu ile görüşmeler gerçekleştirildi. Türkiye'de gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projelerinde özellikle yıkımlar esnasında sürece dâhil olan ve yönetsel erkin güç kullanma yetkisine sahip olan emniyet güçleri alanda yaşanan problemlerin tespitini yapmakta oldukça önemli bir konuma sahiptir. Emniyet güçlerin bir tür çatışma çözüm

aracı olarak alanda kullanılması bile bu kurumu araştırma için önemli kılmaktadır.

Bu nedenle Altındağ İlçe Emniyeti ve Seğmenler Polis Karakolu ile yapılan görüşmelerde aşağıdaki beş gösterge;

- a) Kentsel dönüşümün kendi çalışma alanlarına göre etkileri,
- b) Çalışma alanlarıyla ilgili olarak kendilerine görev düşüp düşmediği,
- c) Süreçten beklentileri,
- d) Çinçin’de yaşayan kişileri nasıl tanımladıkları,
- e) Belediyede çalışan yetkililerce sıklıkla ifade edilen olaysız yıkımların, onların gözüyle olaysız olup olmadığı ve karşılaştıkları üzerinde duruldu.

Araştırmada üçüncü olarak, yine katılım teması ile ilgili olarak, aktörlerden biri olan, sivil toplum kuruluşlarını temsilen; Ankara’daki birçok kentsel dönüşüm projesinin uygulanma sürecinde ve uygulamaların sonrasında ortaya çıkan sorunlarla ilgilenen, içerisinde çok sayıda akademisyenin, meslek örgütü, sendika, demokratik kitle örgütünün yer aldığı Ankaram Platformu’nun⁶, dönem sözcüsü olduğu için İnşaat Mühendisleri Odası tarafından konuya ilişkin olarak görüşülmesi tavsiye edilen kişilerle görüşüldü.

Bu görüşmelerde bu görüşmelerde aşağıda yer alan beş gösterge üzerinde duruldu:

- a) Sivil Toplum kuruluşlarının kentsel dönüşüm sürecindeki rolü,
- b) Bugüne kadar sürece eklemlenmek için ne tür eylemlerde bulundukları,
- c) Süreci nasıl değerlendirdikleri,
- d) Çinçin Bağları(Gültepe) Kentsel Dönüşüm Projesini nasıl değerlendirdiklerini,
- e) Söz konusu alandaki kentsel dönüşüm sürecine ilişkin olarak herhangi bir çalışmada bulunup bulunmadıkları,

⁶ Lütfen katılımcılar için eklere bakınız.

D. Son olarak da, Çinçin Bağları'nda kentsel dönüşüm süreci esnasında mahallede, ikamet etmiş/etmekte olan, tapulu/tapu tahsisli/tapusuz 30 kişiyle görüşmeler yapıldı. Bu kişiler;

- i. Toplu Konutlarda yaşayan kişilerle evlerinde, apartmanların yer aldığı; park, bahçe, okul önü gibi alanlardan ulaşılırken, diğer kişilere;
- ii. Halen bu çevrede ikamet etmekte olan kişilerle devam ettirdikleri ilişkiler: Cuma günü aynı cemaatle namaz kılma alışkanlığı, taşınmalarına rağmen halen eski kahvelerine gelip aynı arkadaşlarıyla oyun oynama isteği, uzun yıllar beraber oturduğu komşuları ile gün yapmaya devam etmeleri, yakın mahallelere taşınmış olanların çocuklarının kaydını başka bir okula almayıp aynı okullara devam etmesinden dolayı çocuklarının okul çıkışlarına gelmeleri gibi çeşitli gündelik yaşam alışkanlıkları/zorunluluklarının devam etmesi ve
- iii. Belediyede devam eden işlemlerini takip etme, gelecekte olabilecek muhtemel çözümler hakkında bilgi almak, süreci takip etmek için sık sık belediyeye uğramaları
- iv. Ve kartopu örnekleme vasıtasıyla ulaşıldı.

Bu kişilerle yapılan görüşmelerde aşağıda yer alan altı gösterge üzerinde duruldu:

- a) Yıkılan evlerinin tapulu mu, tapu tahsisli mi yoksa tapusuz mu olduğu,
- b) Şuanda nerede ikamet ettikleri,
- c) Evleri yıkılmadan önce, konuya ilişkin olarak bilgilendirilip, bilgilendirilmedikleri, eğer bilgilendirilse bu bilgilerin ne olduğu ve nereden edinildiği,
- d) Süreci nasıl değerlendirdikleri ve ne derecede dâhil oldukları,
- e) Süreçte sorunlar yaşadıysa, bu sorunları aktarmak için karşılarında yetkili bir kişi bulup bulamadıkları,
- f) Sorunlarına çözüm önerileri getirip getirmediikleri soruları yöneltildi.

2. Yönetmelik Erki Temsileden, Altındağ Belediyesi'ne Ait Basılı Materyallere İlişkin Veriler

Belediyenin uyguladığı halkla ilişkiler ve kullandıkları halkla ilişkiler araçları teması bağlamında, Altındağ Belediyesi'nin uygulamayı yöneten kurum olmasından dolayı, belediye tarafından çıkartılan gazete ve tanıtım kitapçıklarında, kentsel dönüşüm ile ilgili olarak çıkan haber ve yazılarda, konuya ilişkin olarak verilen bilgiler ve kullanılan ifadeler, belediyenin alandaki kentsel dönüşüm ve burada yaşamakta olan/yaşamış halka bakış açısına dair bilgiler taşımakta ve halkla ilişkiler faaliyetlerine dair veriler sunmaktadır. Bu nedenle;

a) Belediye tarafından yayınlanan “*Altındağ Gazetesi*”: yıkımların başladığı dönem olan 2006 yılının Ocak sayısından 2010 yılının Kasım sayısına kadar incelendi ve burada özellikle Çiğir Bağları Kentsel Dönüşüm Projesi ile ilgili olan haberler tarandı.

b) Aynı amaçla belediye tarafından tanıtım amacıyla çıkartılan:

- “*Değişen Altındağ*”(2009)
- “*Dikkat Çalışma Var*”(2010)
- “*Altındağ Belediyesi Sosyal Belediyecilik*”(2008)
- “*Toplu Konutlar Altındağ'a Güneş Gibi Doğuyor*”(2008)

Adlı tanıtım kitapçıklarının Çiğir Bağları ile ilgili olan kısımları tarandı.

3. Altındağ Belediyesi'nin özellikle Çiğir Bağları kentsel dönüşümle ilgili olarak halkla yüz yüze kurulan iletişimle ilgili veriler:

6 ay süreyle ve ayda en az 2 kez olmak üzere belediye gidildi. Çiğir'de ikamet etmiş/eden kişilerin belediyeye sorun, talep, dilek, şikâyetlerini iletmek için geldikleri süre zarfı içerisinde, ne tür bir yaklaşımla karşılaştıkları, ne tür cevaplar aldıkları, benzer sorunlarla gelen farklı kişilere, farklı davranışların sergilenip sergilenmediği, kurumun yukarıda adı geçen birimlerinde ve belediyenin girişteki bekleme kısımlarında, zaman geçirilerek gözlemlendi. Tezin içindeki ilgili başlıklarda burada gözlenen durumlara, hem

belediyenin hem de görüşmeci olarak katılan kişilerin anlatımlarıyla karşılaştırıldı.

BİRİNCİ BÖLÜM

GERİ PLAN TARTIŞMASI

Kimi olgular tanımlanırken, zamana ve mekâna bağlılık söz konusudur. Bu nedenle de açıklanmak istenen olguyla ilgili olarak, o olgunun ortaya çıkmasını neden olabilecek diğer olgularla ilişkisini tespit etmek oldukça önemlidir. Kentsel dönüşüm olgusu açıklanırken, bu doğrultuda bir çalışmanın yürütülmesi, doğru bir yaklaşım olabilir. Kentlerin tarihi; M.Ö'sine kadar götürülebilirken, bu çalışmada ele alınan kent, kentsel dönüşüme tabi olan, Sanayi Devrimi'nden sonra tanımı, önemi ve anlamı değişen kentlerdir.

Araştırmanın birinci bölümü kentsel dönüşüm olgusunun ortaya çıkmasına neden olan olguları; kentsel dönüşüme giden sürecin; tarihsel olarak gelişimi, nedenleri ve sorunlarını ele almak amacıyla hazırlandı. Günümüzde, hemen hemen tüm dünyada, farklı örneklerine rastlanması mümkün olan kentsel dönüşümün, ülkemizde kentsel dönüşümün ilk uygulandığı kentler olan, metropol kentlerdeki yapılaş gerekçelerine bakılacak olduğunda; öncelikle, kentler için bir tehdit olarak algılanan "çarpık kentleşme" ve bu tür bir kentleşmeden kaynaklı olarak ortaya çıkan toplumsal sorunlarla mücadele etmek amacıyla gerçekleştirildiği görülmektedir.

Çarpık kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar incelenme altına alındığında, bu olgunun; kentleşme, göç ve gecekondulaşma olguları ile ilgili olarak ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Sürecin anlamlı bir şekilde irdelenebilmesi için, sürece neden olan diğer olgular ve bu olguların nedenleri arasında bağ kurmakta yarar bulunmaktadır.

Bu nedenle kentleşme, göç ve gecekondulaşma olguları genelden, araştırmanın örnek inceleme alanı olan Çiğir Bağı Mahallesi'nin içinde yer aldığı Altındağ İlçesi'ne doğru, dönemsel olarak incelenmiş ve tartışılmıştır

Çalışmanın, örnek inceleme alanı olan; Çiğir Bağı(Göltepe) Mahallesi'de, Ankara'nın "Başkent" olması ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında gerçekleştirilen sanayi atılımlarından kaynaklı olarak, Ankara'ya doğru

gerçekleştirilen göçlerde, şehrin düzenli olarak gelişmesi için uygulanmaya çalışılan; Jansen Planı'na rağmen, ilk yerleşik gecekondu bölgesi halini alan Altındağ İlçesi'nin, ilk yerleşik gecekondu mahallerinden biridir. Bu nedenle de kentsel dönüşüme doğru giden süreçte gerçekleşen ve değişen olguların tarihsel süreç içerisinde izlenebilmesi ve koşulların görülebilmesi için oldukça verimli bir alandır.

Bu nedenlerden dolayı da çalışmanın birinci bölümü, kentsel dönüşüme doğru ilerleyen tarihsel bir süreçte, kentsel dönüşüme ihtiyaç duyulmasına neden olan olguları, determinist bir bağ içerisinde genelden özele doğru ele almak için hazırlandı.

1.1 KENT VE KENTLEŞME

Kentleri sanayi öncesi ve sonrası kentler olarak ele almanın, mümkün olduğu söylenebilir. Kentlerin, tarihsel süreç içerisinde, insan hayatında ve üretim süreçlerinde farklı rol ve işlevler üstlendiği tespitinde bulunulabilir. Kentlerin değişen boyutlarına ve kentsel dönüşüm olgusuna değinmeden önce, bu değişimin kent kuramları bağlamında incelenmesinde yarar bulunabilir.

1.1.1 Kent Kuramları

Literatürde kentler farklı düşünürler tarafından, kentlerin belirli özellikleri ön plana çıkartılarak incelenmiş ve kent kuramları bu çerçevede geliştirilmiştir. Kentleri bulundukları konum⁷ ve kentleri pazarla ilişkili olarak ele alan iktisadi kuramların yanı sıra, çalışma konusunun özgün niteliği göz önünde bulundurulduğunda ahlak⁸ üzerinde etkilerini inceleyen kuramlar ve insan faktörünü göz önünde bulundurarak ele alan ekolojik kuramların ayrı bir önemi bulunmaktadır.

⁷ Örnekler için bkz.: Colley, Charles, The Theory of Transpotation, 1880, Weber Adna, Growth of Cities Nineteenth Century, New York: Macmillan, 1899

⁸ Weber, a.g.e, Strong Josiah, The Twenty Century City New York: Baker and Taylor, 1898

Kentlerin incelenmesine ilişkin olarak, özellikle 18. yy sonrasında gelişen kuramların; kentleri pazar olma özelliği ile ilişkili olarak ele aldığı fark edilmektedir. Modern kent tarihini, sanayi devriminden sonra başlatma eğilimi aynı zamanda çeşitli iktisadi ölçütlerinde göz önünde bulundurulmasına ve üretim ilişkilerinden yola çıkarak tarımsal üretimin arka plana itilmesi ya da gerekliliğinin göz ardı edilmesinin yanı sıra, sanayileşmenin önemi ile sanayi üretiminin “gelişmişlik” düzeyi olarak ele alınmasını da beraberinde getirmiş, sanayi devrimi öncesindeki kentlerin literatürdeki ağırlığını yitirmesine neden olmuş gibi gözükmemektedir. Öncülüğünü Max Weber’in yaptığı kuramlar için kent tanımlama ve incelemelerindeki temel ölçüt; kalabalık nüfusun gerçekleştirdiği ticari eylem olmaktadır. Weber’in “Şehrin Doğası” adlı çalışmasında “iktisadi açıdan şehir; sakinlerinin geçimlerini tarımdan ziyade ticaret yoluyla sağladıkları bir yerleşim birimidir”, burada var olan ticaret çok yönlüdür ve şehirler aynı zamanda pazar yeridir(Weber,2005:101-131). Weber’in yaptığı bu tanımlama ya da Cooley’in şehrin konumlamasını ulaşım ağlarını göz önünde bulundurarak açıklamaya çalışması, ticari boyuta yapılan vurgunun göstergeleri arasında sayılabilir. Bu yönde gerçekleşen çalışmalar ve kuramların ışığında gelişen diğer çalışmalar Martindale’ında belirttiği gibi istatistik açıdan herhangi bir eksiklik içermemekle birlikte şehri salt olarak, kilovat saatlerle, kilometrelerle, madenler, bebek ölüm oranları, akıl hastalığı, suç, kredi miktarı gibi çeşitli ölçütlerle açıklama eğilimini de beraberinde getirmiştir(Martindale,2005:36). Bu tür istatistikî verilerden hareketle yapılan çalışmaların belki de en büyük sorunlarından biri Martindale’ında belirttiği gibi çalışmalar okunurken ölü bir şehirde geziliyormuş izlenimi uyandırmasıdır(2005:35). Kentlerin sistemsel boyutlarının ve insan varlığının onun üzerindeki etkisinin ikinci planda kalması yapılan eleştiriye haklı kılabilir. Fakat bu tür çalışmalarında önemli bilgiler içerdiğinin göz ardı edilmesi yanlış olacaktır.

Kentler içerik açısından, Weber ve Cooley’in vurguladıkları özelliklerinden daha fazlasını ihtiva etmektedir. Kentler Huot, Thalmann ve Valbelle’nin de belirttiği gibi; “karmaşık bir toplum yapısının, bireysel düzeyde çözümlenemeyecek sorunların üstesinden gelmesine olanak sağladığı ve

kendine özgü özellikleri bulunan bir yerleşim sistemidir, bu nedenle kenti, özellikle sakinlerinin ekonomik ve sosyal faaliyetlerinin çeşitliliği karakterize etmektedir. Kentlerde farklı faaliyet türleri bir araya gelmekte, her bir unsurunun birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu dışa açık bir sistem vücut bulmaktadır(Huot, Thalmann ve Valbelle, 2000:33-34). Benzer şekilde, Çezik'te kentlerin iktisadi özelliklerinin yanı sıra farklı faaliyet alanlarına ve sistem boyutlarına vurgu yapmaktadır:

“tarımsal ve tarım dışı üretimin denetlendiği, dağıtımının koordine edildiği, tarım dışı üretime dayanan, teknolojik değişme ve gelişmenin beraberinde getirdiği teşkilatlanma, uzmanlaşma ve işbölümünün yüksek düzeye ulaştığı, geniş fonksiyonların gerektirdiği nüfus büyüklüğüne varıldığı, sosyal heterojenlik ve entegrasyon düzeyi yüksek, karmaşık ve dinamik mekanizmanın sürekli olarak işlediği insan yerleşmesidir” (Çezik,1982:17).

Kentlerin dinamik bir mekanizma olarak görülmesi diğer tanımlara ilişkin olarak getirilen eleştirileri bir nebze de olsa daraltmak ile birlikte, kentlerin Keleş'in de belirttiği gibi ekonomik, teknolojik, psikolojik etmenlerin etkisi altında oluştuğunu, gerçekte bu dört küme de gerçekleşen kentleşmenin birbirinden ayıramayacağını, her birinin bir diğerinden etkilenen ve birbirlerinin içinde olan etmenler olduğunu(Keleş,2004:26) düşünmek bu çalışma açısından daha yerinde olacaktır. Eğer Keleş'in saydığı diğer etkenler göz önünde bulundurulmazsa, Türkiye'de kentleşmenin izlerini sürmek güçleşir. Sadece sanayi ve üretim süreçlerini baz alırsak, sanayinin ve ona dayalı üretimin hiç olmadığı/az olduğu kentleri açıklamakta, kaçınılmaz bir güçlük çekilecektir. Bu etmenlerin yanı sıra, toplumsal olgular ve olguların tarihsel devinimi de kent kavramının konumlandırılmasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Alada'ya göre; sanayi öncesinin geleneksel toplumlarında şehir, yerleşim, din, etnisite, kan-bağı, kabile, meslek ilişkileriyle ortaya çıkan mekânsal ve toplumsal ayrışma üzerine kuruludur. Bu yapı, örneğin; İslam şehirlerinin kuruluş aşamasında özünde göçebe ve savaşçı olan ilk Müslüman topluluklarını yerleşik hayata geçirmekte bir ikna yöntemi olarak da düşünülerek mekanın mahallelere bölünmesi, ayrı kabilelerin yer aldığı mahalleler arasında ayrıca koruma

amaçlı fiziki engellerin oluşturulması biçiminde gerçekleştirilmiştir (Alada, 2007: 28). Geleneksel toplumlarda hem yerleşme hem de korunma amaçlı olarak ortaya çıkan yapılanma ile sanayi toplumlarında yerleşme ve korunma amaçlı olarak ortaya çıkan yapılanmalarda aynı amaca hizmet edilmemektedir. Geleneksel toplumlar sürekli savaş tehdidi altında olan, savaşta farklı kuralların işlediği ve savunmanın düşmana karşı yapıldığı bir dönemde ortaya çıktığı ve evlerin öncelikle barınma ihtiyacı için kullanıldığı düşünülebilir. Sanayi sonrası dönem de ise kimi toprak parçaları diğerlerinden daha önemli hale gelmiştir. İktisatta klasik rant teorileri içerisinde yer alan ve Ricardo ile birlikte anılan, “toprak rantı”⁹ olarak isimlendirilen bu kavram insanlar arasındaki gelir düzeyi farklılıkların bariz bir şekilde görülmesini sağlayan önemli bir araç olarak düşünülebilir. Diğer bir değişiklik ise, her bölgenin ya da yaşanılan yerin iklimine göre kullanılan araç ve malzemenin değiştiği, fakat kendi şehri ya da koşullarına mahallesi içerisinde tek tip olan evlerin yerini, sanayi devrimi ile birlikte çok katlı, farklı malzemeler kullanılarak üretilen evler, almış olmasıdır. Bu evler de yine içerisinde yaşayan kişilerin maddi durumu hakkında bilgi verebilmektedir. Mahallerde örgütlenirken benzer bir şekilde o mahallede yaşayacak/yaşayan kişilerin maddi durumuna göre örgütlenmiştir. İlk başta kentlere yerleşen insanların, kan bağı ya da hemşericilik mantığıyla yerleştiği mahalleler yerine aynı maddi imkânlarla sahip insanların oturduğu mahalleler ortaya çıkmıştır. Kentler de kimi ilçeler zengin, kimi ilçeler ise yoksul insanların yaşadığı yerler olarak mimlenmiştir. Oturduğunuz semt ya da mahallenin adı stereotip olarak bile olsa karşınızdaki kişinin sizin hakkınızda fikir yürütebilmesi için önemli bir araç haline gelebilir. Gelir düzeyi yüksek kişilerin oturdukları mahalleler genellikle ileri de yaşamanın arzu edildiği yerlerken, yoksulların yaşadığı mahalleler, mekânsal olarak ötekileştirilen, suçun merkezi olan ve “nöbetleşe

⁹ayrıntılı bilgi için bkz. Ricardo,David; The Principles Of Political Economy And Taxation; The Works and Correspondence Of **David Ricardo**, Vol. I, (Ed. P. Sraffa) London:Royal Economic Society,1981

yoksulluk”¹⁰un yaşandığı yerler olarak algılanmaktadır ve insanların gitmekten kaçındığı bölgeler haline gelmektedir. Bu noktada iktisadi ve sosyolojik temelli araştırmaların yanı sıra, araştırmının spesifik konusu düşünüldüğünde kent kuramları açısından kentlerle ilgili olarak göz ardı edilmemesi gereken diğer çalışmalar ise “ahlak” temelli çalışmalardır. Araştırmanın “slum” olarak nitelenen bir alanda yapıyor oluşu bu gerekliliği doğurmaktadır. Özellikle Strong’la birlikte anılan kenti ahlaki açıdan açıklama çabalarına bakılacak olduğunda, Strong’un ahlaki sorunların temelini göç eden insanlara bağladığı görülmektedir. Strong kentlerde doğmayan kişileri kısacası göç eden kişilerin, gecekondu bölgelerinin ahlaki çöküşün temellerini attığını söylemektedir. Bu yorumları yaparken Strong’un; Anglo Sakson olduğu ve kimi söylemlerinin ırkçılığa varan bir dille yazıldığı göz ardı edilmemelidir. Martindale’ın aktarımı ile Strong: “Eğer meyhanecilerin, hırsızların, kumarbazların, hapishane kuşlarının ve para karşılığı dövüşenlerin bulunduğu mahallelerin yönetimde söz sahibi olmalarını engelleyecek kadar ahlaki duyarlılığa ya da sağduyuya sahip olmazsak, ortada hak ettiğimizden daha iyi yöneticiler beklememiz için bir sebep yoktur”, benzer bir şekilde “ Cehalet, ahlaki çöküş ve sefalet birleşip, cephaneliği şehir varoşları olan toplumsal bir dinamit oluşturuyor”(Martindale,2005;46-47) sözleri ve bu durumu yabancı ve Katolik doğumlarının artışına bağlıyor oluşu, ahlak ve kentler arasında gerçekçi bir bağ kurmaktan ve çözüm üretmekten yoksun bir görünüm arz etmektedir. Adna Weber ise konuyu daha sistematik ve farklı boyutlarını da irdeleyen bir perspektifte ele almaktadır ve Weber göç edenler yerine şehri ve suç oranlarını abarttığını ileri sürdüğü basını suçlamaktadır(Martindale,2005:45). Kent kuramları ve ahlak arasında kurulacak bağa, daha sonra araştırmanın verileri irdelenirken değinileceği için bu tartışmaya ara verilmekte ve şehirlerin hem kültürel hem de ahlaki boyutlarını da ele alan ekolojik şehir kuramlarına değinmekte yarar görülmektedir.

¹⁰ Kavram için bkz. Işık, Oğuz, Pıncarcı Melih, Nöbetleşe Yoksulluk: Sultan Beyli Örneği, İletişim Yayınları,2009

Ekolojik şehir kuramları, kentleri daha sosyolojik bir bakış açısıyla ele alan kuramlardır ve konuda çalışmalar yürüten kişiler arasında ilk akla gelen isimlerden biri olan Park'ın¹¹ betimlemesiyle; “kent ayıklayan ve sınıflandıran büyük bir mekanizmaya benzer. Bu mekanizma henüz anlaşılamayan yollarla belli bir bölge ve belli bir çevrede yaşayacak en uygun bireyleri halkın tamamı içinden yanılmadan seçer”(akt.Giddens,Park:1952,94). Kentler, bu tanımlamada; yaşayan, aynı zamanda muhakeme yetisi olan ve karar veren, kısacası insani özellikler taşıyan, bir varlık gibi ele alınmıştır. Yaklaşımın temel problemi her ne kadar diğer kuramlardan farklı olarak insan faktörü göz önünde bulundurulmuşsa da, kentlerin insan eliyle yaratılmış bir sistemden daha fazlası olduğu kanaati uyandırmaktadır. Oysaki belirli insanların belirli yerlerde yaşamlarını idame ettirmesinin nedeni kentlerin özgül tercihleri değil, kentlerde yaşayan insanların sınıfsal olarak kendilerini konumlandırma ve kendi gibi olmayandan kaçınma tercihlerinde yatıyor olabilir. Nihayetinde kentin insanların yaşabileceği alanların kentin kendi tarafından şekillendirildiğini öne sürmek, birçok iktisadi, sosyolojik ve kültürel etmenin sınıflandırma dışı bırakıldığının öne sürülmesine neden olabilir. Benzer şekilde Martindale'in aktarımıyla Burgess'in de kentlerin büyümesini; kentsel büyüme olgusunun bir tür anabolik-katabolik¹² süreç içindeki düzen ve düzensizliğin sonucudur. Şehrin genişlemesiyle, birey ve grupları iş ve ikamet yoluyla eleyip ayıklayan ve yeniden yerleştiren bir süreç çıkar. Böylece ana gövde evsiz göçmenlerin yaşadığı aylaklar yurdu gün yüzüne çıkar. Merkezi iş mıntıklarını çevreleyen bozulma bölgesinde her zaman “gecekondular”- yozlaşma, hastalık, mafya suçları ve ahlaksızlığa batmış bölgeler- vardır. Ve dışa doğru hareket edildikçe duruma göre, toplumsal plandaki değer intibak ve uyumsuzluk problemleri ile karşılaşılacaktır(Martindale,2005:52) biçiminde yorumlar. Türkiye’de ise benzer bir tipolojinin, araştırmanın ilerleyen bölümlerinde görüleceği üzere, Kiray tarafından şehir merkezinin kayması ile

¹¹ Diğer kent kuramlarında olduğu gibi Ekolojik Kent kuramlarında da ilk çalışmaların Chicago Okulu tarafından yürütüldüğü görülmektedir.

¹² Anabolik küçük parçacıkların büyük paraçacıkları oluşturması iken, katabolik büyük parçacıkların küçük parçacıkları dönüşmesidir.

birlikte ortaya çıkan durumu anlatmak için yapıldığı görülecektir. Kıray'ın tipolojisini Burgess'ten ayıran en temel özellik ise kentleri merkeze almakla birlikte özne olarak kullanmamasıdır. Kentleri; eyleyen varlıklar olarak ele almak, ortaya çıkan durumların altında yatan nedenleri araştırma gereğini ortadan kaldırmaktadır.

Yukarıda yürütülen tartışmadan yola çıkarak, kentlerin sistemsel olarak varlığının reddedildiği anlamı çıkarılmamalıdır, şüphesiz kentler bir sistemdir, eklenmesi gereken ise insan eliyle üretilmiş olduğudur.

Son olarak daha önce Çezik'in tanımlamasında da görüldüğü üzere kentleri açık ve dinamik bir sistem olarak görme eğiliminin diğer farklı kent kuramcıları tarafından da kabul edildiği görülmektedir. Kentlerin insan eliyle üretilmiş bir dinamik sistem olarak ele almak aynı zamanda onun devamlılığını sağlamak için bir dizi iletişimsel etkinlikte bulunduğu ön kabulünü de beraberinde getirmektedir.

Genel sistem teorisi gereğince, kentlerinde bekasını sağlayabilmesi için feedback'ten yararlanması gerekmektedir. Bu durumda kentlerde feedback'in kimlerden ve hangi araçlar vasıtasıyla alınacağı sorularını karşımıza çıkarmaktadır. Sanayileşme sonrası oluşan kentlere baktığımızda kentler farklı iktisadi amaçların gerçekleştirilebilmesi için kurulmuş olsa da kentleri kent yapan şey içerisinde yaşayan halktır. Halkın olmaması durumunda kentte anlamını yitireceğine göre kentlerde yöneten ve yönetilenlerin istek ve talepleri kentin geleceği için oldukça önemlidir. Bu koşullar altında içerisinde yaşayan halk olduğuna göre feedback'in alınması gereken kişinin de halk olacağı düşünülebilir. Toplumun tamamına ulaşmak ve onların talep ve dileklerinin birebir dinlemenin pek de mümkün olmadığı söylenebilir. Bu nedenle yine genel sistem teorisinden yola çıkarak ve sistemlerin alt sistemlerden oluştuğunu kabul edersek, her sistemin öncelikli olarak kendi içerisinde çözmesi gereken sorunları üst sistemin desteği ile çözmesi beklenebilir. Bu durumda da her sistem kendi alt sistemi içerisinde yer alan kişilerin; istek ve taleplerini göz önünde bulundurursa istenilen amaca ulaşmak kolaylaşabilir.

Kentler farklı yollarla sistemin devamlılığını sağlayabilir fakat bunu değişim ya da dönüşüm yoluyla gerçekleştirmesi gerektiği düşünülebilir. Uygulamada, Dünya’da birçok kentte bu yönde bir eğilimin varlığı söz konusudur ve Türkiye’de de bu yönde çalışmalar yürütüldüğü gözlemlenebilmektedir. Kısaca kentsel dönüşüm olarak adlandırılan, bu çalışmalar, kentin tamamını etkilerken öncelikle dönüşüme tabi olan alanları ve bu alanlarda ikamet eden kişileri etkilemektedir. Türkiye’de yürütülen kentsel dönüşüm projelerinin geneline bakıldığında belli bir ilçenin belli bir mahallesinde gerçekleştirilen ve daha sonrada aynı ilçe içerisinde farklı mahallelere doğru kayan bir hareketlilik görülmektedir.

Türkiye genelinde gerçekleştirilen ikinci tipik uygulama ise benzer yapı ve sosyal donatıları inşa etme eğiliminin gözlemlenmesidir. Kentlerde gerçekleştirilen dönüşümlerin aynı zamanda sürdürülebilir ve kısa süre zarfı içerisinde gerçekleştirilmeye çalışılıyor oluşu, üzerinde ayrıntılı bir biçimde çalışılmış planlı bir sürecin varlığını gerektirmektedir. Türkiye’de yürütülmekte olan çalışmalara bakıldığında ise; Türkiye genelinde benzer yapı ve planlarla kentsel dönüşüm projelerinin yürütülüyor oluşu, yani proje yapılan alanın dinamiklerinin göz önünde bulundurulmuyor oluşundan kaynaklı olarak, Türkiye genelinde yapılan uygulamaların yeniden bir dönüşüme ihtiyaç hissetmesi beklenebilir ve sürdürülebilirlik sorununu ortaya çıkarabilir. Her ne kadar çalışma alanı olarak Türkiye’nin ilk planlı kentleşme çabalarının gerçekleştirildiği Ankara’nın bir mahallesi seçilmiş olsa da benzer olumsuz durumlarla tarih içerisinde karşılaşıldığı ve gelecekte de karşılaşılabileceği düşünülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti’nde kentleşme süreçlerine bakıldığında benzer sürdürülebilirlik sorunlarının varlığı görülebilmektedir. Türkiye’de kentleşme sürecini çeşitli dönemlere ayırmak ve süreci dönemin koşullarına göre değerlendirmek gerekmektedir. Şengül tarafından hazırlanan bir çalışmada bu dönemler:

1923-1950,

1950-1980,

1980 ve sonrası olarak üç parçaya ayrılmıştır.

1923-1950 dönemi; Bu dönemde, genel olarak devletçilik uygulamaları çerçevesinde ulusal sınırlar içinde bölgesel, kentsel düzeyde eşitlikçi, adil ve kamu yararına uygun bir kalkınma modelinin uygulanması belirleyici olmuştur (akt. Şengül, Keskinok,2004:58).

Yukarıda yapılan tanımlama ile ilgili olarak Türkiye genelinde uygulanan politikalar üzerinde değil ama Ankara özelinde yürütülen çalışmalar hakkında önemli bir eleştiri getirilebilir daha sonra Eski Ankara ve Yeni Şehir planlaması ile ilgili olarak hazırlanan başlığın içeriğinde de görülebileceği üzere, devlet tarafından kimi hazırlanan planlamaların aslında önemli bir eşitsizliğin temellerini attığı görülecektir.

Şengül'ün anlatımıyla;

1923-29 yılları arası dönem tarımsal üretimin hızla büyüdüğü bir dönemdir. Bunda öteki etkenlerin yanı sıra tarıma yönelik olumlu politikaların fiyat ve vergi değişkenleri yoluyla çiftçiler yararına kaynak yaratan sonuçları belirleyici olmuştur. Şengül tarafından 1930-39 yılları korumacılık ve devletçilik iktisat politikaları kapsamında ilk sanayileşme dönemi olarak nitelendirilmiştir. 1940-45 dönemi, savaş ekonomisi koşulları içinde, emekçilerin örgütsüz olduğu tüm denetimsiz enflasyon ve yokluk koşullarında olduğu gibi mülk gelirleri emek gelirlerinin, kârlar ücretlerin, piyasaya dönük büyük çiftçiler geçimlik üretime yönelik küçük köylülerin aleyhine genişlemiştir. 1946-53 yıllar ise, tüm sosyal grupların mutlak durumlarının ve yaşam koşullarının düzeldiği, reel gelirlerin arttığı; buna karşılık ücretli maaşlı grupların göreceli durumlarının gerilediği; genel olarak mülk gelirlerinin ve özellikle ticaret sermayesinin milli gelirden paylarının arttığı; geniş köylü kitlelerinin ise fiyat hareketleri nedeniyle bozulan bölüşüm ilişkilerini, üretim devingenliği içinde fazlasıyla telef edebildikleri bir dönemdir(akt.Şengül, Boratav,2004:94-96).

1950-80 Döneminde Kentleşme: Bu dönem Türkiye için dünya kapitalizmi ile bütünleşme dönemidir. Bu dönemin kentleşmesinin temel nitelikleri ithal ikameci kalkınma politikaları belirlemiştir.(Şengül, 2004)

Tekeli ise özellikle 1923-1950 mimari açısından çok özel bir dönem olduğunu vurgulamaktadır. Tekeliye göre bu dönem toplumun değişik

kesimlerince Türkiye Cumhuriyeti'nin ideolojisinin ve dünya görüşünün belirlendiği bir dönem olarak kabul edilmektedir(Tekeli,2001:53).

Özellikle Ankara baz alınarak hazırlanan planlı kentleşme modeli 1923-1950 arasında kentleşme ve kente cumhuriyetle birlikte bakış açısının değişimini görmek açısından oldukça önemli bir dönemdir. Ankara'yı diğer şehirlerden ayıran en önemli özellik, Ankara kentinin planlı olarak büyümesinin hedeflenmesi ve konuya ilişkin olarak ilk çalışmaların bu dönemde başlatılmış olmasıdır.

1.1.2 Ankara'da Kentleşme

Ankara'nın, Cumhuriyet sonrası dönemde, kentleşme sürecine bakılacak olduğunda, Türkiye'deki diğer illerden farklı bir gelişim süreci geçirdiği görülebilmektedir.Başkent oluşuyla birlikte, planlı bir kentleşmenin ön görüldüğü Ankara, uygulanan planlarla Eski ve Yeni Ankara olmak üzere iki parçaya ayrılmış fakat bütün planlama çabalarına rağmen, ilk yerleşik gecekondü bölgeleri bu kentte oluşmuştur.

1.1.2.1 Eski Ankara

Kent örgütlü bir yapı içinde, kendi içinde farklı yönetsel, siyasal ve ekonomik örgütlenmelerin yer aldığı, farklı toplumsal ilişkilerin bulunduğu bir örgütlenme biçimidir. Durum bu çerçevede değerlendirildiğinde, her ülkenin kendi iç dinamikleri tarafından yeniden şekillendirilmesinden dolayı kentleşmenin de pratiğe farklı yansımalarının olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin bürokrasi örgütlenmeleri ile iç içe geçmiş, memur olarak hayatını idame ettirmeye çalışanların çoğunlukta olduğu, şehir merkezi olarak nitelenebilecek sadece bir alanın bulunduğu ve başkent olan Ankara ile sanayi şehri olan, turistik açıdan daha cazip edici öğelerin öne çıkarıldığı, konut yatırımları ve inşaat sektörünün geliştiği İstanbul'un kentleşme biçimi ve gecekondulaşması farklı dinamiklere sahiptir

Cumhuriyet sonrası, Ankara'da gerçekleştirilen kentleşme çabalarının en başından beri planlı olması, dönemin yönetsel erkekleri tarafından istenilen bir durum olmasına rağmen, planların dönemsel olarak sekteye

uğradığı görülmektedir. Bu durumu ortaya çıkaran başlıca nedenlerden biri; Ankara'nın eski bir yerleşim alanı olmasından kaynaklı olabilir. Daha sonra planlı dönem anlatılırken ayrıntılı bir şekilde incelenecek olan bu konu hakkında dikkate değer ilk noktanın planların yeni Ankara'nın inşası ile ilgili olduğudur. Ankara ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Ankara'yı eski ve yeni olarak ikiye ayırma eğilimi gözlenmektedir. Eski Ankara ile Kale ve çevresinde yer alan Kale surları, içi ve yakınındaki mahalleler tarif edilmektedir. Bu ayrıma Ruşen Keleş'in; Eski Ankara'da Bir Şehir Tipolojisi ya da Nurettin Can Gülek'in Ankara Tarih Arkeoloji'si gibi Ankara ve tarihini konu alan kitaplarda rastlamak mümkündür. Bu araştırmada da sıkça aynı kavram kullanılacaktır. Her iki kitabın da yazıldığı dönemden günümüze kadar, Ankara ilçelerinin sayısı ve mahallelerin bağlı olduğu ilçelerde önemli değişiklikler olmuştur. Özellikle göz ardı edilmemesi gereken durum 1984 yılı öncesinde yayınlanan eserlerde Altındağ bir mahalle olarak geçerken, 1984 yılında Altındağ, Eski Ankara'yı da içine alan büyük bir ilçe olmuştur.

Ankara tarihi ilk olarak Firglerle başlatılmaktadır. -Ankara Tarihi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır, kimi tarihçiler başlangıcını Hititler'den itibaren ele almaktadır.-Ankara'nın milattan önce IIX. Yüzyılda Frigya kralı Kordios tarafından kurulduğu sanılmaktadır.(Keleş,1971:1) Kimi kitaplar da ise Kordios'un adı Gordios olarak geçmektedir ve onun oğlu olan Midas tarafından da kurulmuş olabileceği söylenmektedir.(Şimşir,1988:21) Ankara'da M.Ö. IIX. yüzyıllarda Frigyalılar, sonra Lidyalılar, ardından Persler daha sonra uzunca yıllar Romalılar yaşamıştır(Aktüre,1984:4-5).

Yapılan açıklamalarda, ilk kimlerin yaşadığı değişmekle birlikte, Ankara çok eski uygarlıklardan bu yana kullanıla gelen bir yerleşim alanıdır. Ankara tarihi üzerine yapılan araştırmaların kesişme noktası, tarihsel süreç araştırılırken izlerin, sürekli Altındağ İlçesi sınırları içerisinde sürülmesidir. Daha önce kent kavramı ile ilgili olarak belirtilen surlarla çevrili olması kriterinin Ankara için uygun bir kriter olduğunu söyleyebiliriz. Tam olarak Hititler mi yoksa Firgler mi tarafından yapıldığı tespit edilememiş olan Ankara Kalesi'nin sahip olduğu surlar, günümüzde tam olarak görünemese de, kenti

çevrelemiştir. Kale'nin yapım tarihi ile ilgili birbirinden farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre;

“Kale'nin yapım nedeni Arap saldırılarıdır. Bizanslılar kenti savunmak için yapmışlardır. 659 Yılında II.Konstantin iç surları, 859'da ise II. Michael dış surları inşa etmiştir. Benzer bir görüş ise Sasani istilasından sonra 651-661 yılları arasında yapıldığını savunmaktadır. Kale surlarının dip taraflarında bulunan, Roma yapılarından alınmış mermer blokların varlığı, yapının Hitit ya da Frig dönemlerinde yapılmış olduğu görüşünü ortadan kaldırmaktadır. Bu verilere dayanan araştırmacılar Ankara Kalesi'nin 7.yy. Bizans askeri anlayışının bir sonucu olduğu görüşünde birleşmektedirler. Günümüze kadar çeşitli onarımlardan geçen Kale ovoiden 850 m. yüksekliktedir. İki bölüm olan kalede 2 kuleli dış kaleden günümüze çok az şey kalmıştır. İç kale korunmuş durumdadır. 43 bin metrekare yer tutan içkale, 130x330 m. boyunda, 4 katlı, 10-16m. yüksekliğinde mermer ve Ankara taşı duvarlardan oluşmuştur. 20m. ara ile beşgen biçimli 42 kule yerleştirilmiştir. Dış sur ise kaba yapım tekniğindedir. Birbirinden 40m. uzaklıkta tekrarlanan kuleler bulunmaktadır. Dış kalenin en önemli girişi güneydeki Hisar Kapısı, iç kalenin ise ine güneyde bulunan Zindan Kapısı'dır. Bu kapının güneydoğusunda Şarkkale, kuzeydoğu köşesinde ise kalenin en yüksek noktası olan Akkale bulunmaktadır. Ankara Kalesi tarih boyunca birçok amaca yönelik olarak kullanılmıştır. Günümüzde Ankara Kalesi ve çevresi, eski bir yerleşim yeridir”(http://www.altindag-bld.gov.tr/menu.asp?kategori=ilce_tarihce).

Ankara ile ilgili olarak elde edebilen en eski verilerden biri de Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde anlatılan Ankara'dır. Şimşir'in aktarımına göre Çelebi Ankara'yı şu biçimde tarif etmektedir:

“Bayındır, bereketli ve güzel bir kenttir Ankara. Üzümü bol olduğundan adına Engürü demişler. Ama Engürü adının yanı sıra kayıtlarda Ankara adı da kullanılır. Defterhanede adı Ankara imiş. “Gülen gül gibi” beyaz bir surla çevrilmiş, zaptı güç bir kale imiş. Çok zaman üç tuğlu vezirlere

aralık olarak verilmiş. Liva merkeziymiş Ankara. Livasında 14 zeamet, 257 tımar varmış. Alaybeyi, çericibaşısı, yüzbaşları varmış. Savaşta 3000 asker çıkarırmış. Evliya Çelebi'nin gördüğü Ankara Kalesi, yüksek bir dağın ta tepesinde, dört kat beyaz taştan yapılmış, sağlam bir kaledir. Demir kapıları vardır ve kapılarda gece gündüz asker bekler. Çünkü düşman bu kaleyi ele geçirmek için can atar. "Bütün düşmanlar, bu kalenin bir taşına bin baş verip, yüz bin savaş etmeye can, baş oynatırlar." İç kalenin çevresinde hendek yoktur. Ama yalçın kayalar vardır. Öyle ki, aşağısı "gayya kuyusuna ve cehennem çukuruna" benzer. Oradan kaleye tırmanmak zor iştir. Kolay alınabilecek gibi görünmez Ankara Kalesi. "Hiçbir tarafından zafer mümkün değildir." İç kalenin, irili ufaklı 86 topu, yeterince silahı, cephanesi ve aleti vardır. Burada bağısız bahçesiz 600 hane yaşar. "Şirinlik, mühendislik, fennice seyre değer."(Şimşir,1988:22)

Yine Şimşir'in aktarımına göre Evliya Çelebi Ankara ile ilgili epeyce sayısal bilgi vermektedir. 1640'lar da Ankara 360 mahalleden oluşan büyük bir kenttir. Burada 6066 hane bulunmaktadır. Bakımlı, bağlı, bahçeli evlerin yanı sıra 70 "büyük" saray vardır. Kentin süslü bedesteni, yükseklerle kurulmuş uzun çarşısı, Sipahi Pazarı, Kalealtı Pazarı gibi pek kalabalık çeşitli çarşı ve pazarları ve 2000 kadar dükkân vardır. Ayrıca Şimşir Evliya Çelebi dışında 1705 yılında Ankara'ya gelen Fransız gezgin Paul Lukas'ın anılarından da bahsetmektedir. Lukas'ta şehrin bir ticaret merkezi olduğunu söylemektedir ve 1740'ta Ankara'ya gelen İngiliz gezgin Richard Pockocke'nin anlatımına göre kentin nüfusu 100.000 kadardır ve bunların 90.000'i Türk'tür. 1859 yılında Ankara'ya gelen A.D. Mordtmann ise Ankara'yı "Anadolu'nun incisi" olarak tanımlamaktadır(Şimşir,1988:22).

Farklı gezginlerin, anlatımlarından yola çıkarak Osmanlı döneminde Ankara'ya bakıldığında, hem surlar ile çevrili oluşu, hem nüfusu hem de ticaretin gelişmişliği göz önünde bulundurulursa bir kent olma özelliği sergilediği rahatlıkla söylenebilir. Cumhuriyet dönemine geldiğimizde ise Başkent Ankara'da ilk kurulan önemli kurumların yine Altındağ çevresine yakın olduğu görülür. Fakat 1925 sonrası kent merkezini yeniden

biçimlendirmek, kamu kurum ve kuruluşlarına yeni yerler bulmak, artan nüfusun barınak ihtiyacını karşılamak gerekmiştir. Bunun için artık eski şehir yetersiz hale gelmiştir.

Altındağ İlçesi ve sınırları içerisinde yer alan mahalleler Eski Ankara olarak nitelendirilmektedir. 1948 yılında Nurettin Can Gülekli, Ankara Tarihi ve Arkeolojisi adlı kitabında Ankara'yı üç bölüme ayırmış ve Eski Ankara, Yenişehir, Banliyöler olarak isimlendirmiştir. Eski Ankara'yı şu biçimde tanımlamıştır:

“Kuzey-batıdan, güney-doğuya doğru uzanan andezitli ve 975 rakamlı bir tepe üzerinde Ankara Kalesi bulunmaktadır. Ankara’da ilk yerleşim yerinin bu tepede olduğu bir zamanlar iddia edildi ise de, şehrin en eski sakinleri olan Frigya ve Romalıları ait şehrin kalenin batısındaki sırtlar ve düzlük üzerinde kurulduğu son arkeolojik buluntularla kesin olarak anlaşılmıştır. Kale, belki Bizanslılar devrinden itibaren iskân edilmeğe başlanmıştır. Tehlike anında buraya sığınılmış, burası sık evlerle dolmuştur. Ankara, Hükümet merkezi olmadan önce, kalenin batısını ve güneyini ve doğusunu yarım daire şeklinde çeviren bir şehirdi. Kayabaşı, Erzurum, Sümer, Samanpazarı, Namazgâh civarı, Tahtakale, Balıkpazarı, Handoğan, Taşhan, Ahiyakup, Tabakhane, İsmetpaşa, Çankırıkapı mahallelerini ihtiva ediyordu. Yangın yerlerinde ve istimlâk edilen yerlerde meydana çıkan parklar, geniş caddeler, meydanlar ve apartmanlar ve büyük resmi binalar dışında eski Ankara, genel olarak eski manzarasını az çok muhafaza etmektedir. Bu mahalleleri içine alan eski şehir, doğuda Cebeci, güneyde demiryolu, batıda İstasyon ve Akköprü, kuzeyde Dışkapı ve Telsizler ile çevrilmiştir. İçkale’de birkaç yüzyıl önce yapılmış ve onarımlarla cepheleri az çok değişmiş eski Ankara evlerine rastlanır. İçkale’nin batı eteğinde 1917 de çıkan büyük bir yangın 30.000 metre karelik bir mahalleyi harap etmiş, İçkale duvarı ile Dışkale duvarı arasında bulunan bu boş alanda bugün kale ve yakın mahallelerin sayfiye yerini teşkil eden İnönüparkı meydana getirilmiştir. Kalenin güneyinde Atpazarı denilen yerde çoğu Osmanlı devrinden kalma birçok hanlar bulunmaktadır. Kaleyi yarım daire şeklinde çeviren

düzlük ve sırtlar üzerindeki yerleşme alanında Selçuk ve Osmanlı devri cami, mescit ve türbeleri vardır. Eski Ankara'nın doğu ve kuzey-doğusunda işçiler tarafından imar planı kaçak olarak yapılan evlerle yeni mahalleler meydana çıkmıştır. -Kitap 1948 yılında kaleme alındığı için o dönem işçiler tarafından kaçak olarak yapıldığı söylenen yeni evler ve ortaya çıkan mahalleler 1970'lere doğru geniş gecekondulu mahalleleri olmuş ve günümüzde kentsel dönüşümün merkezinde yer alan mahalleler halini almıştır.-Kalenin doğusundaki dik yamaçta Kayabaşı, daha aşağıda Hatipçayı'nın güney kıyısında Yenihayat, Timurlenk tepesi'nin güney, batı ve kuzeyinde Altındağ, Atıfbey, Telsizler bu tepenin doğusundaki diğer bir tepe üstünde de Yenidoğan ve Aktaş mahalleleri kurulmuştur. -Kitabın yazıldığı dönem ile günümüzdeki belediye sınırları arasında önemli farklar bulunmaktadır. Yeni kurulduğu söylenen mahallelerin hepsi şuanda Altındağ İlçesi sınırları içerisinde yer alan mahallelerdir.-Şimdiki Halin bulunduğu yerde eskiden Balıkpazarı, Keresteciler, Çilingirler, tarihi bir hamam bulunuyordu. 1930'da büyük Tahtakale yangınında bu mahalle ortadan kalkmış ve yerinde bugün ki Hal, Yenihamam ve büyük apartmanlar yapılmıştır. Eskiden 50-60 metre uzunluğunda olan meşhur Taşhan'ın yerinde Ulus Meydanı ortaya çıkmıştır. Ulus meydanında başlayan Karaoğlan ve Anafartalar Caddesi, Ankara'nın en önemli çarşısı olmuştur. -Yine kitabın yazıldığı tarih ile günümüz arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Anafartalar ve civarında kurulan çarşılar, kent merkezinin Kızılay'a kayması ile önemini yitirmiş ve şuanda daha çok düşük gelirli ailelerin alışveriş yaptığı yerlere dönüşmüştür.- Samanpazarı, Koyunpazarı ve Atpazarı, civar köylülerin alışverişlerini yaptığı en işlek bir pazar yeri karakterini muhafaza eder. -Bahsedilen alanlar giderek önemini yitirmiştir ve artık civarında köyler bulunmamaktadır.-Akköprü'ye giden asfalt caddenin iki kenarında kereste, doğrama mermer fabrikaları ve daha ötede Akköprü civarında, Ankara Çayı'nın kenarında mezbaha bulunmaktadır. -Yine bu tariftten yola çıkarsak bahsedilen yerlerde Ankara Çayı'nın dışında geriye bir şey kalmamıştır. Akköprü tanıtılırken belki de ilk bahsedilecek unsur,

Metro'nun Akköprü İstasyonu'nun yakınında bulunan Ankara'nın en büyük alışveriş merkezlerinden biridir.-Eski Ankara'nın güney ve batısındaki düzlük üzerinde yolcu ve yük istasyonu, Toptancı Hali kurulmuştur. İstasyonun güney ve batısında Havagazı, Elektrik, Buz, Gazoz, Makarna, Un, Bulgur fabrikaları, bu bölgenin batısında Askeri Fabrikalar yükselmiştir. Eski Ankara da kalenin eteğindeki yamaçta, İnönü Parkı, Samanpazarı Parkı, daha aşağıda Meclis Parkı, İstasyon civarındaki geniş düzlükte Gençlik Parkı, bu bölgenin batısında Stadyum, Hipodrom ve Fidanlık vardır.” (Gülekli,1948:15-16)

Jansen Planı'na göre burada öngörülen 'amele' mahallesi hakkında bir bilgi mevcut değildir. Bunun temel nedeni ise; Jansen'in bu planı gerçekleştirilmemiştir ama diğer sayılan yapılar Jansen Planı ile uyum içindedir. Halen burada düşük gelir grubundan insanların ikamet ediyor oluşu, Jansen Planının günümüzde hala kimi yönleri ile geçerli olduğunun bir göstergesidir.

Yenişehir ise yine Gülekli'nin adı geçen eserinde; Yenişehir, Ankara hükümet merkezi olduktan sonra eski Ankara'nın güneyinde bataklık ve çorak bir arazide, dünyanın meşhur şehircilik mütehassıslarından Profesör Jansen'in imar planına göre kurulmaya başlamış ve bugün modern bir şehir olarak meydana çıkmıştır. Yeni şehrin sınırlarının doğuda, Demirlibahçe, Aktepe, batıda Atatürk Orman Çiftliği, güneyde Dikmen ve Çankaya sırtları, kuzeyde demiryolu ve Eski Ankara'ya kadar 4-5 km bir alan içerisinde yer aldığı bilgileri bulunmaktadır. Plan doğrultusunda ayrıca Atatürk Bulvarı'nın iki yanına evler, Devlet Mahallesi ve daha güneyde Elçilikler ve Cumhurbaşkanlığı Köşkü, güneydoğuda Kocatepe daha doğuda Cebeci, batıda Maltepe, Demirtepe ve daha batıda Bahçelievler, Küçükevler, Tasarrufevleri Mahalleleri kurulduğu görülmektedir. (Gülekli,1948:16-17).

Kitabın yazıldığı dönem ile günümüz arasında; hem kent planı açısından, hem de var olan yapılar açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Alanda bulunan fabrikalar kapatılmış, var olan meclis; Eski Meclis, Hipodrom; eski Hipodrom, Gar; eski Gar isimlerini almıştır. Stadyum 19 Mayıs Stadyum'u adını almıştır ve tezin yazılmakta olduğu süre zarfı içerisinde yıkılıp yeniden inşa edilmesi üzerinde çalışılmaktadır.

Eski Ankara, 1948’ler den günümüze gelirken birçok önemli değişikliğe uğramış ve günümüzde halen değiştirilmeye çalışılmaktadır. Şu da bir gerçektir ki; her ne yapılırsa yapılsın eski Ankara, yeni Ankara olamamıştır.

1.1.2.2 Jansen Planı ve Yeni Ankara

Ankara; Cumhuriyet’in kurulması ve başkent olması ile birlikte yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Planlı olarak kentleşmenin Türkiye’deki ilk örneği Ankara olduğu bilinmektedir. Jansen Planı ile birlikte başlatılan Ankara’daki planlı kentleşme sürecinin gerçekte ilk basamağı Lörcher Planı’dır. Lörcher Planı 1924-1925 yılları arasında uygulandığı öne sürülen ve tıpkı Jansen Planı gibi mimarının adı ile anılan bir plandır. Lörcher Planı’nın varlığına ilişkin önemli tartışmalar yürütülmektedir. Fakat Cengizkan tarafından kaleme alınmış bir araştırma da bu plana ilişkin olarak ayrıntılı bilgilere ulaşmak mümkündür. Lörcher Planı’na ilişkin çeşitli tartışmaların var olmasının nedeni resmi kayıtlarda kimi ibarelere rastlanmakla birlikte tam bir metne ulaşılamamasıdır. 2004 yılında Cengizkan tarafından hazırlanan çalışmada plana ilişkin resmi belgelerin bulunduğu görülmektedir (Cengizkan, 2004: 37). Lörcher Planı ile Jansen Planı’nı aynı anda inceleme fırsatı olduğunda iki plan arasında büyük benzerlikler olduğu görülmektedir.¹³ Fakat Jansen Planı daha kapsamlı bir plan ve aynı zamanda uygulanmış bir plan olduğu için çalışma açısından daha önemlidir. Her iki planda da Ankara’yı eski ve yeni Ankara olarak ikiye ayırma eğilimi gözlemlenmektedir. Günümüzde Altındağ Eski Ankara iken, Yeni Ankara ya da Yenışehir olarak tanımlanan bölüm ise Jansen Planına göre hazırlanan yeni yapılanmadır. Jansen Planı ile şehir merkezi Çankaya’ya doğru kaymıştır.

Tankut; daha sonra araştırmada farklı boyutları tartışmalı biçimde ele alınacak olan Jansen Planı’nın temel ilkeleri hakkında şu bilgileri vermektedir:

- Kentsel estetik plancının birincil endişesidir. Ankara Kalesi bu estetiğin kaynağı olan bir “şehir tacıdır”

¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Cengizkan Ali, Ankara’nın İlk Planı 1924-25 Lörcher Planı, Arkadaş Yayıncılık, 2004

- Kentsel ekonomide Jansen'e göre ağır basan, yol yapımında sağlanacak tasarruflardır. Yolları kısa, düz, dar ve topografyaya uygun geçirerek ekonomi sağlanacaktır.
- Kentsel sağlık, yeşil alan, spor alanları, çocuk bahçeleri, parklar ve boş alanlar sağlanacaktır.
- Şehir mekânlarının gruplaştırılması başlığı altında çeşitli arazi kullanımlarının yer seçim nedenleri ve işlevleri açıklanmaktadır. Örneğin konut alanları 18 bölgeye bölünmekte, her biri için ayrı bir imar düzeni öngörülmektedir. Genelde, Jansen Ankara için en çok 3 kat öngörmekte ve konutları bitişik ve ayırık düzende tasarlamaktadır. Jansen konutları ister blok, ister tek yapı olsun, ön ve arka bahçeleri olacaktır. Jansen'in yapılaşma biçimi açık sistemdir. Bu sistemin belirgin örnekleri de geniş bahçe içindeki villalarla, küçük parseller üzerindeki tek ya da dizi biçimindeki işçi evleridir.
- Endüstri alanları seçiminde iki kriter rol oynamıştır. Ulaşım kolaylığı ve egemen rüzgârların yönü kentin batısındaki istasyon civarının bu kullanıma ayrılmasını nedenlemiştir.
- Arazi kullanımı açıklamasının en cılız bilgisi ticaret alanları için verilmiştir. Jansen'in yarışma açıklama notunda "ticaret merkezi" diye bir kavram yoktur. Jansen, şehrin merkezini Ankara Kalesi olarak görmekte, fiziksel-görsel bir merkezle yetinerek, işlevsel bir kent merkezini adeta dışlamaktadır. Halbuki 1928 yarışma projesinde, Bulvar İstasyon Caddesi ve İstasyon arasındaki büyükçe bir alan ticarete ayrılmıştır. Yarışmada Yenişehrin ticari gereksinimi için yeni bir ticaret alanı belirlenmemiştir. Eski kentin çarşısı yeni kente de hizmet etmek zorundadır(Tankut,1993:79-80).

Şenyapılı'nın anlatımına göre ise Jansen Planı;1500 hektar üzerine 150-240 kişi/hektar gibi düşük bir yoğunlukla 270.000 kişinin terleştirilmesini planlamıştır. Yeni bir kent parçası oluşturulmaya çalışılmaktadır ve bu yeni kent parçası, bakanlıklar ve meclis binasını kapsayan Devlet Mahallesi ile noktalanmaktadır. Şenyapılı ayrıca planın, Bakanlıklar'ın batısında 3000

konutluk bir memur sitesi önerdiğini ve . Devlet Mahallesi ile Çankaya arasını ise kentin 'prestij' mahalleleri olarak tanımlayan Jansen, burada 1000 m² parseller Ayrıca, yeni gelişen konut kesimine ticaret işlevinin getirilmemesi, bu işlevin eski merkezde bırakılması ve fazla da bir tasarım müdahalesi yapılmaması dikkat çekici olduğunu söylemiş planın daha ilginç önerisinin ise, kuzeybatıda tasarlanan 'amele' mahallesi tasarlaması olduğunu söylemiştir. Bu önerinde, kentteki alt gelir gruplarının plana yansıtacak ölçekte bir konut sorunu ile karşı karşıya olduklarını göstergesi olarak ele almıştır.(Şenyapılı,2004:63-68).

Jansen Planı hakkında, anlatılanlardan yola çıkarak, Ankara'nın kentleşme sürecinde aslında önemli bir tabakalaşma vardır. Bürokrasiye ait konutlar, bürokratlar ve yüksek gelir grubuna sahip kişiler yeni şehre yerleşirken, eski şehir alt gelir grubuna sahip insanların yaşadığı bir alan olarak tasarlanmıştır. Görece bu plan başarıya ulaşmıştır. En azından eski şehir açısından bu söylenebilir. Her ne kadar farklı gelir gruplarından insanlar ikamet etse de büyük bir çoğunluğu gecekondualarda oturan, alt gelir grubundan insanlardır. Özellikle gecekondulaşma başlığında aktarılabilecek olan ve farklı dönemler de yapılmış olan sosyolojik çalışmalarda bu durumun ne kadar belirgin olduğu görülecektir.

Eski Ankara ile Yeni Ankara arasındaki ilişkilere bakılacak olduğunda bu ayrımın sadece plansal ya da coğrafi bir ayrım ile sınırlı kalmadığı görülecektir. Eski Ankara' da yaşayan kişilerin günümüzde olduğu gibi, 1970'li yıllarda da Yeni Ankara'nın mahallerine çeşitli zorunluluk halleri dışında gitmediği Keleş'in yapmış olduğu çalışmada da görülebilmektedir. Keleş'in çalışmasında Eski Ankara'da yaşayanların Yeni Ankara'ya gitme nedenleri ile ilgili olarak yer verdiği bulgulara, burada ikamet eden kişilerin, %34.4'ünün, yeni Ankara ile herhangi bir ilişkisi bulunmamaktadır. Görevi olduğu için ya da devlet dairelerine işi düştüğü için gidenlerin oranı ise %34.4'tür. Kısacası, gitme ihtiyacı olmayan ya da zorunluluktan dolayı gidenler toplamda, %68.8' i bulmaktadır. Yeni Şehir'e yine bir başka türlü zorunluluk; akraba ziyareti için gidenlerinde %10.2 ve yine gezme ve eğlence dışında başka nedenlerle gidenlerin %5.3'üne tekabül ettiği göz önünde

bulundurulursa, Yeni Şehirle kendi isteği doğrultusunda ilişki de olan kişi sayısı %13.8'dir. Bu durum da iki bölüm arasındaki ilişkilerin zayıflığını göstermektedir(Keleş,1971:122).

Ankara gelişim aşamaları bakımından kentleşmenin basamaklarının hemen hemen hepsinden geçerken, kentin bir parçası, ilçesi olmak o bölgenin kentin sahip olduğu bütün özellikleri gösterdiği anlamına gelmemektedir. Keleş'in yaptığı araştırmada da görüleceği üzere her ikisi de önüne sıfat eklenerek kent adını taşımakla birlikte, aslında oldukça farklı özelliklere sahiptir. Altındağ'da kentleşme dinamikleri, farklılıkların gözlemlenmesi açıdan önemli bir veri kaynağıdır.

1.1.2.3 Altındağ'da Kentleşme

Jansen Planı'na bakıldığında şehri ikiye böldüğünü ve yüksek gelir gruplarına Yeni Şehir de ikamet ettirmeye yönelik bir planlama yaptığı görülür. Bu durumda da, planlamanın dışında kalan yerler ve eski şehir düşük gelir grubundan insanların ikamet ettiği alanlar haline gelmiştir. Aslında Ankara'da Cumhuriyet dönemi ile birlikte Eski Şehrin büyük bir önem arz ettiği söylenebilir. Çünkü ticaret hala eski şehir de yer alan han ve çarşılar devam etmektedir. Eski şehrin hemen yakınlarda ise bugün Hıdırlıtepe, Yenidoğan, Çinçin Bağları gibi boş araziler bulunmaktadır. 1923'ten itibaren göç almaya başlayan Ankara'nın nüfusu, o dönem Jansen'in ön görebileceğinden çok daha yüksek olmuştur. Bu durumda göç edenler için konut sıkıntısı ortaya çıkmıştır. Halen ticaret merkezi de eski şehir olduğu için, eski şehir önemli bir istihdam alanıdır ve çevresinde bulunan planlamamış araziler de barınak inşa etmek için gayet uygun arazilerdir. Tabi burada uygun derken arsanın engebeli oluşu, tepe kenarında bulunması gibi faktörler göz ardı edilmemektedir. Uygunluk ile vasıtaya para ödmeden yürüyerek gidilip gelinebilecek, hem de barınak inşa ederek, kira v.b çeşitli giderlerin olmayacağı bir alan kastedilmektedir.

Altındağ, yeni şehrin kurulduğu süre zarfında kentleşmeden nasibini gecekonduların kurulması ile birlikte almıştır. Türkiye'nin ilk yerleşik

gecekondü bölgesi olmuştur. 1930-1940 arası bölgede inşa edilmeye başlayan barakalar daha sonra yerlerini hızla gecekonduya bırakmıştır.

Sadece Türkiye’de değil dünya genelinde kent nüfusunun, kır nüfusundan daha yoğun olduğu bilinmektedir. Kentlerin, çekici öğelerinden biri olan ve göç nedenlerinden biri sayılan gelir artışı, eğer gerçekleşmiş olsaydı bu mantığa göre insanların zenginleşmiş olması gerekirdi. Fakat reel de sonuç böyle olmamıştır. Kentler de yoksul kitleler ortaya çıkmıştır. Altındağ’da içerisinde bu özellikleri bulundurmaktadır. Kent merkezine çok yakın yoksul “kentlilerin” oturduğu bir bölge haline gelmiştir.

Ankara’da kentleşme birçok yönüyle Jansen Planı doğrultusunda ilerlemiş ve zengin nüfus yeni şehre yerleşmiştir. Altındağ ise 1984’te ilçe olurken, şuanda %90’ı gecekonduya dönüşen bir alan halini almıştır. İlk başlarda inşaat işçilerinin ve kente yeni göç edenlerin barınaklar inşa ettiği bölge, daha sonra yerini gecekonduya bırakmıştır. Bu süre zarfında daha önce inşa edilmiş olan Ankara evleri de yer almakla birlikte genel yapı içerisinde sayıları oldukça az kalmıştır.

Kıray; kentlerin gelişimini ve kent içi bölümlenmeyi yaparken modern sınırları şehirleri üzerinden hareket etmiş ve şehri mntıkalara bölmeyi uygun bulmuştur. İlk mntıka, iç mntıkadır. Kıray’a göre bu mntıka merkezde ve şehre asıl rengini veren kısımdır. Bu kısmın etrafında işyerleri ile konutların karışık halde bulunduğu bir geçiş mntıkası, onu takiben ucuz konut mntıkaları, sonra orta sınıf mntıkaları, en dışarıda ağır sanayi mntıkaları ile zengin konut mntıkaları yer almaktadır(Kıray,1998:11). Jansen Planı’nda Kıray’ın yaptığı tipoloji ile örtüştüğü görülmektedir. Fakat şehir merkezinin küçük olmasından dolayı gelir düzeyindeki geçişler, bu alan için oldukça kısa aralıklarda gerçekleşmektedir. Kıray bir şehrin gelişmesini merkezde yer alan iş mntıkasını hem şehrin kendisinin hem de hinterlandının dimağı, beyni olarak bütün sosyal ve iktisadi faaliyetlerin idare ve kontrol fonksiyonlarının toplandığı yer ve aynı zamanda şehrin büyümesi, bu mntıkanın gelişmesine bağlıdır der. (Kıray,1998:11). Ardından ikinci mntıkaya geçilir ve bu mntıka hemen merkez mntıkasının arkasında iş yerleri ile konutların bir arada, şehrin gelişmekte olmasının en iyi gözlemlenmekte olduğu yerdir der. Kıray

şehrin gelişiminin gözlemlenmesi için adı geçen mıntıkeyi da ayrı bir yere koyar ve bu mıntıkanın da şehrin gelişmesi ile birlikte geliştiğini, köhneleşmediğini ve ilk mıntıkanın özelliklerini taşımaya başladığını vurgular(Kıray,1998:12). İlk başta şehrin merkezinin yer aldığı Altındağ İlçesi içinde bu tespitin olduğu söylenebilir fakat daha sonra Jansen Planı ile birlikte şehir merkezinin kayması; merkezin köhneleşmesine, merkez köhneleşirken, ikinci mıntıkanın daha da kent koşullarından uzaklaşmasına neden olmuştur. Yine Kıray bu konuya ilişkin olarak eğer kent merkezi kayarsa, burada yaşayan kişilerin başka yerlere göçtüğünü ve göç edenlerin ileride arsaların değeri olacağını düşündüğü için mülklerini satmadıklarını ya boş bıraktıklarını ya da oda odaya kiraya verdiklerini belirtmektedir. Bunun sonucunda da burada yer alan yapılar köhneleşmekte, köhneleştiği ve kirası düşük olduğu için istikrarlı aileler yerine sayısı çok olan ve şehrin büyümesinde rolü büyük bulunan şehre yeni gelen unsurların barınağı haline geldiğini belirtir. Aynı zamanda çözülme ve geçiş mıntıkalrı olarak da adlandırılan bu yerler tozlu, gürültülü, pis kalabalık mıntıkalardır, karışık ve düzensizdir. Ölüm ve hastalık oranları yüksektir. Şehrin en az gelir sağlandığı yerleridir. Şehre yeni göçenler, hayata yeni atılanlar, artistler, garsonlar, işçiler, ezeli muvaffakiyetsizler, serseriler, bohemler, fahişeler, düşmüş eski aileler burada toplanırlar. Bir de genellikle suç sayılan yollarla hayatını kazananlar bu mıntıkeye sığınmıştır. Gizli kumarhaneler, keyif verici zehir satıcıları, organize fuhuş, organize gangsterlik, cürüm burada barınır. Cinsi sapıklıklar, delilik, intihar gibi şahsiyet bozuklukları burada toplanır(Kıray,1998:14).

Altındağ; Kıray'ın bahsettiği kent merkezinin kayması ile geçiş sürecini yaşamış ve bahsedilen makûs son, Altındağ'ın da başına gelmiş, burada oturan kişiler Kıray'ın bahsettiği iş kollarında çalışmış/maktadırlar. Fakat Kıray'ın tipolojisinde yer almayan önemli bir öge bulunmaktadır. Göç edenler her zaman buralarda ucuz konut sahibi olma fırsatını yakalayamamış, kiracı olarak yerleşememiştir çünkü var olan konut sayısı göç edenlerin barınma ihtiyacını sağlayabilecek düzeyde değildir. Bu durumun sonucunda da yeni bir olgu yaratmıştır; gecekondulaşma. Göç eden aileler gecekonduar ya da barakalar inşa etme yolu ile kentlerde yerlerini almaya başlamıştır.

Gecekondulaşma ile birlikte göç eden aileler kente yerleşmiş olmak ile birlikte, kentli olamamıştır. Daha doğrusu kentin sahip olduğu nimetlerden faydalanamamıştır. Köhne binaların, derme çatma yapıların yer aldığı bu alanlar o dönem dâhil insanları ihtiyacını karşılamaktan oldukça yoksundur. Yoksunluğun ve yoksulluğun iç içe geçmiş olduğu bu alanlar, zaman içerisinde iyice yaşam alanı olmaktan uzaklaşmış, hem buralarda yaşayan aileler hem de aynı şehri paylaştıkları aileler açısından, oldukça sorunlu alanlar haline almıştır. Kentleşme göç eden ailelerin emek gücünden faydalanılması sonucunda gerçekleşirken, ilerleyen dönemlerde “kentliler” tarafından mekânsal olarak ötekileştirilen alanlarda yaşayan kişiler olmuştur. Bahsedilen geçiş sürecini görebilmek için kentleşme ve göç literatürüne bakılması gerekmektedir.

1.2 KENTLEŞME VE GÖÇ

Göç ve kent kavramları bir ardıllık arz etmektedir. Kentler göçlerden daha önce kurulmuş olabilmekle birlikte gelişimini devamlı kılmak için göçe ihtiyacı vardır. İnan’ında belirttiği gibi üretim ilişkileri dışındaki toplumsal ilişkiler genellikle değişime dirençli bir nitelik taşırlar. Toplumsal ve ekonomik değişmelerin etkileri ile kırdan başlayarak kentlere yönelen göçler “kentleşme” olgusunu ortaya çıkarır (İnan,2004:1).

Göç; Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’üne göre: Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma(<http://www.tdk.gov.tr/TR/Genel/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFA AF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=g%c3%b6%c3%a7>) anlamlarına gelmektedir. Burada kavram hem bir ülkeden başka bir ülkeye hem de bir yerleşim yerinden başka yerleşim yerlerine göç etme hareketliliğini birlikte ele almaktadır.

Göç kavramını açıklarken öncelikle göçü iç ve dış göç olarak ikiye ayırmak araştırma açısından daha anlamlı olacaktır. Özellikle Ankara

gecekonduları ile ilgili olarak daha önceden yapılmış olan çalışmalara bakıldığında buraya yapılan göçün, şehrin köyleri, farklı ilçeleri ya da ülke içinde farklı şehir, ilçe ve köylerden yapıldığı görülmektedir. Ülke dışından yapılan göçlerin oranı ise oldukça düşüktür. Birçok araştırmacı yapılan göçlerin nedenlerini kategorize etmeye çalışmış ve insanların neden göç ettiği ve neden şehre göç ettiği sorusunun cevabını, itici ve çekici olan ögelere yapılan vurgu ile ortaya konmaktadır. Örneğin Es ve Ateş bu ögeleri aşağıdaki biçimde sınıflamıştır:

- İtici Nedenler; Tarıma yeni teknolojilerin girişi, toprak yetersizliği ve toprakların miras yoluyla parçalanması, entansif tarıma geçiş, nüfusun artışı, olarak sıralanabilir. Bu sayılan sebeplerden dolayı kır barındırdığı nüfusu kentlere doğru itmiştir.
- İletici Nedenler; Haberleşme ve ulaşım olanaklarının hızlı artması ve gelişmesi sonucu, kırdan kente doğru göç hızlanmıştır. Mal ve hizmet üretiminin ve değişiminin belli merkezlerde toplanması süreci de, kırdan kente göçü hızlandıran bir diğer etmen olmuştur.
- Çekici Nedenler; İş olanakları sağlayan sanayi ve iş piyasaları genellikle belirli iş merkezlerinde çoğalmıştır. Bu belirli iş merkezleri ise genellikle büyük şehir (İstanbul, Ankara, İzmir, Adana vb) ve onun civarında yer almışlardır. Bu nedenle kırdan bu yerlere doğru bir göç hareketi yaşanmıştır. Ayrıca kentte elde edilen gelirin yüksek oluşu, kent yaşamının daha renkli oluşu, eğitim olanaklarının üstünlüğü de çekici nedenlerdendir.
- Siyasal Nedenler; Devlet tarafından benimsenen ve uygulanan ekonomik ve sosyal politikalarda kentleşme üzerine etkilidir. Ayrıca 1984 yılından sonra Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan terör hareketleri de kentlere göçü hızlandırmıştır(Es,Ateş;URL.<http://iibf.kocaeli.edu.tr/ceko/ssk/kitap48/07.pdf>).

Sıralanan nedenlere bakıldığında Ankara'nın yoğun göç alması normal bir duruma işaret etmektedir. Her ne kadar çok büyük ve güçlü bir sanayiye

sahip olmasa da özellikle kamu kurum ve kuruluşlarının başkent olması sıfatı ile kentte yoğunlaşmış olması, birçok ile göre alt yapı hizmetlerinin gelişmiş olması gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda, Ankara göç etmek için cazip bir şehirdir.

Jansen Planı'nın ortaya çıkardığı şehir bölümlenmesi ve Altındağ'ın sahip olduğu diğer öğelerde hesaba katıldığında, Ankara'ya göç eden ailelerin Altındağ'a yerleşmeleri ve Altındağ'ın yoğun göç alan bir ilçe olması anlaşılabilir. Yoğun göç alan Altındağ İlçesi'ne ilişkin olarak önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri de Emre Kongar'a aittir. Kongar; "Altındağ: Yerleşik Gecekondu Bölgesi" (1971) adını verdiği çalışmada burada yaşayan ailelerle ilgili olarak önemli sosyolojik verilere ulaşmıştır. Altındağ'a yapılan göç profilinin gözlemlenmesi ve günümüzle kıyaslanmasını sağlayabilmesi açısından araştırma önemli bir kaynaktır. Altındağ'a göç edenler ile ilgili olarak elde edilen veriler 3 tabloda gösterilmektedir. Kongar'ın, 1971'de yapmış olduğu çalışmaya göre:

Çalışmada yer alan bulgular göre, örneklem dâhilinde, Altındağ'da doğanların oranı sadece %5.8'dir. Aynı zaman da 1971 yılında burada yine %5,8 oranında 41 ve daha fazla yıl önce göçen insanlar bulunmaktadır. Kısacası bölgeye 1930 ve öncesinde de göç edilmiştir. Aynı zamanda, yine tablodan anlaşıldığı üzere araştırmanın yapıldığı dönemde son 5 yıl içerisinde bölgeye %21,6 oranında göç olmuştur. Bölge bahsedilen dönem zarfı içerisinde önemli oranda göç almıştır(Kongar,1971:184). Diğer bir bulguda ise göçlerin hangi bölgelerden yapıldığına ilişkindir.

Bulgulara göre; araştırmada yer alan ailelerin %66.1'i, Ankara dışından bölgeye göç etmişlerdir ve en çok göç aynı bölgede yer aldığı İç Anadolu'dan yapılmıştır. Onu sırasıyla Doğu Anadolu ve Karadeniz takip etmiştir. En az göç ise sırasıyla Akdeniz, Güneydoğu Anadolu, Marmara ve Türkiye dışından gerçekleşmiştir(Kongar,1971:185). Kongar'ın çalışmasına ilişkin olarak yer incelenen diğer bir bulguda ise, göç edenlerin göç etmeden önce, kentte mi, kasabada mı, yoksa köyde mi yaşadığını yani göçün tam olarak bir kırdan kente göç mü, yoksa bir şehrin çekici öğelerinin azlığından başka bir kente mi göçüldüğünü görmeyi sağlamaktadır. Tabloya göre;

Ankara hem şehir merkezlerinden, hem de köylerden göç almaktadır. Köyden göç edenlerin oranı %37.2'dir(Kongar,1971:185).

Dönemin göç profili göz önünde bulundurulduğunda, aslında ilçe nüfusu içinde köylü nüfusunun oranının düşük olduğu görülmektedir. Bu da yaygın kanaat olan köyden büyük şehirlere göç edenlerin gecekondulaşmalarının köylerden göç eden insanlar tarafından oluşturulduğu tezini çürütmektedir. Ankara'ya göçmeden önce başka bir kent merkezinde yaşayanların sayısı kayda değerdir. Bu durumda bize göstermektedir ki, köylerin itici nedenlerinin yanı sıra, Türkiye'deki kentleşmenin ülke genelinde aynı oranda gerçekleşmemiş olmasının da göçler de etkisi büyüktür. Şehir olmak, kent olmak için yeterli değildir.

Altındağ'da yaşayanların nerelerden göç etmiş olduğuna ilişkin veriler kıyaslandığında 1971'de ulaşılan verilerle 2008 yılında Türkiye İstatistik Kurumu'nun Adrese Dayalı Nüfus Sistemi'ne ait verilerin benzerlik gösterdiği görülmektedir.

2008 yılında için gerçekleştirilen araştırmaya göre Altındağ'da ikamet eden kişilerin nüfusa kayıtlı oldukları illere ilişkin bilgiler şu biçimdedir:

Tablo 1: Adrese Dayalı Nüfus Sistemine Göre Altındağ'da İkamet Eden Ailelerin Nüfusa Kayıtlı Oldukları İl	
Adana	852
Afyonkarahisar	788
Ağrı	1.324
Amasya	2.018
Ankara	120.183
Antalya	316
Artvin	1440
Aydın	238
Balıkesir	512
Bilecik	291

Bingöl	270
Bitlis	407
Bolu	21.354
Burdur	163
Bursa	605
Çanakkale	251
Çankırı	22.707
Çorum	38.449
Denizli	355
Diyarbakır	1231
Edirne	168
Elazığ	807
Erzincan	2.750
Erzurum	11.589
Eskişehir	2.008
Gaziantep	787
Giresun	1.016
Gümüşhane	2.389
Hakkâri	58
Hatay	526
Isparta	1.257
Mersin	901
İstanbul	1.144
İzmir	479
Kars	7.520
Kastamonu	5.528
Kayseri	5.965
Kırklareli	119
Kırşehir	8.630
Kocaeli	199
Konya	5.023

Kütahya	220
Malatya	2.682
Manisa	342
Kahramanmaraş	1.102
Mardin	949
Muğla	162
Muş	342
Nevşehir	3.131
Niğde	2.893
Ordu	4.622
Rize	1.493
Sakarya	1.141
Samsun	3602
Siirt	879
Sinop	1.357
Sivas	4.410
Tekirdağ	117
Tokat	3.653
Trabzon	2.129
Tunceli	628
Şanlıurfa	978
Uşak	194
Van	612
Yozgat	27.321
Zonguldak	614
Aksaray	4.846
Bayburt	2.426
Karaman	364
Kırıkkale	15.714
Batman	332
Şırnak	149

Bartın	874
Ardahan	1.374
Iğdır	360
Yalova	51
Karabük	1.444
Kilis	228
Osmaniye	394
Düzce	508

(http://report.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2=&report=ikametedilen_ilce09sonrasi.RDF&p_kod=2&p_ikil1=6&p_ikilce1=1130&p_yil=2009&p_dil=1&desformat=html&ENVID=adnksdb2Env)

Bu verilere göre; en çok göç İç Anadolu Bölgesi'nden gerçekleşmiştir. En çok göç edilen iller sırasıyla: Çorum, Yozgat, Çankırı iken, Bolu ve Erzurum diğer önemli göç gerçekleşen illerdir. En az göç: yine sırasıyla Yalova, Hakkari, Tekirdağ, Kırklareli, Muğla, Uşak'tan gerçekleşmiştir. Bu verilerden yola çıkarak Altındağ'a yapılmış olan göçlerin özellikle İç Anadolu ve çevresinde yoğunlaştığını söyleyebiliriz. Bu sonucun ortaya çıkmasında Ankara'nın bulunduğu bölge de görece "en gelişmiş" ve ilk gelişmeye başlayan kent olmasının önemli bir etkisi bulunmaktadır.

1.3 GECEKONDULAŞMA

Gecekondular özellikle ülkemizde üzerinde çokça bilimsel çalışmanın yapıldığı olgulardan biri olmuştur. Eraydın bunun nedenini; "nüfus hareketlerinin kırsal kesim üzerinde değişimler yaratırken, en çok kentsel yerleşimleri etkilemiş olmasına, kentlerin büyük göç dalgası altında kalmasına ve 1950'ler de başlayan gecekondulaşmanın kentlerin şekillenmesinde ana etken olmasına bağlamaktadır. Bu nedenle gecekondular çalışmaları döneme damgasını vurmuş kentle bütünleşmeye çalışan ama bunu sağlayamayan yeni bir kesimi ve kente eklemlenemeyen yeni kent dokusunu tanımlamayı amaçlamışlardır"(Eraydın,2006:35) demektedir. Şenyapılı'da benzer şekilde gecekondulaşma için; kentleşmenin 20. yüzyıla

damga vuran olgulardan biri olduğunu ve gecekondu olgusunun kendi içinde hem de kent mekânları ile kurduğu ilişkiler açısından, 20.yy kentlerinin en hızlı değişmiş, kentsel yaşam kalitesinin en fazla etkilemiş ve kenti oluşturan mekânlar arasında en açık ve izlenebilir ilişkileri kurmuş ögesi olduğunu söylemektedir(Şenyapılı;2006:84). Gecekondu kentler ve kentsel yaşam üzerinde oldukça etkin oluşumlardır. Aynı zamanda Türkiye kentleşme tarihi içerisinde de özel bir anlama sahip yerleşim alanlarıdır ve etkileri genellikle olumsuz olarak ele alınmıştır.

Kentleşme bir sıfat tamlamasının içinde yer aldığıda özellikle de, kavram Türkiye için kullanılacaksa; planlı kentleşme yerine genellikle çarpık, düzensiz, plansız kentleşme isimlendirmeleri sıkça kullanılır. Bunun temel sebeplerinden biri büyükşehirlere yapılan yoğun göçlerdir. Göçlerle birlikte kalacak yer sorunu ortaya çıkmış ve bunun sonucunda da göç eden kişi ve ailelerin bu soruna görece ucuz çözümler üretmesi gerekmiştir. Öncelikle büyükşehirlere göç eden insanların gelirlerinin düşük olması, ev kiralayacak ya da satın alabilecek durumlarının olmaması, ikinci olarak da ev tutabilecek paraları bulunsa bile yeterli konut bulunamaması gecekondulaşmaya neden olan durumlar arasında sayılabilir.

30.7.1966 tarihli, 775 sayılı kanun ile kapsam ve tarif başlığı altında, tanımlanan gecekondu: “Bu kanunda sözü geçen gecekondu deyiimi ile imar ve yapı işlerini düzenleyen mevzuata ve genel hükümlere bağlı kalınmaksızın, kendisine ait olmayan arazi veya arsalar üzerinde, sahibinin rızası alınmadan yapılan izinsiz yapılar kastedilmektedir” (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.775&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>) biçiminde tanımlanmıştır. Yasanın tarifinden de anlaşılacağı üzere gecekondu yasal olmayan, yasalarda yer alan ve zamanla meşrulaştırılan yapılardır.

Keleş çalışmasında Türkiye’de gecekondulaşma oranı %35 olduğunu belirtmiştir. Bu oran Ankara’da %62,5’ken, İstanbul ve İzmir’de yarıdan fazladır. Gecekondu, köylerden kentlere nüfus akıntılarının ve ilgili ülkelerin toplumsal, ekonomik gelişmişlik düzeyinin dolaysız bir ürünüdür. Gelişmekte olan ülkelerde konut konusunda görülen açıkta, kentlere göçmüş bulunanları

gecekondu yapmaya zorlamaktadır. Gecekondularda yaşayanların; kentin dar gelirli ve yoksul sınıfları olduğu gerçeği genellikle kabul edilmektedir (Keleş,2004:546).

Keleş'in verilerine ek olarak Karpat'ın çalışmasından elde edilen verilere göre, Türkiye'de shanty/squatter town olarak adlandırılan denetimsiz yerleşmelerde yaşayan nüfusun %84'ünü kırsal alanlardan gelen göçmenler oluşturmaktadır (Karpat,2003:21). Bu durum da göç ve gecekondu arasında kurulan bağı destekleyici niteliktedir. Göçler sonucunda ortaya çıkan barınma ihtiyacı ve maddi imkânsızlıklar gecekondu yerleşimlerinin oluşmasında önemli etkiye sahiptir.

Gecekondu kentler içinde dönemselsel olarak farklı işlevler görmüştür. Önceleri kentleşmenin bir basamağı olarak ele alınırken, günümüzde daha farklı bir anlam atfına uğramıştır. Karpat'da bu nokta da gecekondu üzerine yaptığı değerlendirme de:

“Yaklaşık yirmi yıl önce, olguya büyük bir gelişme olarak işaret edildiğinden beri squatter yerleşimler hakkındaki görüşler hızlı bir değişim geçirmiştir. Bu yerleşimler önce normal olmayan bir kentsel büyüme, sonra düşük gelirli kent sakinlerince girilen bir kendi kendine çare bulma, çoğunlukla göçmenlerin kendi beceri ve kaynaklarıyla kendilerine ev inşa etme girişimleri olarak görülmüştür. Şimdi ise bu yerleşimler, bazı üçüncü dünya ülkelerindeki iktisadi ve toplumsal sistemin kötü işlemesinin, kent ile düşük gelir grupları arasında iktisadi marjinalite ilişkisi ve ulusal ekonomi ile daha güçlü diğer sistemler arasında bağımlılık ilişkisi yaratan kötü bir şeyin yan ürünü olarak düşünülmektedir(Karpat,2003:22) demektedir.

Benzer bir yaklaşım, Şenyapılı tarafından da dile getirilmektedir. Şenyapılı gecekondu oluşumlarına bakışın farklı dönemler de farklı özellikler sergilediğinin belirtmektedir ve dönemselsel olarak gerçekleşen bu değişiklikleri tarihsel bir süreç içerisinde üç bölüme ayırmaktadır. Daha önce Şengül'ün kentler için yaptığı tarihsel sınıflama ile araştırmaların tarihsel olarak ayrıldığı dönemler arasındaki kimi noktalarda gözlenen uyum kent ve gecekondu tarihinin iç içe geçmişliğinin de bir göstergesi olabilir. Şenyapılı, bu dönemselsel ayrımı 1950-1970, 1970-1980 ve son olarak 80 ve sonrası olarak yapmıştır.

1950 ve 1970 dönemlerinde yapılan çalışmalar; özellikle 1940'ların sonlarında ve 70'lerin başlarında yapılan çalışmaların, gecekondu bölgelerini küçümsediği, patolojik bir vakıa ve tehlike olarak algıladığı, kimi kişilerin bu kaygılarını gelecekte gecekonducular, kendi kolluk kuvvetlerini hatta ordularını oluşturabilir uyarılarında bulunduğu, hatta İbrahim Öğretmen gibi Hukuk ve Siyasal Fakülteleri'nin güneyinde yer alan 158 gecekondu ile görüşen bir kişi tarafından; burada yaşayan kişilerin ahlaki bağlarından kopmuş, umumhaneden ayrılan, meyhane köşelerinden kaçmış kişiler olarak nitelendiği Şenyapılı tarafından aktarılmaktadır. Bu düşüncelerin yanı sıra Fehmi Yavuz gibi gecekondu hakkında olumlu düşünceleri olan kişilerde bulunmaktadır. Yavuz gecekondu nüfusunun olumlu bir enerjisi olduğunu ve bu enerjinin planlı ve örgütlü kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır (Şenyapılı,2006:87).

Gecekonduyla ilgili olarak sarf edilen olumsuz cümlelerin Strong'un cümleleri ile uyuştugu görülmektedir. Gecekonduları bir barınak ve yoksulluk/yoksunluk sorunu yerine ahlaki bir sorunmuş ve sorunlu insanların yaşadığı yerlermiş gibi ele almak, elitist bir bakış açısını yansıtmamanın yanı sıra, Ankara'da yaşayan iki milyona yakın kişinin "ahlaksız" olduğunu iddia etmek anlamına gelmektedir ve bu boyutuyla bilimsel bir çalışma niteliğinden uzaklaştırmaktadır.

1970 ve 1980 arasında yapılan çalışmalardan en kapsamlılarından biri daha önce de değinilmiş olan Kongar'ın Altındağ'da yapmış olduğu gecekondu çalışmasıdır. Bu çalışmada gecekondu bir önceki dönemden farklı olarak olumlu yönleri ile birlikte ele alınmış ve dinamik kesimlerin yer aldığı alanlar olarak görülmüş ve kentleşme de bir basamak olarak ele alınmıştır. Bu dönem gecekonduyla ilgili olarak yapılan ve Ankara temelli bir diğer çalışmada da benzer özelliklerin ön plana çıkartıldığı görülmektedir. Şenyapılı'nın aktarımıyla Fisher ve Smith tarafından yapılan çalışmalar, mahalle isimlerine gönderme yaparak (Çalışkanlar, Yılmazlar, Yiğitler v.b) kentlerde gelişmenin kaynağında önemli bir yere sahiptirler, oturdukları semtlerin isimleri azim ve enerjilerini yansıtmaktadır (Şenyapılı,2006:103). Benzer şekilde daha önce Karpat'ın değinilen çalışmalarında gecekondu

kent ve kırsal arasındaki iletişim bağına devam ettiren bir alandır ve buralarda yaşayanların kentle bütünleşme kararlılığında olduklarını bu durumda kentlere dinamizmle birlikte demokratik bir yaklaşım getireceğini vurgulamaktadır(Karpat,1976:165-188).

1980 sonrası dönemde gecekondu çalışmalarıyla ilgili olarak en çarpıcı yorum Şenyapılı'nın kendisinden gelmiştir.

“1980 sonrasında pozitivist ve işlevsel yaklaşımların özellikle gelişmekte olan ülkelerde toplumsal eşitsizliğe ve yoksulluğa çözüm getirememesi ve bu sorunların giderek artması, yeni yaklaşımların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Kentsel sorunlar kentsel yaşam türünün sonuçları değildi. Kentsel sorunların kaynağı ekonomik ilişkilerde, çözümü ise yapısal reformlardaydı. Çözümler, gözlenen olgularda değil, bu olguların içinde yer aldığı ve ilişkiler ile bağlandığı sosyoekonomik yapıları sorgulayarak bulunabilirdi. Parçalar değil, parçalar arasındaki ilişkiler önemliydi. Gecekondu sorunu, gecekondu emeğinin işgücü pazarında yeri/rolü olduğu için, gecekondu konutu işçi maliyetini düşürdüğü için vardı”(Şenyapılı,2006:111).

1980 sonrası dönemde, gecekondu sorunlarıyla karşılaşılalı yarım yüzyıl geçmiş ama ne gecekonduyunun sorununa ne de gecekonduya bir çözüm üretilmemiştir. Bu dönem yapılan çalışmalar artık gecekonduyu istatistiki verilere indirgemekten çok, olayı süreçsel, sosyoekonomik boyutları ile vurgulayan ve buradaki dönüşüm süreçlerini irdeleyen, değişimlere odaklanan çalışmalar olarak literatürde yerlerini alıyor.

Çalışmalar, her ne kadar farklı düşünceleri yansıtsa da, üretilen politikalar ve sürecin gelişimine bakılacak olduğunda; gecekondu kentleşme de bir basamak, toplumsal dönüşüm de bir araç, barınma ihtiyacını karşılayabilmek için zorunluluklar karşısında bir çözümdür. Birçok büyük kentte yeni iş kollarının ortaya çıkması ile birlikte ortaya çıkan gecekondulaşmanın Türkiye'deki ilk örneklerine Ankara'da rastlanmaktadır.

1.3.1 Ankara’da Gecekondulaşma

Ankara’da gecekondulaşma ile göç arasında önemli bir bağ bulunmaktadır. Göçlerin artması ile gecekondulaşma da artmıştır. Şehrin farklı bölgelerine göçler olmuştur. İlk örneklerine ilişkin tarih her ne kadar eskiye götürülebilse de gecekondu adı ilk kez bir yasa da 1948 yılında geçmiştir.

İlk planlı kentleşmenin gerçekleştirilmeye çalışıldığı Ankara, önemli ölçü de iç göçlerden ve gecekondulaşmadan etkilenmiştir. Gürbüz’ün de belirttiği gibi günümüzde Ankara nüfusunun %60’ı gecekondularda yaşamaktadır. Bugün Ankara’da 350.000 civarında gecekondu da 1.750.000 kişi yaşamaktadır. Bazı toplumsal ve ekonomik yararları olması dolayısıyla zaman zaman resmi politikalarla da desteklenen gecekondulaşma, hayat şartları açısından kentli toplum standartlarının tamamen dışında yerleşmeler olarak bilinir(Gürbüz, 2004:85-86).

Gecekondulaşma süreci, daha önce de belirtildiği üzere kırsal göçlerle doğrudan ilişkilidir. Kent ne kadar göç alırsa gecekondulaşma da o oranda artmaktadır. Ankara başkent olması ile birlikte göç almaya başlamış ve bu ilk göçlerle birlikte önce barakaların oluşumu ardından da görece daha komplike yapılar olan gecekondu inşaa edilmeye başlamıştır. Ankara Cumhuriyet’in kurulması ile hızla göç almıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara’ya verilen önem, rakamlara da yansımış durumdaydı. Yatırımların yeni başkente yönelmeye başlaması kısa sürede buranın çekim odağı olmasını sağlamış, bunun sonucunda da Ankara Cumhuriyet’in ilk döneminde nüfusu en hızlı artan kent olarak kayıtlara geçmişti. Söz gelimi 1919’da 20.000, 1927’de 74.000 olan nüfus 1945’te 226.000’e ulaşmıştı(Yavuz,1980:13). Bu yoğun göç karşısında Jansen Planı doğrultusunda yapılan/yapılması planlanan konutların yeterli gelmeyeceği aşikârdır. Oysaki Jansen’in katıldığı yarışmada yer alan sözleşmenin 4. maddesinde Tankut’un aktarımı ile şu sözler yer almaktadır. “Müstakbel planda 150.000 nüfus nazarı dikkate alınacak ve ilerde Ankara’nın 300.000 kişilik bir şehir olma ihtimali düşünülecektir. Bu ikilem yarışma planlarında hiçbir yarışmacı tarafından

dikkate alınmamıştır”(Tankut,1993:60-63). Yavuz verdiği rakamları da gördükten sonra bu isteğin nedenli doğru olduğunu görebiliriz. Eğer planlamada verilen rakamlar göz önünde bulundurularak konutlar yapılırsa idi belki de gecekondulaşma bu kadar ciddi boyutlara ulaşmayacaktı.

Ankara o dönem için hem kamu kurumlarının burada yer alması hem de, çeşitli fabrikaların kurulmuş olmasından dolayı da ciddi bir iş imkânı sağlamaktadır. Daha önce Ankara’da kentleşme bölümünde de değinildiği üzere, Eski Ankara’nın güney ve batısındaki düzlük üzerinde yolcu ve yük istasyonu, Toptancı Hali kurulmuştur. İstasyonun güney ve batısında Havagazı, Elektrik, Buz, Gazoz, Makarna, Un, Bulgur fabrikaları, bu bölgenin batısında Askeri Fabrikalar bulunmaktadır. Bahsedilen dönem zarfında buralar önemli çalışma alanlardır ve göçmek için kenti cazip hale getirmektedir. Öngörüler gerçekleştirmiş ve Ankara’nın nüfusu hızla artmıştır. Fakat planlı bir şekilde kentleşmesi planlanan Ankara’nın bu talebi karşılayacak bir plana sahip olmadığı görülmektedir. Planda yer alan boş alanlardan biri olan Altındağ ve civarı göç eden kişilerin hem barınak ihtiyacını karşılamak için uygun bir alan sunarken, hem de yine plana göre yeni kent merkezine bir ticaret merkezi yapılmadığı için kentte yer alan tek ticaret merkezine ve fabrikalara yakın olmasından dolayı, kentin en önemli gecekondu alanı olmaya başlamıştır.

1.3.2 Altındağ’da Gecekondulaşma

Altındağ Ankara’nın ilk yerleşik gecekondu bölgesi olmasının yanı sıra diğer bir önemli özelliği de Altındağ’da yaşayan kişilerin nerdeyse tamamının gecekondualarda yaşıyor oluşudur. Altındağ Belediyesi tarafından hazırlanan bir kitapçıkta Altındağ Belediye Başkanı’nın sözleriyle “İlçemizde ikamet eden vatandaşların %90’a varan kısmı, kullanım ömrünü tamamlamış doğru dürüst alt yapısı olmayan sağlıklı gecekondu yapılarda yaşıyor.” Bu durumda bize gösteriyor ki Altındağ İlçesi aşırı gelişmiş bir gecekondu bölgesidir. TÜİK verilerine göre Ankara nüfusunun 1/10’u bu ilçe de ikamet etmektedir.

Altındağ’da gecekondulaşma daha önce de değinildiği gibi, Jansen Plan’ın bir ürünü olarak ele alınabilir. Planlı bir yapılanma öngörülürken,

Altındağ tepesi gibi çeşitli noktaların planın dışında tutulmuş olması, bu alanları kente yeni gelenler tarafından kullanılması için fırsat sağlamıştır. Buraya ilk göçler, Ankara'nın başkent olması ile birlikte yoğunlaşmış olmanın yanı sıra 1945-1950 arasında daha da artmıştır. Dönemin süre zarfı açısından hem İkinci Dünya Savaşı'nın bitiş hem de Marshall Yardımları ile birlikte tarım da makineleşmenin arttığı bir döneme tekabül etmektedir ve bu da tesadüf değildir. Makineleşme ile birlikte ortaya çıkan işgücü fazlası kendine başka geçim yolları aramak zorunda kalmıştır. Ayrıca savaş ekonomisinden kaynaklı olarak, görece daha az ekonomik fırsatın ve yatırımın olduğu kendi köylerinin bağlı olduğu il yerine, büyük şehirlere göç etmek daha anlamlı olacaktır.

Urry'nin aktarımıyla Massey; Özgül olarak toplumsal iş bölümünün aldığı birçok farklı mekansal biçim olduğunu; bu yeniden yapılanma biçimlerinin her birinin ortaya çıkışında özel bir tarihsel sıralamanın bulunmadığını; gelişen şeyin sermaye ile ücretli emek arasındaki özgül mücadeleye bağlı olduğunu; mekansal yeniden yapılanmanın önemli bir örüntüsünün, yönetim merkezlerinin, araştırma ve geliştirme işlevlerinin uzağında üretimin kimi daha rutin öğelerinin yeniden yerleşmesini kapsadığını; bu mekansal yeniden yapılanmanın farklı örüntülerinin, sadece toplumsal değil ayrıca mekansal da olan yeni eşitsizlik örüntüleri yarattığını" belirtir(Urry,1999:27). Tarımda makineleşmeden dolayı artan işsizlik ve kentlerin görece daha çekici yerler olması, çoğu zaman, köyden veya daha küçük şehirlerden gelenlerin kentlerde daha iyi koşullarda yaşamasını sağlayamamıştır ve yeni mekansal eşitsizliklerin temelini atmıştır.

Ankara'da bu dönemde artık Yeni Şehir'de çok katlı binalar inşa edilmeye başlamış olmakla birlikte, barınak ihtiyacını karşılayacak düzeyde değildir ve aynı zamanda Jansen Planı'nda hatırlanacağı üzere buralar daha ekonomik düzeyi yüksek ailelerin ikameti için tasarlanmış alanlardır. Var olan durum karşısında Altındağ'ın çekiciliğinin arttığı söylenebilir.

Altındağ hem ticaret merkezine yakın olduğu için vasıfsız işçiler hem de merkeze yakın olduğu için alt düzey memurlar için uygun bir yaşam alanıdır. Ayrıca yine kent merkezine olan yakınlığından dolayı, kimi kamu

hizmetlerini- yol, elektrik, su gibi-önceden edinme fırsatları olmuştur. Bu durum karşısında da Altındağ'ın gecekondulaşma süreci hızlı olurken aynı zamanda da kalıcı olmuştur.

Şenyapılı, Gecekonduları alt gelir grupları için yeni bir çözüm olarak ele almıştır ve gecekondu nüfusunu üç gruba ayırmıştır. Birinci grupta kentin alt gelir memurları, ikinci grubu doğal afetler ya da imar işlemleri nedeniyle göçenler oluştururken, son grubu ise kent çevresindeki köylerden göçen ve kentin için de imar ya da afet gibi nedenlerle yerinden oynatılan nüfus oluşturmaktadır. Şenyapılı'ya göre birinci grubun elinde az da olsa belirli imkânlar bulunmaktadır ve bu kişiler bir konutun inşası için gerekli olan malzemeyi temin edebilecek düzeydedirler ve bu kişilerin Altındağ-Atıfbey-Yenidoğan çemberinin düz alanlarına yerleştiğini belirtmektedir. Yine Şenyapılı kendi gruplandırmasında kent çevresindeki köylerden göçen insanların, kırsal gelirlerine mevsimlik kent geliri eklemek için geldiklerini, birinci gruba göre kendi emekleri ile daha derme çatma yapılar inşa ettiklerini ve boş kalan süre zarfında bu yapıları kiraya verdiklerini belirtmektedir. Son olarak Şenyapılı bu gruplandırmanın üçüncü basamağında yer alan kişilerin adı geçen çemberin en elverişsiz yerlerine yerleştiğini, yerleşen kişilerin ise ortakçı, yarıcı, maraba gibi sırtında sadece yorganiyle göç etmiş kişilerden oluşmaktaydı. Bu grupta yer alan kişiler ise 4 tane kazığı çakıp, üzerini halı gibi bir malzeme ile kapatmak suretiyle kendilerine kalacak yer yapan kişiler olduğunu söylemektedir (Şenyapılı;2004:125-126).

1947 yılında Mübeccel Kıray tarafından Ankara'nın tamamını kapsayacak biçimde, tüketim normları üzerine yapılan sosyolojik çalışmasından elde edilen veriler Şenyapılı'nın bu tespitlerini doğrulamaktadır. Kıray, birçok mahalle de ikamet eden kişilerin, yaşadıkları konut tipi, oda sayısı, elbiseleri, yiyecekleri, oturulan koltuk, sedir vb aletler, kullanılan eşyalar, kahvaltı alışkanlıkları gibi çeşitli kriterleri göz önünde bulundurarak mahalleleri sınıflandırmıştır. Bu araştırmadan elde edilen verilere göre adı geçen ve günümüzde kentsel dönüşümün bir parçası olan;

- Yenidoğan, Bentderesi, Altındağ, Atıfbey gibi mahalleler alt gelir gruplarının,

- Atıfbey, Altındağ aynı zamanda alt orta gelir gruplarının yaşadığı yerlerdir.

Bu mahallelerin yanı sıra, günümüzde Altındağ'ın bir ilçesi olan diğer mahallelerde gelir düzeyi, orta gelir grubuna kadar yükselmektedir. (Kıray,2005:102)

Altındağ ile ilgili her ne kadar farklı dönemlerde, farklı amaçlar ile yapılan çalışmalar bulunsun da, farklı gelir gruplarından insanların yaşadığı gerçeği çalışmaların bir bölümünde muhakkak yer almaktadır. Örneğin sıkça bahsi geçen ve Keleş tarafından, Eski Ankara üzerine yapılan çalışmada da aynı durum ile karşılaşmaktayız. Keleş, Eski Ankara'da toplumsal mekânı analiz ederken toplumsal sıra ve şehirleşme değişkinlerini kullanarak toplumsal alanları belirliyor ve Eski Ankara'da 16 toplumsal alan tipinin yer aldığını belirtiyor. Bu sonucun ortaya çıkmasının temel sebebi ise, Eski Ankara'nın dar bir alana sahip olması ve mahallelerin çoğunun toplumsal ve ekonomik yapıları bakımından aralarında büyük farkların bulunmasıdır (Keleş,1971:118).

Yine 1971 yılında Emre Kongar tarafından Altındağ'da yapılan bir diğer çalışma da ise bu alanda yaşayan kişilerin, dönemin para değerine göre; %28,6'sı 250-500, %52'si 501-1000 arasında gelir düzeyine sahiptir. Yine Kongar'ın değerlendirmesine göre bu gelir düzeyi oldukça düşük ama diğer gecekondü bölgelerine göre ise yüksektir.

Burada yaşayan ailelerin %1,1'i gelirsizken, %0,4 ise 3001'den daha fazla gelire sahiptir. Her ne kadar belirli bir gelir miktarında yığılma söz konusu olsa da farklı gelir gruplarından kişilerin ikamet ettiğini söylemek mümkündür. Araştırmadan elde edilen bir diğer önemli bulgu ise burada yaşayan ailelerin gelir yükselişi umut ediyor oluşudur(Kongar,1985:194).

Kıray'ın araştırmasından iki yıl sonra, Advie Fenik tarafından kaleme alınan ve Zafer Gazetesi'nde yer alan çalışmada ise Şenyapılı'nın anlatımıyla şu tip bulgular yer almaktadır. Mahalle, tenekeler ile kaplı barakalar ile toprağa kazılmış oyuklardan oluşur. Tepenin eğiminden yararlanarak kazınla oyuklar üzerine ters çevrilmiş ve dibi delinmiş gaz tenekeleri ya da küpler geçirilmiştir. Bunlar konutun hem tepe penceresi hem

de bacasıdır. Yazar tepeye tırmandıkça her tarafında bu küp ve tenekeleri görür. Konutların içinde de yere kazılmış çukurlar vardır, yağmur yağdığında tepeden akıp konutların içine giren sular bu çukurlarda toplanır. Konutlarda eşya yoktur. Dört tarafı teneke kaplı, insan boyunda barakalardan oluşan WC'ler ortak kullanılır ve iyi kazılmayan çukurlar ve tepenin eğimi nedeni ile WC'lerden çıkan sular açıkta akar. Advie Fenik, bu koşullar altında tepede 40.000 kişinin yaşadığını iletir. Toprak altında yaşayan bu nüfus bir sosyal dayanışma içine giremeyecek kadar fakirdir, kimsesiz hastalar sokaklarda yatar, çocuklar bitlidir. Advie Fenik, bu nüfusun simitçilik, hamallık, gündelikçilik, çamaşırcılık, ayakkabı boyacılığı, hademelik, çıraklık, seyyar satıcılık gibi marjinal işlerde çalıştığını söyler ve iş yaşamını şöyle anlatır: Sabahları buradan yaz, kış demez bir akın başlar. Mahallenin her kovuğundan oluk gibi aşağı doğru insanlar akar. Bunlar Yenişehir'in bütün rahatını, bütün zevkini, bütün saadetini tamamlamaya giderler. Çarşıda, pazarda her yeredirler. Bütün gün sizin hizmetinizde sizin emrinizdedirler(akt.Şenyapılı,2004:128-129).

Yukarıda anlatılanlardan yola çıkarak, aslında Kıray'ın alt gelir grubunda yer aldığını söylediği insanların bir gelir grubuna dâhil olduğunu söylemek zordur. Dönemin Altındağ'ı fakirlik sınırının çok çok altında bulunmaktadır. Bir gelir grubu sınırı belirlenirken koyulan üst sınır mevcutken ailelerin aslında gelirsizlik açısından bir sınırı yoktur.

Bu kadar imkânların az olduğu ve birçok sağlık sorunun bulunduğu bu bölgelere neden göç edildiği ve gecekondular inşa edildiği sorusuna cevap arandığında, Keleş'in; 1971 yılında yayınlanmış olan çalışmasında yer alan bulgular oldukça önemlidir. Keleş, Eski Ankara'da oturanların neden burada oturduklarına ilişkin olarak yönelttiği sorusuna aldığı yanıtlarda; %42.3'le Altındağ'a yerleşmedeki en önemli etken ev kirasının az oluşu ile ilgilidir. Bu bulguda, hem buranın neden yoğun göç aldığını, hem de neden gecekondulaşmanın burada yüksek olduğunu göstermektedir. Maddi imkânsızlıklar bu bölgeyi önemli bir barınak alanı haline getirmiştir. Daha önce de değinilen ticaret merkezi olması ve iş yerine yakınlık ikinci en yüksek nedeni oluştururken kira vermeme diğer bir önemli özelliktir.%24.2 ile iş

yerine olan yakınlıktan dolayı burada oturma eğilimi bu durumun bir göstergesi olarak ele alınabilir(Keleş,1971:62). Daha önce Kongar, Fenik'in, Şenyapılı'nın araştırmalarında geçen bulgular ile birlikte yorumlandığında hem ikamet edenlerin çalıştığı iş kolları hem de bu çalışmalarından elde ettikleri gelir onları Altındağ'a yöneltmiştir. Bu konu hakkında göz ardı edilmemesi gereken en önemli husus ise Keleş bu araştırmayı Eski Ankara'da hala Ankara evlerinin bulunduğu alanda bu evlerde yaşayanlar ile yapmıştır. Bu nedenle eski Ankara'da yaşayan aileler hakkında bilgi edinebilirken gecekondularda yaşayan aileler hakkında bilgi edinilememektedir.

Gecekondular, eski Ankara evlerinden farklı olarak Altındağ'ın birçok yerine yayılmış meskenlerdir. İlçede yapılan görüşmelerde burada var olan yaşam koşullarının zorluğu ve ikamet eden kişilerin ekonomik gelirlerinin düşüklüğü hem ilçe de yaşayanlar hem de burada yer alan kamu kurum/kuruluşlarınca kabul gören bir gerçekliktir. Ankara'nın başkent oluşuyla birlikte yapılan planlar, çıkarılan kanunlar ve düzenlemeler ile sorunlara çözüm aranmış fakat çözüm bulunamamıştır. Kent sistemi üzerinde olumsuz etkileri olduğu belirtilen gecekondulara ilişkin olarak getirilen en son çözüm, kentsel dönüşüm yoluyla bu alanlarda değişikliğe gidilmesi yolunda bulunmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR, ANALİZ VE DEĞERLENDİRİME

Çalışmanın ikinci bölümü; araştırma soruları ışığında alandan elde edilen bulguları, analiz etmek değerlendirmek ve tartışmak amacıyla hazırlandı.

Araştırmada yer alan beş analiz düzeyinden hareketle alandan elde edilen bulgular, süreçte ortaya çıkan aksaklıklar, olması gereken ve var olan arasındaki farklılıklar, bu farklılıkların nedenleri, aksaklıkların nasıl giderilebileceği tartışıldı.

1.1. BİR SÜREÇ OLARAK KENTSEL DÖNÜŞÜM

Kentsel dönüşüm üzerinde birçok akademik araştırmanın yapıldığı birçok ülke de farklı tezahürlerine rastlanan bir kavramdır. Kentsel Planlama çalışmalarının son yıllarda üzerinde en çok çalışma yürütülen kavramlarından biri olan kentsel dönüşüm, Kayasü ve Uzun'un da belirttiği gibi; Kentsel dönüşüm kavramı, planlamada 'kentsel yenilenme' yaklaşımları içinde yer alan bir planlama ve müdahale biçimi olarak tanımlanabilir. Genel olarak kent yenileme, kentin zaman içinde eskiyen, boşalan veya işlevini yitiren alanlarının yenilenmesi işlemidir. Yenilenmeye konu olan bölgeler genellikle fiziksel açıdan bir çöküntü alanına dönüşmüş yerler olsa da; yenileme işlemi sadece fiziksel açıdan yenilenmeye ve müdahaleye gereksinim duyan yerlerle sınırlı kalmayıp, ekonomik ve toplumsal açıdan canlılığını yitiren yerlerde de yapılmaktadır.(Kayasü,Uzun, 2009:153)

Kentsel dönüşüm uygulamaları yapılırken çeşitli amaçlar gözetilir Roberts bu amaçları 5 başlık altında toplamıştır:

- a. Kentin fiziksel koşulları ile toplumsal problemleri arasında doğrudan bir ilişki kurularak, kentsel çöküntü ve bozulma problemine çözüm bulmak,

- b. Kent dokusunu oluşturan birçok ögenin fiziksel olarak sürekli değişim ihtiyacına cevap vermek,
- c. Kentsel refah ve yaşam kalitesinin arttırıcı ekonomik kalkınma yaklaşımını ortaya koymak,
- d. Kentsel alanların en etkin biçimde kullanımına ve gereksiz kentsel yayılmadan kaçınmaya yönelik stratejileri ortaya koymak,
- e. Toplumsal koşullar ve politik güçlerin ürünü olarak kentsel politikanın şekillendirilme ihtiyacını karşılamak(akt.Şişman ve Kibaroglu, Roberts,2000).

Kentsel dönüşüm sadece Türkiye’de değil, dünyada birçok kentte üzerine birçok tartışmanın yürütüldüğü ve uygulamanın yapıldığı bir kavramdır. Dünyadaki örneklerine bakılacak olduğunda;

- İngiltere’de;
Dockland Projesi
Elephant&Castle Projesi
Paddington Projesi
Bellenden Yenileşme Projesi
- Yunanistan’da
-Thebes Yerleşmesi Planlamaya Katılım Projesi
- Japonya’da
Hiroşima-Danbara Kenti Yeniden İnşa Projesi
- Brezilya’da
Rio Kenti Gecekondu Sağıklaştırma Programı
- Almanya’da
Postdam Meydanı Kentsel Dönüşüm Projesi
- Fransa’da
La Defense Kentsel Dönüşüm Projesi
- Çin’de
Guangzhoupearl Nehrii Kentsel Dönüşüm Projesi,
- Lübnan’da
Solidere Kentsel Dönüşüm Projesi

Bu sayılan örnekler, bu projelerden sadece birkaçını oluşturmaktadır. Örneklere bakılacak olunduğunda, kentsel dönüşümün sadece az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde değil, dünyanın birçok yerinde farklı ekonomik düzeydeki ülkelerde uygulandığı görülmektedir. Kentler açık sistemler olduğu için, her ülkenin farklı düzeylerde dönüşüme ihtiyacı vardır. Dönüşüm nedenlerindeki çeşitlilik uygulamada da söz konusudur. Fakat genel anlamda uygulamaların ortak noktası, kentsel dönüşüm gerçekleştirilen alanlarda birçok farklı örgütlenmenin işbirliği yapıyor oluşudur. Kara'nın da söylediği gibi Dünya'da yapılan uygulamalarda görüldüğü gibi bütün kentsel dönüşüm uygulamaları sağlam bir ortaklık stratejisine dayanmaktadır. Bütün kentsel dönüşüm uygulamalarının, merkezi-yerel yönetim, özel sektör ve halk işbirliğiyle gerçekleştirildiği görülmektedir(Kara,2007:6). Benzer değerlendirme Şişman ve Kibaroglu tarafından da yapılmıştır; Dünyada uygulanan kentsel dönüşüm projelerinde, proje alanlarında yaşayan halkın projenin planlama ve uygulama aşamasında projeye katılımları sağlanması için çalışmalar yapılmıştır. Yerel halk, beklentilerini ve isteklerini belirterek, projenin tasarım ve uygulama aşamasında projelere katılmışlardır(Şişman,Kibaroglu,2009:8).

Dönüşüm sürecine katılacak olanların hepsinin görüşlerine yer verilmesi dönüşümün hem devlet kurumları hem de özel sektör tarafından işbirliği halinde ve halkın görüşlerine yer verilerek yapılması "yönetişim" kavramı ile ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır.

Kısacası kentsel dönüşüm gerçekleştirilirken, orada yaşayan halkla kurulan iletişim, alanları boşaltması yönünde yapılan telkinlerden ibaret değildir. Halk projenin oluşturulması ve uygulanması süreçlerinde aktif olarak yer almakta ve fikirleri ile süreçte yer almaktadır. Bu çok önemli bir tespittir çünkü halk hem yaşadığı ve yaşaması planlanan yeni yerleşim alanları hakkında söz sahibiyken hem de Işıkkay ve Önel'in de belirttiği gibi proje kapsamında çalışmaları yeni bir iş öğrenmeleri açısından da önemlidir. Işıkkaya, Önel;2008)

Işıkkaya ve Önel bu süreci; 1980'lerden bu yana kentsel dönüşüm kavramı altında, birçok metropelde ve büyük kentlerde, kentin dengeli ve sürekli gelişiminin sağlanması amacıyla, kentsel çöküntü bölgelerine yönelik yenileme çalışmaları proje ve uygulama kapsamında yürütülmektedir. Bu bağlamda yoksulluğa bağlı çöküntü bölgelerinin, dönüşüm proje senaryoları ve uygulamaları incelendiğinde, söz konusu dönüşüm sürecindeki örgütlenme ve organizasyonlar, yaratılan finans kaynakları, proje senaryoları, projelendirme biçimleri ve uygulama yöntemleri, küçük istisnalar dışında birçok yönden birbirine benzemektedir (Işıkkaya,Önel,2008:188).

Görüldüğü üzere Türkiye'de kentsel dönüşüm projeleri hem uygulama, hem aktörlerin sahip olduğu roller ve ortaya çıkan rantta ne olduğu konusunda önemli eleştirilerle karşılaşmıştır. Kentlerde çeşitli yerler dönemsel olarak karlı yatırımlar halini almaktadır bu durumun ortaya çıkmasının nedeni kentsel toprağın sahip olduğu özelliklerle ilgilidir. Müderrisoğlu'nun tezinde kentsel toprağın sahip olduğu özellikler net bir biçimde ortaya konmuştur. Kentsel toprak, tekrar üretilebilmesi sebebi ile kırsal topraktan ve diğer üretim araçlarından farklı özelliklere sahiptir. Bu farklı özellik ve işlevler, kentsel toprağın kar aracı olarak kullanılabilmesini kolaylaştırmaktadır. Kent toprağının farklı özellikleri ve işlevleri bulunmaktadır. Kemal Kartal'a göre bunlardan ilki; zaman içinde sürekli olarak değerinin değişmesi özelliğidir. Birçok nedene bağlı olan değer değişmesinin temel etkenleri arasında yerel yönetimlerce alınan planlama kararlarının kentsel toprağın kullanım biçimlerinde yarattığı farklılıklar yer almaktadır. Alınan bu planlama kararları kentsel toprağa olan talebi arttırmaktadır. Kentsel toprağın ikinci özelliği; kent bütünü içinde konumunun sürekli olarak değişmesidir. Bu değişim arsanın iyeliğine sahip olan kişiye toplumun yarattığı değerlere el koyma olanağı vermektedir. Kent toprağının üçüncü özelliği; sahibinin denetimi dışındaki etkilere açık olmasıdır. Hareketli kent dokusu içinde bir arsanın sahibi, arsanın herhangi bir zaman kesitinde ne değere sahip olacağını, yönetim – eğlence – ticaret merkezlerine ne kadar yakın olacağını belirleyemeyecektir. Kent toprağı, yerel yönetimlerce, kentin doğal kaynaklarının biçimlenişi göz önüne alınarak yönlendirilmektedir. Kent toprağını dördüncü özelliği ise; çok

sayıda işleve sahip olmasıdır. Bunlar, kentteki diğer faaliyetlere ulaşabilme işlevi, edinilmiş veya edinilmek istenen sosyal statünün mekâna yansıdığı kent bütününe de bulunma işlevi, güvenceli servet bulundurma işlevi, haksız kazanç elde etme işlevidir. Kent toprağının beşinci ve son özelliği ise, zaman içinde sürekli olarak özelliklerinin değişmesidir. (Müderisoğlu, 2006:100)

Kentsel dönüşümle ilgili olarak yürütülen çalışmaların öncelikli olarak şehir merkezlerindeki gecekondu bölgelerini hedef almaları tesadüf değildir. Bu alanlar “yoksulluk ve yoksunluktan” arındırıldıktan sonra değerini katlayacak ve önemli rant imkanı doğuracaktır. Türkiye’de uygulanmakta olan kentsel dönüşümün bu temel mantığını Ankara’da uygulanmakta olan kentsel dönüşüm projelerinde de görmek mümkündür. Fakat Ankara’da uygulanmakta olan kentsel dönüşüm projelerini irdelemeden önce farklı ülkelerde yapılan birkaç uygulamaya genel hatları ile bakılmasında yarar bulunmaktadır:

a)Thebes Yerleşmesi Planlamaya Katılım Projesi (Yunanistan)

Proje merkezi yönetim ve yerel yönetim işbirliği ile gerçekleştirilmiştir.

Thebes yerleşmesinde yaşayan göçmenlerin başta konut ve işsizlik sorunlarını çözmek üzere yerel ve merkezi yönetim işbirliği ile halkın planlama ve uygulamaya katılımını sağlayan bir projedir.

Projenin amacı;

- 1.Halkın, konutların proje ve planlama boyutunda katılımını sağlamak,
- 2.Kültür, dükkân ve diğer servisler için ortak mekânların yapımında halkın katkıda bulunmasını sağlamaktır.

b)Hiroşima-Danbara Kenti Yeniden İnşa Projesi (Japonya-1990)

Proje Kamu-özel sektör ve yerel halk işbirliği ile yürütülmüştür.

Hiroşima’nın Danbara bölgesi kentin 1945 yılında atom bombası ile yıkımından sonra restore edilen en son bölgesidir. Program orta standart ve yetersiz konutların yıkımı ya da yenilenmesini, sosyal konutların yapımını ve alanın genel bir yeniden gelişimi ile daha güvenli ve daha güvenli yaşam koşullarını sağlamayı hedeflemiştir. Çağdaş konutların yapımında yerel yaygın konut stilini örnek almaya özen gösterilmiştir.

Yerel Topluluk ile örgütlü bir yapının kurulması, 10000 yerel kulacının dâhil olduğu kentsel yenileşme çalışmasına başarıyı getiren en temel etkindir.

Projenin amacı;

- 1.Özellikle fakir halkın konut sorunlarına çözüm bulmak,
- 2.Geniş ölçekte yeşil alan, park ve kamu alanları elde etmek,
- 3.Halk ile belediye arasında ihtiyaçlar konusunda sistematik bir ilişki kurmaktır.(<http://www.kentselyenileme.org/index.php/dunyadan/33homa> danbara-kentyenen--projes)

c)Rio Kenti Gecekondu Sağlıklaştırma Programı (Brezilya-1994)

Proje kamu ve yerel halkın işbirliği ile gerçekleştirilmektedir.

Rio kentinde, yaklaşık nüfusun 1/3'ü çok kötü şartlarda gecekondu alanlarında yaşamaktadır. 1994 yılında belediye tarafından başlatılan Favela-Bairro Sağlıklaştırma Programı ile kent merkezindeki gecekondu alanlarının standartlarının yükseltilme çalışmaları başlatılmıştır.

Projenin amacı;

- 1.Program çerçevesinde, konutların iyileştirilmesi,
 - 2.Yaşam şartlarının düzeltilmesi,
 - 3.İş ve eğitim olanaklarının artırılması,
 - 4.Halkın örgütlenmesi ve onların kapasitesinden yararlanılmasıdır.
- (<http://www.kentselyenileme.org/index.php/dunyadan/34riokentgecekond> u-saiklairma-programi)

d)Bellenden Yenileşme Projesi (İngiltere-1997)

Proje kamu ve yerel halk işbirliği ile gerçekleştirilmiştir.

Bellenden, Elephant & Castle gibi Londra'nın güneyinde Southwark İlçe Sınırları içerisinde yer almakta ve küresel taleplerle birlikte emlak piyasasının yarattığı baskılardan etkilenen bir bölgedir. Bölge 19. yy. konutlarının yer aldığı ve zaman içerisinde kötüleşen fiziksel çevreye bağlı olarak ekonomik ve sosyal yoksulluğun hızla arttığı köhneleşme sürecini yaşamıştır. 1990'ların sonunda bölge, küresel baskılar altındaki emlak piyasası ve Londra genelindeki denge arayışının etkisiyle,

öncelikli iyileştirme alanları arasına girmiştir. (http://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/S63E_8afdcc1ebd85daa_ek.doc) Gayrimenkul piyasasının baskısı altında bulunan Bellenden yerleşim alanının, halkın proje geliştirme sürecine katılmasını sağlayan ve bölgenin ekonomik ve sosyal gelişmesine katkı sağlayan bir yenileşme projesidir.

Projenin amacı;

- 1.Bölgedeki, yapı stokunun yenileşmesini sağlamak,
- 2.Fiziksel gelişimin yanı sıra toplumsal ve ekonomik gelişmeye yönelik programlar geliştirmek,
- 3.Mülk sahiplerinin proje karar süreçlerine katılımını sağlama ve onların projeye sahip çıkmalarını temin etmektir(<http://www.kentselyenileme.org/index.php/dunyadan/35-bellenden-yenee-projes>).

e)Longview Mahalle Yenileşme Projesi

Proje kamu ve yerel halk işbirliği ile gerçekleştirilmektedir.

Proje, Phoenix'in Longview Mahallesinde kent merkezine yakın mahallelerinin yenilenmesine yönelik kapasite artırımı ve eğitim, gençlik programları, hastalıkların azaltılması, altyapı iyileştirmeleri, konut ve ticari alanlarının canlandırma ve geliştirmesine yönelik çalışmaları kapsar.

Projenin Amacı;

- 1.Kent merkezine yakın mahallelerdeki fiziksel, ekonomik ve sosyal bozulmaya ilişkin bütüncül bir yaklaşım geliştirilmesi,
- 2.Kullanıcı liderliğinde ve katılımı bir örgütlenme sürecinin yaratılması(<http://www.kentselyenileme.org/index.php/dunyadan/42longview-mahalle-yenee-projes>) dır.

Kimi zaman Türkiye'de de benzer amaçlarla hazırlanmış, projelere rastlanabilmekle birlikte henüz halkın katılımını gözeten projeler var olmamıştır. Bazen özel sektör ve belediye ile gerçekleştirilen projeler bazen de sadece belediye ve Toplu Konut İdaresi(TOKİ) işbirliği ile sadece ulusal ve yerel düzeydeki kamunun katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

1.1.1 Türkiye’de Kentsel Dönüşüm

Türkiye’de kentsel dönüşüm kavramı özellikle 90’lı yılların ortalarından itibaren sıkça tartışılmaya başlamak ile birlikte, Sönmez’inde belirttiği gibi tarihi daha eskiye dayanmaktadır. “Türkiye’de kentleşme ve planlama pratiğine kent yenileme kavramının girişi 1970’li yıllara, planlamada bir uygulama aracı olarak kullanılmaya başlanması ise 1980’li yıllara denk düşmektedir” (Sönmez, 2006: 121).

Türkiye’de temelde, dönüşüm yoluyla uygulama yapılan alanlarda gerçekleştirilmesi hedeflenen amaç, kentin çöküntü ve gecekondu alanları gibi illegal yapıların bulunduğu, tarihi dokuya zarar veren yapıların yer aldığı, suç mahalline dönüşmüş, işlevini yitirmiş, eskimiş alanların yeniden düzenlenmesidir. Bu alanlar yeniden inşa edilerek, kentleşme sürdürülmeye çalışılmaktadır. Türkiye’de kentleşme politikalarında daha önce de değinildiği üzere gecekonduların inşa edilmesi önemli bir basamak olarak görülmüştür. Fakat günümüzde gecekondular tapulu/tapusuz olması önemsenmeksizin, yıkılarak yeniden inşa edilmeye ve kentler dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Kentleşme sürecinde gecekondular önemli bir sorundur çünkü dönemsel olarak yönetsel organlar tarafından da desteklenmiş, hatta yapımı teşvik edilmiştir. Özellikle oy kaygısından kaynaklı olarak, seçim dönemlerinde siyasetçiler tarafından vaat edilen tapular gecekonduların yaygınlaşmasını hızlandırmıştır. Bu yaklaşımın da etkisiyle, metropollerin gecekondularla çevrelenmiş olduğu söylenebilir.

Türkiye’de, gecekondu semtleri bağlamında kentsel dönüşüm olgusuna bakıldığında, özellikle Toplu Konut İdaresi ve onların yapmış olduğu konutların dönüşüm üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Hatta, dönüşüm nasıl yapılır sorusunun cevabı, adeta TOKİ Konutları ve Belediye ile ilgili bir kavram olarak görülmektedir. Temel de kentsel dönüşüm projelerinde belediyelere önemli roller düşmektedir. 2002 yılından itibaren yönetsel erkin, yerel yönetimlere daha fazla yetki verilmesine yönelik olarak, yerel yönetimlerle ilgili olan yasalarda değişiklikler yapmış olması bu algının

doğmasında önemli bir etkindir. Tufan, konuya ilişkin gelişmeleri, 2002 yılında bir iktidar değişikliği yaşanması ve kentsel alanı ilgilendiren birçok yasal düzenleme yapılması ile başlatmaktadır.

“İl Özel İdaresi Yasası, Büyükşehir Belediyesi Yasası ile Belediye Yasası değiştirildi ve birçok yeni ve önemli hükümler getirildi. İktidarın Acil Eylem Planı ismini verdiği planda beş yıllık iktidar süresince yapılacak olan işler sıralanmıştı. Önceliklerden bir tanesi kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması ve bu bağlamda yerel yönetimlerde daha yetki verilmesi, bir diğeri de gecekondulaşmanın önlenmesi ve konut seferberliğinin başlatılması idi. Dolayısıyla kentsel dönüşüm konusu da bu birliktelikten yola çıkarak analiz edilebilir”(Tufan,2007:397-398) demektedir. Yasal düzenlemelere ilişkin olarak Tufan;

“Kentsel dönüşüm projelerini ise *5393 Sayılı Belediye Kanunu*’nda yer alan iki madde ve bu maddelere dayanarak yapılan düzenlemeler bağlamında ele almak mümkündür. *5393 sayılı Belediye Kanunu*’nun 69. maddesi arsa ve konut üretimine ilişkin hükümleri içermektedir. Bu düzenleme uyarınca, arsalar hariç üretilen konut ve işyerlerinin satışı, *2886 sayılı Devlet İhale Kanunu* hükümlerinin dışında tutulmaktadır. Ayrıca *775 sayılı Gecekondu Kanunu*’nun 25. maddesine uyan kimselere de bu maddeye göre arsa ve konut sağlanabilmektedir...Bu yetkinin yanı sıra kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında yıkılarak yeniden yapılacak yapılarda ilgili resim ve harçların dörtte biri alınmak suretiyle rantın bölüşümü sürecinde kamuya pay aktarılması engellenmiştir. Bu madde ile gecekondu alanlarının dönüşümünü de olanak sağlanmıştır. Arsa Ofisi’ni devralarak güçlenen ve büyüklü küçüklü birçok konut projesinde yer alan, üstelik dar gelirliye konut ve arsa sağlama işlevinin ötesinde yeni işlevlerle donatılan Toplu Konut İdaresi’de bu işlevlere müdahil olmuştur”(Tufan,2007:397-398).

Tufan’ın araştırmasından yola çıkarak temelde var olan Belediye ve TOKİ ile kentsel dönüşüm arasında kurulan direk bağın, aslında bir ön yargı ya da yanlış bilinçlenmeden daha çok, bir gerçeğe tekabül ettiği rahatlıkla söylenebilir. Belediye sınırları içerisinde yer alan gecekondu arazilerinin

ıslahı ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda yıkılan gecekonduların yerine TOKİ tarafından yapılacak olan, yüksek katlı binaların inşası kente, “kullanıma elverişli”, “düzenli”, “çağdaş” bir görünüm kazandırmayı amaçlamaktadır. Yapılan binaların bu amaçları ne kadar gerçekleştirdiği ise başka bir muamma olmakla birlikte yeni rant alanları açtığı görülmektedir. Aynı tip ve benzer renkli, benzer kat sayısı ve benzer iç plan ile inşa edilen TOKİ konutları özellikle dar gelirli aileler için bir çözüm önerisi gibi gösterilirken, bu benzerlikler sadece bir şehrin sınırları içerisinde kalan yerleşim alanları içerisinde değil, Türkiye’de birçok yerde benzer biçimde inşa edilmiştir. Kentsel dönüşümde amaçlardan biri de görsel cazibeyi arttırmak ise bu tür bir cazibenin yapılan konutların, dış görüntüsüne bakarak var olduğunu söylemek mümkün değildir. Bir nevi kentsel dönüşüm Türkiye’de kendi mimarisini yaratmıştır ve yaratılan mimari oldukça rahatsız edici olarak nitelenebilir. Benzer bir şekilde Ulusoy tarafından da;

“Bugüne kadar var olan kamunun proje elde etme biçimleri, giderek üç-dört mimarın yaptığı (kimin yaptığını da çok önemli değil) tip projelere dönüşüyor. Bu süreç bir süre sonra bizim yaşamımızı tipleştirmeye doğru götürecektir, bütün bu olup bitenlere baktığımız zaman, birbirinin aynı konutlarla; etrafı tel örgülerle çevrili birbirine benzeyen büyük sitelerle; kent dair,insana, insanca yaşamaya dair olması gereken şeylerden yoksun mekanlarla, üretim biçimleri ile karşı karşıyayız.” Tepkisi dile getirilmiştir.(Ulusoy, 2006: 6, URL:<http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/bulten-40dosya.pdf>)

Bunun yanı sıra, Türkiye’de kentsel dönüşüm uygulamalarına ilişkin olarak farklı eleştiriler de bulunmaktadır. Örneğin Payne, kentsel dönüşüm uygulamaları ile ilgili olarak; Ancak, Türkiye’de gerçekleştirilen bazı örneklerde de olduğu gibi, kentsel dönüşüm projelerini gerçekleştirirken gecekondulu alanında yaşayan halka zorla yer değiştirmek bu kesimin sosyal kaynaşmasını ve yardımlaşmasını zedeleyebilecek sonuçlar doğurabilmektedir. Dolayısıyla kentsel dönüşüm projeleri, söz konusu sosyal kaynaşmayı ve karşılıklı yardımlaşmayı tekrar canlandırabilecek nitelikte

olmalıdır(Aras,Alkan;2007:10,URL.www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/7RA6_7c493ec14246d74_ek.doc) demiştir.

Balamir ise kamunun rolüne ilişkin olarak eleştiri getirmiştir. Kentsel dönüşüm projelerinin ne tür niteliklere sahip olması üzerinde durulursa eğer, kentsel dönüşümün sadece kamu eliyle yerine getirilecek projeler olarak bakmak ve düşünmek hatalı olacaktır. Yani, kentsel dönüşüm projeleri sadece yönetimler tarafından dayatılan projeler olarak algılanmamalı, yerel toplulukların kendi katılımlarıyla, kendi çoğunluk kararları ve ortaklıklarıyla gerçekleştirilmelidir. Ayrıca bu süreç içerisinde sadece fiziki dönüşümün sağlanması değil, uygulamadaki finansman ve sosyal boyutların da içerilmesi gerekmektedir (Aras, Alkan,2007:13)

Bayram'da rant sorunu ile ilgili eleştirilerde bulunmuştur.

“80 sonrası başlayıp, günümüzde halen devam eden asıl dönüşüm, kentsel rantın, siyasi çıkar sağlamaya dönük olarak yoğun bir şekilde kullanılması yolu kentlerin ekonomik ve siyasi yapılarında gerçekleştirilmiştir. Çıkarılan imar affı yasaları ve kullanılarak kentli nüfusun sosyal ve ekonomik yapısı ciddi bir şekilde değiştirilmiştir. Başını sokacak bir gecekondusu olan kişi, sadece arsasını müteahhite vererek en az üç-dört dairenin, yani bugünkü konut fiyatlarıyla yaklaşık 300-500 milyar TL'nin potansiyel sahibi haline getirilmiştir. Şüphesiz ki sorun bu kesimlerin zenginleşmesi değildir. Sorun bu zenginleşmenin kimler tarafından nasıl finanse edildiği ile kentin yapısında yaratılan geri dönüşü imkânsız olumsuz etkilerdir”(Bayram,2006:10, URL.<http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/bulten-40dosya.pdf>).

Kentsel dönüşümle ilgili olarak yürütülen çalışmaların öncelikli olarak şehir merkezlerindeki gecekondü bölgelerini hedef almaları, bu yaklaşımın tesadüfi olmadığı düşüncesini de beraberinde getirmektedir. Bu alanlar “yoksulluk ve yoksunluktan” arındırıldıktan sonra değerini katlayacak ve önemli rant imkanı doğuracağı dile getirilmektedir. Türkiye’de uygulanmakta olan kentsel dönüşümün projeleri ile ilgili olarak çeşitli akademisyenler tarafından bu durum dile getirilmektedir.

Toprak rantına, dayalı olduğu öne sürülen bu sistemin, düşük gelirli kişilerin ikamet ettiği yerlere daha yüksek gelirli kişilerin yerleşmesi ile birlikte alanı görece seçkinleştirilmeye çalışıldığı eleştirisi getirilmektedir. Örneğin Uzun, kentsel dönüşümde seçkinleştirmeyi incelediği çalışmasında kentsel dönüşümü; “Kentsel dönüşüm üzerine yapılan ilk bilimsel çalışmalar 1920’ler de Chicago Okulu’nun tek boyutlu, betimsel bir yaklaşım ile yaptığı çalışmalar olmuştur. Zaman içinde çok boyutlu yaklaşımların ortaya çıkmasına ışık tutan bu çalışmaların başlangıcında konut alanlarının yeni sosyal gruplar tarafından ele geçirilmesi süreçleri incelenmiştir. 1980’lerle birlikte kentsel dönüşümü inceleyen farklı yaklaşımların ışığında seçkinleştirme ile birlikte, koruma, yenileme, yeniden yapılandırma, yeniden canlandırma gibi süreçler gündeme gelmeye başlamıştır”(Uzun,2006:341) biçiminde anlatır.

Uzun, ilk seçkinleştirme çabalarının 1970’lerde New York, Chicago gibi Amerikan kentlerinde görüldüğünü ve çöküntü alanı haline gelmiş kent merkezinde yer alan yerleşim alanlarından eski sahiplerini çıkartarak üst orta sınıftan kişilerin yerleştiğini ve bu kişilerin aldıkları konutları yenileyerek/onararak burada yaşamalarına seçkinleştirme adı verildiğini söylemiştir Görgül çalışmalar incelendiğinde hemen hemen tüm örneklerde seçkinleştirmenin kent merkezinin yakınındaki, tarihi olarak önemli yapıların bulunduğu konut alanlarında gerçekleştirildiği görülmektedir(Uzun,2006:342-345). Altındağ’da eski kent merkezinin yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda benzer bir seçkinleştirme çabasının burada da olduğu söylenebilir. Kentsel dönüşüm öncesi aylık 100 lira kira bedeli ile oturan bu semtte şuanda TOKİ tarafından yapılan evlerin 130 bin liraya satılması ya da belediyeden alınan bilgilere göre 2004-2006 yılları arası burada arsa değerinin %25 oranında artması, bu durumun açık bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

1.1.2 Ankara’da Kentsel Dönüşüm

Türkiye’de kentsel dönüşüm uygulamalarından bahsedildiğinde Ankara’nın ayrı bir yeri bulunmaktadır. Bayram, “Kentsel Dönüşüm” konusunda ülkemizde ortaya çıkan il örnekler 1980 lerin ikinci yarısında Ankara’da şekillenmeye başlamış Ulus Tarihi Kent Merkezi Yarışması yapılmış, bu projenin tamamlayıcısı ve Nazım Plana göre Merkezi İş Alanının 1. Aşaması olarak düşünülen Ankara Uluslararası Ticaret Merkezi Proje bu dönemde başlatılmıştır (Bayram,2006:10, URL:<http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/bulten-40dosya.pdf>). 2000’li yıllarda giderek artan bu dönüştürme çalışmaları birçok ilçeyi kapsayacak biçimde yayılmıştır. Kimi projeler büyükşehir belediyesi tarafından yapılırken kimileri ilçe belediyeleri tarafından yapılmaktadır. Dönüşüm projeleri ile başkente daha planlı ve düzenli bir görünüm vermeye çalışılmaktadır. Dönüşüm projelerinin planlandığı alanlara bakıldığında zaman, genellikle gecekondü bölgelerinin seçildiği görülmektedir. Bu durumun sonucunda da, dönüşüm ve yenilenme aynı zaman da bir yıkım hareketidir. Konu olan bölgelerde yapılan yıkımlar sonucu kimi kişilerin yersiz ve yurtsuz kalacağı düşüncesini de beraberinde getirebilir. Oysaki Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda Sağlık, Çevre ve Konut başlığında, Konut Hakkı ile olarak yer alan 57. maddesinde; Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözetken bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler(<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/tcanayasasi2.html>) denmektedir. Ek olarak, Torunoğlu’nun da belirttiği gibi; Birleşmiş Milletlerin, Aralık 1982 Genel Kurulu’nda, 1987 yılı Uluslararası Konut Yılı olarak ilân edilmiştir. Uluslararası Konut Yılı’nın ise şu şekilde tarif edilmiştir: “... özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki yoksulların, barınak ve mahallelerinin bir kısmını iyileştirmek ve 2000 yılına kadar bu konularda yollar ve araçlar ortaya koymak ve tüm sorunları çözmek..” amaçlanmaktadır(http://www.toplumsal hukuk.org/yazi_oku.asp?sayfa_no=137&b=kentsel_donusum_pazarlamanindayanilmazhafifligi_dr_ethem_torunoglu) Kısacası konut edinme Anayasal bir haktır ve Birleşmiş Milletler’in tarifinde

yer alan cümlelerden çıkartılacak anlam, dönüşümün yoksulların barınma ihtiyacını gidermek üzere eylemde bulunulması ve onların daha iyi alanlarda yaşamasını sağlamaktır. Fakat ne yazık ki pratikte uygulamalara bakıldığında sürecin anlatılan biçimde işlemediği eleştirisi getirilebilir. Arsa sahipleri ev sahibi olabilirken, tapu tahsisli, işgalci ya da bu evlerde kiracı olan kişiler yine sokakta kalma riski ile karşı karşıya kalmıştır. Bu duruma çözüm üreten bir sistem ne yazık ki uygulanamamıştır. Ankara’da yapılan kentsel dönüşüm projelerine ilişkin olarak, (Mamak, Dikmen ve Yenimahalle Dönüşüm Projeleri) ciddi bir hukuk mücadelesi yaşanmıştır. Günümüzde Ankara’da; Güzey’inde belirttiği üzere; Çankaya, Gölbaşı, Mamak, Yenimahalle, Sincan ve Altındağ’ da uygulanmakta olan 30’u aşkın proje bulunmaktadır(Güzey,2009:177). Projelerin ortak yönü, birkaç tanesi büyükşehir belediyesi tarafından uygulanmakla birlikte, geneli ilçe belediyeleri tarafından, TOKİ işbirliği ile yürütülmektedir. Halk katılımının gözetilmediği projelere ilişkin olarak birçok davanın açıldığı görülmektedir. Ankara’da yapılan uygulamalarla ilgili olarak, birçok meslek örgütlenmesi ve sivil toplum kuruluşlarının karşı çıktığı projeler ve bu projelerle ilişkili olarak açılan davalar, özellikle yazılı ve internet basını aracılığıyla gündeme gelmiştir. Benzer nitelikteki davalar Türkiye’de birçok kentte uygulanan kentsel dönüşüm projelerine ilişkin olarak açılmış olmakla birlikte, sürecin, mahkemenin yürütmeyi durdurma kararıyla bitirildiği ilk örnek yine Ankara’da bulunmaktadır. Dikmen Vadisi ve Portakal Çiçeği Vadilerine ilişkin olarak alınmış olan yürütmeyi durdurma kararlarının çıkartılabilmesi için, ilgili mahallerde yaşayan halk ve sivil toplum kuruluşlarının uzun süreli çalışmaları söz konusudur. Halk desteğini de alan, Barınma Hakkı Platformu adı ile bir araya gelen Sivil toplum kuruluşlarının avukatlarının istemi ile açılan davalar sonucunda, Ankara 13. İdare Mahkemesinin kararıyla Dikmen Kentsel Dönüşüm Projesi’nin yürütmesi durdurulmuştur.¹⁴ Dikmen Vadisi’nde hukuki anlamda gerçekleştirilen, bu gelişmelerden sonra farklı ilçelerde ve farklı şehirlerde benzer davalar açılmış ve açılmaya devam edilmektedir.

¹⁴ <http://www.mimarlarodasi.org.tr/index.cfm?sayfa=Belge&Sub=detail&RecID=2930>

Ankaram Platformu'nu temsilen, Halkevleri temsilcileri ile yapılan görüşmede, projeye ilişkin olarak, proje ilk başladığında, halk içerisinde farklı düşünceler ve farklı düşüncelerden kaynaklı biraya gelememe durumu ile karşılaşmış olursa da, ilerleyen süreçte kentsel dönüşümün çeşitli mağduriyetleri de beraberinde getirmesinden kaynaklı olarak, sivil toplum kuruluşları ve halk bir araya gelmiş, sürecin bugün ki halini almasını sağlamıştır. Konuya ilişkin olarak hala davalar açılmakta ve davalara her geçen gün yenileri katılmaktadır. Bireysel davalar yerine, platformun avukatları tarafından açılan davalara yönelinmiştir. Halkı konuya ilişkin bilgilendirmek amacıyla platform; yüz yüze iletişimin yanı sıra, sempozyumlar düzenlenmekte, sempozyuma sivil toplum kuruluşları ve akademisyenler katılmaktadır. Ayrıca platformun, kendilerine ait web siteleri ve gazeteleri bulunmaktadır. Platform adına kurulan web sitesinin haricinde, İnşaat Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası Genel Merkezi gibi platformda yer alan meslek örgütlerinin sayfalarından da konuya ilişkin bilgilere ulaşılabilmektedir.

Ankaram Platformu'nun öncülük ettiği, Türkiye genelinde uygulamalarla ilgili çeşitli tartışmalara ek olarak, Aras ve Alkan tarafından Ankara'daki kentsel dönüşüm süreci ile ilgili olarak şu tespitte bulunmaktadır: Aras ve Alkan, Ankara kent bütününde tamamlanmış dönüşüm uygulamalarına bakıldığında, bütüncül planlama anlayışından yoksun sivil girişimlerle gerçekleşen küçük ölçekli parçacı uygulamalardan oluştuğu görülmektedir. Kentsel dönüşüm projeleri ile özellikle, yasal olmayan gecekondü alanlarında altyapı ve çevre kalitesini artırarak yaşanabilir mekânlar elde etmek ve sağlıklı kentsel alanlar oluşturmak amaçlanmıştır. Ankara'da uygulanan dönüşüm projelerinin önemli bir kısmının gecekondü alanlarında gerçekleştirilmesi de bunun bir göstergesidir (Aras ve Alkan,2007:15). Ne yazık ki projelerin seçildiği alanlara ilişkin olarak yapılan bu tespit kimi uygulamalar da düşünüldüğü gibi halk sağlığı, halk çıkarlarını gözetken çalışmalar değildir. Bu durumun uygulama da toplum yararını gözetmediği Dikmen Vadisi ve Mamak Kentsel Dönüşüm Projeleri'nde görülebilmektedir.

Tezin inceleme alanı olarak Çinçin Bağları(Göltepe) Kentsel Dönüşüm Projesi'nin seçilmiş olmasından dolayı, ilgili projeyi ayrı bir başlık altında iletişim süreci ve aktörleri, katılım ve halkla ilişkiler temelli olarak incelemek gerekmektedir.

1.2.KENTSEL DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE HALKLA İLİŞKİLER

Yukarıda yer alan, kentsel dönüşüme ilişkin yaklaşımlarda, birçok akademisyenin çalışmalarında; halk katılımının olması gerektiğini, eğer halk katılımı yoksa da, halkın sürece katılmasını sağlayamaya yönelik, teşvik edici çalışmalarda bulunmasının önemli olduğunu belirten, tespitleri aktarıldı. Bu bağlamda halkın süreçte yer alması, halk ile uygulayıcı kurum arasında bir ilişkinin varlığını sağlamaya yönelik ve halkın sürece katılımını teşvik etmeyi amaçlayan, planlı bir halkla ilişkiler çalışması gerektirmektedir.

Kentsel dönüşüm çalışmalarının yapıldığı her alan, kendi özgül koşullarına sahip olabilmekle birlikte, temelde izlenmesi gereken tek bir yol olduğu öne sürülebilir.

Bu yolda halkın sürece katılımı ile ilgili olarak:

- Planlama ve uygulama aşamalarında aktif olarak yer alan halkın aynı zamanda denetçi olarak görüldüğü
- Nasıl bir süreçle karşılaşılacağı,
- Neler yapılacağı,
- Hayatlarını ne yönde etkileyeceği,
- Neler yapmaları gerektiği konusunda bilgilendirildiği

Bu bilgilendirmenin:

- Sürecin planlama aşamasından itibaren gerçekleştirdiği,
- Olası değişikliklerden en kısa sürede haberdar ettiği,
- Muhtemel sorun ve soruları hesaba katarak biçimlendirdiği,
- Halkın sadece bilgiyi alan değil, aynı zamanda bu bilgiye karşı cevap verebileceği,

- Önceden planlanmış,
- Halka ulaşmak için gerekli kitle iletişim araçlarından yararlanılmış,
- Sadece sözlü değil aynı zamanda yazılı materyallerle iletişimin kurulduğu,

Halk bilgilendirildikten sonra:

- Dilek, şikâyet ve taleplerinin dinlendiği,
- Dinlemekle kalmayıp bu konularda çözüm üretildiği,
- Halkın sürece yön verebildiği,
- Kendi çözümlerini üretmelerine izin verildiği,
- Süreçte aktif olarak rol alabildiği,
- Bir mağduriyet söz konusu ise bu mağduriyetlerin en asgari düzeye indirildiği bir şekilde formülize edilmesi gerektiği,

Ve son olarak;

- Hedef kitle tanımlamasının doğru olarak yapıldığı,
- Daha önceden hazırlanan; araştırma, planlama, uygulama ve denetleme aşamaları göz önünde bulundurularak hazırlanan,
- Sosyal sorumluluk ilkelerine uygun,
- Etik problemler içermeyen,
- Sivil toplum kuruluşlarının paydaş olarak yer aldığı,

Bir halkla ilişkiler kampanyasının yürütülmesi gerektiği öne sürülebilir.

Yukarıda yer alan uygulamalarla; alanda yaşamakta olan halkın sürece aktif olarak katılması sağlanırken, aynı zamanda planlı bir şekilde hareket edilip, iletişimsel etkinlikten kaynaklı olarak ortaya çıkabilecek sorunların giderilmesi sağlanabilir.

Fakat böyle bir etkinliğin gerçekleştirilebilmesi için uygulayıcı kurumda bulunan halkla ilişkiler biriminin; kurumda bulunduğu konum açısından güçlü, çalışanları açısından kalifiye, üstlendiği görev açısından; bu yönde bir çalışmayı yürütebilecek bir yetkide ve ayrı bir zaman ayırabilecek bir çalışma düzenine sahip olması gerektiği öne sürülebilir. Kurum içindeki konumu açısından çeşitli eksiklik ve zafiyetlerin bulunduğu bir halkla ilişkiler biriminin

bu yönde bir çalışma yürütmesi mümkün olmayabilir. Bu nedenle de süreç içerisinde kurumda yer alan halkla ilişkiler biriminin ayrı bir önemi bulunmaktadır. Yukarıda sayılmakta olan öğelerin ışığında, çalışmanın bundan sonraki aşamalarında Altındağ Belediyesi'nin halkla ilişkiler biriminin kurumsal bağlamdaki yeri ve uygulamada gerçekleştirdiği eylemler tartışılacaktır.

1.2.1 Sürecin Yönetsel Erki Olarak Altındağ Belediyesi Ve Halkla İlişkiler

Bir kentsel dönüşüm projesinin, birçok katılımcısı olabilmekle birlikte, süreçte yer alan katılımcılardan sadece bir ya da birkaçı yönetsel erki temsilen projede yer almaktadır ve Türkiye'de günümüze kadar yapılmış olan uygulamalarda, yönetme görevinin büyük şehir/şehir belediyesinin ya da ilçe belediyeleri tarafından üstlenildiği görülmektedir. Kentsel dönüşüme ilişkin yasalar çıkmaya başlamış olmakla birlikte, yasaların kapsamların dar olması aynı zamanda kentsel dönüşümle ilgili olarak yetki ve görev tartışmalarına da yol açmaktadır. Tufan'ın da yukarıda yer almakta olan açıklamalarında da görüldüğü üzere Türkiye'deki kentsel dönüşüm yasaları belediyeler üzerinden çıkartılmaktadır. Bu durum karşısında da kentsel dönüşüm sürecinde yönetsel olarak muhatap alınacak kuruluş belediyeler olmaktadır. Bu nedenle e belediyeler süreci yönetmenin yanı sıra, sürece katılımı sağlayacak, katılımı yönetecek ve aynı zamanda halkla ilişkiler planlarını yürütecek kurum haline gelmektedir. Çalışmanın bu bölümünde belirtilen nedenlerden dolayı, alandan katılım, halkla ilişkiler ve iletişim sürecinin yönetimine ilişkin bulgulara yer verilirken aynı zamanda yine alandan elde edilen belediyede yer alan halkla ilişkiler biriminin kurumsal özellikleri üzerinde de durulacaktır.

1.2.1.1 Kurumsal Açıdan Halkla İlişkiler

Bir halkla ilişkiler planının yapılabilirliği ve aynı zamanda uygulanabilirliği kurum içerisinde yer alan halkla ilişkiler biriminin nitelikleri ile doğrudan ilişkili

olarak ele alınabilir. Eğer bir kurumda halkla ilişkiler birimi karar alma süreçlerinde yer olmuyorsa, çalışanları gerekli özelliklere sahip değilse, kurum dışında yer alan bir halkla ilişkiler biriminden yardım alınması mümkün değilse, yetki ve görev tanımlarında boşluklar ya da eksikler söz konusu ise, halkla ilişkiler biriminden düzenli ve etkin bir faaliyet beklemek sorunlu bir yaklaşım olabilir. Bu nedenle de üretilen çalışmalardan önce birimin kurum içerisindeki konumunun tespitinde yarar bulunmaktadır.

1.2.1.1.1 Halkla İlişkiler Biriminin Kurum İçerisinde Bulunduğu Konum Açısından

Halkla ilişkiler biriminin, kurum içerisindeki bulunduğu konum üzerine, literatürde çeşitli tartışmaların yürütüldüğü görülmektedir. Aydede'nin de belirttiği gibi “bir kuruluş ya da işletmeyi müşterilere, çalışanlara, bağlı olduğu ya da olacağı kişilere, dürüstlük, inandırıcılık ve güvenilirlik ilkelerini kullanarak benimsetme, onları anlayış, sempati ve desteklerini elde etme amacı taşıyan sürekli ve örgütlenmiş bir yönetim fonksiyonudur”(2002:177–178).

Kurumlardaki halkla ilişkiler biriminin, kurum içi ve dışı iletişimi sağlaması, anlaşmazlıkları çözebilmesi, karar alma mekanizmasında yer alması, sahip olduğu verileri uygun bir biçimde değerlendirebilmesi, konusyla ilgili faaliyetleri düzenleyebilmesi, kurum hedeflerine katkı sağlayabilmesi vb. için halkla ilişkiler biriminin kurum yöneticisine yakın olması gerektiği vurgulanmaktadır(Asna,1968,67,Acar,1994:12, Arklan,2010:138,Peltekoğlu,2007;153, Ertekin,1995;6)

Türk kamu yönetiminde kimi bakanlıkların, sahip olduğu merkez organizasyon şemasına bakılacak olduğunda halkla ilişkiler biriminin bir müşavirliğe bağlı olduğu, müşavirliğinde doğrudan bakana bağlı olduğu görülmektedir¹⁵. Kimi bakanlık tipi örgütlenmenin merkez teşkilat şemasına bakılacak olduğunda ise halkla ilişkiler biriminin bulunmadığı görülmektedir.¹⁶

¹⁵ Örnekler için bkz. http://www.tarim.gov.tr/ORGANIZASYON/Organizasyon_Semasi.html, <http://www.sanayi.gov.tr/OrganizationChart.aspx?lng=tr>,

¹⁶ http://www.mfa.gov.tr/data/BAKANLIK/teskilat_semasi.pdf

Kimilerin de ise yardımcı ve destek birimlerin içerisinde yer almaktadır.¹⁷ Merkezi yönetimlerde bu tür konumlama hataları mevcutken, farklı konumlamalar yerel yönetimlerde de mevcuttur. Büyükşehir belediyelerinden bazılarında idari işlerle ilgilenen genel sekreter yardımcısına¹⁸, genel müdüre,¹⁹ kimilerinde ise doğrudan genel sekretere bağlıdır.²⁰ Kamu yönetiminde örgütlenme açısından halkla ilişkiler biriminin, farklı biçimlerde konumlandırılması/hiç konumlandırılmaması, kamunun halkla ilişkiler anlayışı bakımından önemli bir sorunun göstergesidir.

Altındağ Belediyesi, organizasyon şemasına bakıldığında ise halkla ilişkiler biriminin, “Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü” adı altında, belediye başkan yardımcısına bağlı olduğu görülmektedir²¹. Konum itibarıyla halkla ilişkiler birimi, diğer birçok yönetsel uygulamadan farklı olarak, yöneticiye oldukça yakın bir konumda yer almaktadır ve bu haliyle de yukarıda yer verilmiş olan, yöneticiye yakınlık ilkesine uymaktadır. Belediyede ilgili birimle yapılan görüşmelerde, katılımcının çokça; “başkanımızla konuştuk..”, “başkanımızla oturduk..”, “başkanımıza bildirdik..”, “başkanımızla karar verdik..” gibi cümleler kullanması da başkan ile doğrudan temas kurabildiklerini, karar mekanizmasında yer alabildiklerini ve yönlendirici olabildiklerini göstermektedir.

Diğer yönetsel organlardan farklı olarak, halkla ilişkilerle ilgili birimin konumu oldukça güçlüdür. Birimin bulunduğu konum değerlendirilirken Arklan’ında belirttiği gibi “sahip olunan konumun göstermelik olmasından ziyade, yer aldığı kademeye uygun yetki, sorumluluk ve saygınlığa sahip olması” (Arklan,2010:140) önemli bir göstergedir ve görüşmelerden birimin bu konuda herhangi bir sorunu olmadığı, birimin görüş ve önerilerine önem

¹⁷ http://www.icisleri.gov.tr/default.icisleri_2.aspx?content=345

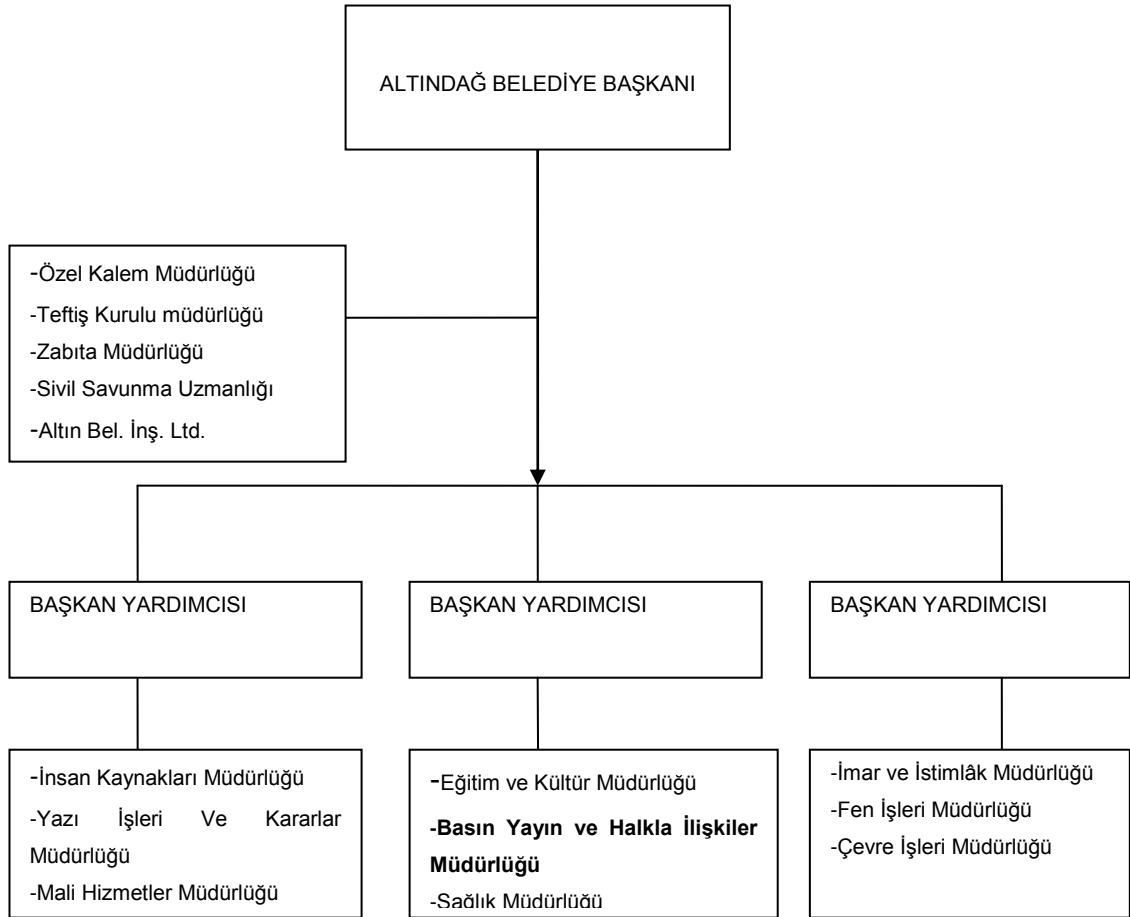
¹⁸ Bkz. İstanbul Büyükşehir Belediyesi. <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/kurumsal/Pages/YonetimSemasi.aspx>, Ankara Büyükşehir Belediyesi, http://www.ankara.bel.tr/AbbSayfalari/yonetim_semasi/yonetim_semasi.aspx

¹⁹ Bkz. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi: <http://www.eskisehir-eski.gov.tr/kurumsal.php?sayfa=Organizasyon-yapisi>

²⁰ Bkz. İzmir Büyükşehir Belediyesi: <http://www.izmir.bel.tr/orgsema.asp>

²¹ Bkz sf. 80

verildiği, desteklendiği, kimi icraatlar gerçekleştirilmeden önce kendilerine danışıldığı izlenimi edinilmiştir

Şekil.1 Altındağ Belediyesi Organizasyon Şeması

1.1.2.1.2 Üstlendiği Görev Açısından

Halkla ilişkiler birimi ve birimde çalışan kişilerin üstleneceği görevler konusunda teori ve pratik açısından farklılıklar gözlemlenmektedir. Halkla ilişkiler birimini yönetsel fonksiyonlardan uzaklaştırmak, halkla ilişkileri belirli alanlar içerisinde sınırlandırılmasını da beraberinde getirmiştir. Bu sınırlandırmalar halkla ilişkilercileri, gazetede kurumla ilgili çıkan haberleri

dosyalayan, basınla ilişkileri düzenleyen, danışma birimlerine indirgeyen ve halkı güler yüzle karşılayan kişi olma konumuna itmiştir. Halkla ilişkilercilerin faaliyet alanlarına ya da üstleneceği görevlere ilişkin olarak ortaya çıkan bu yanlış bilinç özellikle halkla ilişkilere giriş niteliğindeki kitaplarda önemli bir yere sahiptir. Örneğin Peltekoğlu, halkla ilişkilercilerin faaliyetlerini 27 madde altında toplamıştır:

- Basın bülteni/makale yazmak ve dağıtmak, basın listesi hazırlamak
- Basın konferansı, basın resepsiyonu ve basın gezisi düzenlemek
- Yöneticiler için basın, radyo ve televizyonda mülakat imkanları yaratmak,
- Fotoğraf konusunda sanatçılarla işbirliği içerisinde olmak ve fotoğraf bankası oluşturmak,
- Personele yönelik gazete veya dergi yayımlamak, video, slide gösterileri, duvar gazeteleri gibi yöntemlerle kuruluş içi iletişimi sürdürmek,
- Dağıtımcılar, tüketiciler, kullanıcılar yani dış hedef kitleye yönelik gazete, dergi yayımlamak... (Peltekoğlu,2004:129-130) gibi birçok maddesi bulunan sınıflandırmanın da benzer eksikliğe sahip olduğu, Peltekoğlu'nun- çalışmanın farklı kısımlarında da yer verildiği üzere- diğer kitaplarında yer alan kampanya sürecine ilişkin bir maddeye bu kitapta yer verilmediği görülmektedir.

Oysa ki, Yalçındağ'ın da belirttiği gibi halkla ilişkilerci, sadece basınla ve halkla iyi ilişkiler kuran kişi değildir(Yalçındağ,1996:33).

Yaygın kanaatin halkla ilişkiler birimini yukarıda anlatılan çerçeve içerisinde sınırlandırmış olması birimi plan ve uygulama yapan bir birim olmaktan uzaklaştırmaktadır. Altındağ Belediyesi'nde de bu algının kimi yansımalarını görmek mümkündür. 2006-2009 yılları için hazırlanmış olan belediyenin stratejik planlarının yer aldığı kitaba bakılacak olduğunda, kitapta planlara ilişkin olarak halkla ilişkiler biriminden yapması beklenen görevler aşağıdaki gibidir.

- Zabıta teşkilatı için haberli denetim, e-küşat, bilinçli tüketici vb. yeni hizmet projeleri ile faaliyetlerinin ilgili diğer müdürlüklerle ortaklaşa geliştirilmesi, (Altındağ Belediyesi, 2006:113-114)

-Yazılı ve özellikle görsel basında belediyemizle ilgili çıkan tüm haberlerin eksiksiz şekilde izlenmesi, arşivlenmesi amacıyla 2006 yılında medya takip hizmetlerinin profesyonel bir ajanstan temin edilmesi(2006:117)

-Personelin kaynaşması, motivasyonunun sağlanması ve kuruma bağlılığının artırılması amacıyla, her yıl en az iki veya üç adet kültürel, sportif ve sosyal aktivitenin düzenlenmesi(2006:124)

-Turistik oteller ve tur operatörleri ile Altındağ Belediyesinin ücretsiz tur otobüsünde dağıtılmak üzere İngilizce, Almanca, Türkçe bir tanıtım broşürünün Haziran 2006 ortalarında hazırlanması ve basımı(2006:131)

-Çeşitli alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkiler geliştirilerek ortak projeler üretilmesi ve projelerde Belediye tesislerinin kullanımının sağlanması(2006:132)

-Düzenlenecek hizmet içi eğitim, sanat gezisi, yarışmalar vb. etkinliklerde üniversitelerle işbirliği yapılması, akademisyenlerin danışmanlığından yararlanılması ve üniversite fiziki ortamlarının kullanılması(2006:132)

-Belediye çalışmalarının yurt içi ve dışında tanıtımını sağlamak amacıyla yerli, yabancı basın veya yabancı dilde yayın yapan gazetelerin bilgilendirilmesinin sürdürülmesi(2006:132)

-Plan dönemi içerisinde Altındağ'ın uluslararası kuruluşlarla ilişkileri güçlendirecek ve sorunlarının çözümüne destek olabilecek, ulusal ve uluslararası fonlardan desteklenecek projelerin geliştirilmesi(2006:132-133)

-Sokakta çalışan çocuklar, kadın sorunları ve dezavantajlı grupların (madde bağımlıları, suç işlemiş çocuklar vb.) topluma kazandırılması için çözüm önerileri vb konularında üniversitelerle işbirliği halinde kapsamlı sosyolojik araştırmaların yapılması(2006:142)

-Vatandaşlardan gelen yoğun bilgi talebi üzerine Konukevleri, Hayır Çarşısı ve Yaşlılar Evi konularında broşürlerin 2006 yılında hazırlanmasının tamamlanması ve dağıtımının yapılması(2006:147)

-Vatandaşların belediye hizmetlerinden memnuniyet düzeyi ve belediye başkanının vatandaşlarca tanınma oranını ölçmeye yönelik imaj

anketi olmak üzere iki ayrı tipte vatandaş memnuniyet anketinin uygulanması ve sonuçlarının 2007 yılı sonuna kadar değerlendirilmesi(2006:147)

-Özel günlerde(Ramazan Eğlenceleri, 23 Nisan Çocuk Şenliği, Gençlik Haftası, Dünya Kadınlar Günü, Dünya Çevre Günü, Ankara'nın Başkent Oluşu vb.) farklı müdürlüklerin katkılarıyla bir kaç aktiviteyi içine alan etkinliklerin düzenlenmesi ve belediyenin çeşitli birimlerinin halka daha iyi anlatılabileceği ortamların hazırlanması(2006:147)

-Plan dönemi içerisinde vatandaşların ilçelerinde, mahallelerinde veya sokaklarında gerçekleştirilecek her türlü faaliyeti ve belediye hizmetlerini daha hızlı öğrenme imkânı sağlayacak, interaktif ekranların Belediye binası girişine kurulması(2006:147-148)

-Belediye proje ve faaliyetlerinin halka daha iyi duyurulması ve düzenlenen etkinliklere katılımın artırılması amacıyla medya temsilcileri ile özel toplantılar yapılarak, radyo ve TV kanalları, gazete vb araçların etkin kullanımı(148) yer almıştır.

İlgili birimde yapılan görüşmelerde, konuşma esnasında, birimin yaptığı çalışmalara değinilirken ortaya çıkan görevler ise;

-Basın bülteni hazırlamak,

-Her ay düzenli olarak çıkartılan belediye gazetesini çıkarmak, haberlerde yer alacak yazılı ve görsel materyalleri belirlemek,

-Basınla ilişkileri düzenlemek ve koordine etmek,

-Ulusal basında çıkacak olan haberleri hazırlamak ve gelen talepler doğrultusunda gazetelere bilgi vermek,

-Belediyenin örneğin tarihi alanlarda gerçekleştirmiş olduğu restorasyon çalışmalarına ulusal basının, turizmle ilgili kuruluşların ve dergilerin dikkatini çekmek. Tarihi kent merkezinin ilçe sınırlarında yer almasından dolayı, alana ilginin artmasını sağlayacak faaliyetlerde bulunmak,

-İlçe içerisinde etkinlikler düzenlemek(örneğin ramazan ayında Hamamönü söyleşileri düzenlenmiş, yapılan çalışma ile restore edilen alanın sergilenmesi, lokallerde çeşitli çalışmalar yapan kadınların yaptıkları

ürünleri satması, yapılan icraatların ulusal basına çıkması ve ilçe halkının eğlenmesi sağlanmıştır.)

-Gerçekleştirilen çalışmalara halkın dikkatini çekmek,-Belediye tarafından hizmete açılmış olan; Hanımlar Lokali, Gençlik Merkezi gibi çeşitli sosyal donatıları ziyaret etmek, çeşitli kurslar açmak ve katılımcılar için etkinlik programları düzenlemek, Örneğin; Konya'ya ve Çanakkale'ye lokallerde katılımcı olan hanımların arasından kura ile seçilen kişiler geziye götürülmüştür.(Bu uygulama farklı aralıklar ile devam etmektedir.)

-Altınay ile koordineli bir biçimde, ihtiyaç sahibi halka yardımlarda bulunmak ve yardım yapılacak kişileri belirlemek, (belediyeden yardım talep eden kişilerin evleri, önceden haber vermeksizin ziyaret edilmekte ve gerçekten ihtiyaç olup olmadığı, ihtiyacı varsa ne kadar olduğu tespit edilmekte)

-Altınmasaya gelen dilek ve şikâyetlerin değerlendirmesini yapmak,

-Kentsel dönüşümden kaynaklı olarak yıkılacak alanlarda yaşayan kişilerle, belediye başkanında katıldığı bir toplantı düzenlemek, biçiminde özetlenebilir.

Hem stratejik planda birimden beklenenler ile konuşmalar esnasında birimin yaptığı işler arasındaki uyum rahatlıkla görülebilmektedir. Birim hazırlanan stratejik plana göre hareket etmektedir. Planda yer alan görevler önemli olmakla birlikte, halkla ilişkileri belirli alan içerisinde çerçevelemesinden kaynaklı olarak eleştirilen anlayışla birebir örtüşmektedir. Belediyenin ilkeler başlığı altında; “Güler yüzlü ve insan odaklı hizmet anlayışı temeldir”, Hizmetlerde kalite ve vatandaş memnuniyeti esastır”, misyonun da yapılacak işlerde “güler yüzlü hizmet ilkeleri çerçevesinde”(Altındağ,2006:6) yapılması gerektiğinin vurgulanması da bu durumun açık göstergesidir. Anlayış açısından halkla ilişkilerin çerçeve içerisine hapsolması, birimin, farklı durumlar karşısında -kentsel dönüşüm örneğinde olduğu gibi, özgül plan, program yapma özelliğini ortadan kaldırmakta ve sadece isteneni yapan ve istenen üzerinden tartışma yürüten bir hal almasına neden olmaktadır. Bu da yaptığı başarılı çalışmaların

yanında kurumun halkla ilişkiler bağlamındaki en önemli zafiyeti olarak nitelenebilir.

1.1.2.1.3 Çalışan Personel Açısından

Halkla ilişkiler birimlerini konumlandırma ve görev tanımlamalarında karşılaşılan sorunların dışında bir diğer önemli sorun personel rejimi ve istihdam politikaları ile ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Kurumlarda halkla ilişkilere yönelik görevlerde iletişim fakültesi, halkla ilişkiler ve tanıtım, halkla ilişkiler ve reklamcılık gibi halkla ilişkiler eğitimi veren bölümlerden mezun olma şartı aranmadığı için mesleklaşma sürecinin sekteye uğradığı ve kimi kamu kurumlarında kıyak kadro olarak görüldüğü için, devamlılığı olan bir yapılandırmanın söz konusu olmadığı görülmektedir.

Asna'nın da belirttiği üzere; halkla ilişkiler sorumlusu, yönetime halkın düşünce, özellik ve tutumlarına ilişkin bilgi getiren, gerçekleştirilecek tanıtma kampanyaları hakkında fikir yaratan ve bu kampanyaları en yüksek yöneticinin görüşüne ve yönetimin politikasına uygun olarak yürüten yani kendi tavsiyeleriyle hazırlanan mesajları halka aktaran kişidir”(akt. Arklan; Asna,1968:68). Sayılan görevlerin yerine getirilebilmesi için kurumu iyi tanınması bu nedenle de kadrosunun süreklilik arz etmesi ve de meslekte uzmanlaşmış olması gerekmektedir.

Altındağ Belediyesi'nin basın ve halkla ilişkiler müdürlüğü, Altınmasa, danışma birimleri, istihdam politikaları açısından incelendiğinde, belediyenin bu konuda önemli adımlar attığı, bu bölümlerde sadece iletişim fakültesi mezunlarının istihdam edildiği, birimlere başvuracak kişilerde istenen özellikler arasında iletişim fakültesi mezunu olmak şartının olduğu ve artık bölümler içerisinde yer alacak kişilerinde mezun oldukları bölümlere göre yani gazetecilik mezunun gazetede, halkla ilişkiler mezunun da ilgili birimlerde istihdamına yönelinmiştir. İstihdamda bu konuda uzmanlaşmaya başlanmış olması oldukça umut verici, önemli ve başarılı bir çalışmadır.

Ayrıca halkla ilişkiler birimine yönelik olarak çeşitli kurum içi eğitimlerin verilmeye başlanması da belediyenin gerçekleştirmeye çalıştığı bir diğer önemli uygulamadır.

1.2.2. Süreç Bağlamında Halkla İlişkiler

Altındağ Belediyesi, dönemsel ve kısa vadeli değil, uzun vade de sonuç alınabilecek halkla ilişkiler çalışmaları yürütmektedir. Altındağ Belediyesi'nin, devamlılık arz eden bir Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü bulunmaktadır. Araştırma yapılırken bu birimde yer alan yetkili kişilerce görüşülmüş olup, gerekli bilgiler birimden elde edilmiştir.

İlgili birimin genel halkla ilişkiler anlayışı; en iyi halkla ilişkiler çalışmasının, verilen sözlerin tutulmasının ve başarılı işler yapılması ile elde edilebileceği yönündedir ve görüşmelerde sıkça bu bakış açısının altı çizilmektedir. Bu yaklaşım kimi yönleri ile doğru olmakla birlikte, önceden planlanmış bir halkla ilişkiler kampanyası hazırlanmadığı için önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Halkla ilişkiler biriminin genel olarak izlediği strateji, ulusal basında; reklam dolayımıyla, yer almak için harcanacak parayı, yatırımlarda değerlendirerek, hedef kitlesi olan ilçe halkının dikkatini, yaptıkları işlere çekmek olarak belirlenmiştir. Kendi basılı materyallerini ürettikleri için de ayrıca dışarıdan halkla ilişkiler ya da reklam hizmeti almamaktadırlar. Kentsel dönüşümüne ilişkin olarak halkla ilişkileri, diğer çalışmalar ile birlikte ele almaktadırlar ve konuya ilişkin olarak ayrı bir halkla ilişkiler politikası izlememektedirler. İlerleyen başlıklarda da değinileceği üzere, kentsel dönüşüm sürecine ilişkin olarak, tasarlanmış bir halkla ilişkiler kampanyasının bulunmayışı, süreçte önemli aksaklıklara da neden olmaktadır. Birçok halkla ilişkiler üzerine çalışma yapan akademisyenin belirttiği gibi, halkla ilişkiler planlı bir süreç gerektirir (Asna,1978:12, Kazancı,1978:29, Ertekin,1995:4, Okay ve Okay,2007). Daha önce de değinildiği üzere halkla ilişkiler biriminin görevleri incelendiğinde genel yaklaşımın haber olma, halkla ve basınla iyi ilişkiler kurma temelli olmasından dolayı halkla ilişkiler süreçlerine uygun bir planlama yapılması beklenmemektedir. Bu konuda var olan zaaf özellikle kentsel dönüşüm sürecinde kendisini göstermekte ve bu yönde yapılacak çalışmaların önemini bir kez daha kanıtlamaktadır.

Halkla ilişkiler çalışma ya da kampanyalarının özellikle 4 ana başlık altında gerçekleştirilmesi konuya ilişkin çalışmalarda özellikle altı çizilen bir unsurdur (Okay ve Okay, 2007: 216, Aydede, 2002: 95, Asna, 1998: 77, Asna, 1969: 161, Peltekoğlu, 2004: 150). Araştırma, planlama, uygulama ve denetleme aşamalarından oluşan kampanyalarda, araştırma kısmını Okay ve Okay'da da olduğu gibi sorunu hassaslaştırma, analiz, bilgi toplama ve yapılan araştırmaların değerlendirilmesi biçiminde alt başlıklara ayırmak mümkündür(Okay, Okay, 2007:218-227) İlk basamağı gerçekleştirmeden, ikinci bir basamağa geçmenin mümkün olmadığı göz önünde bulundurulduğunda ilk basamağın önemi artmaktadır.

Belediyenin, araştırmanın konusuna yönelik olarak, herhangi bir halkla ilişkiler kampanyası yürütmediğine, daha önce yer verilmiş olmakla birlikte, halkla ilişkilere yönelik olarak, stratejik olmayan iletişimsel bir sürecin varlığı söz konusudur. Fakat sürecin işleyiş biçiminde çeşitli aksaklıklar görülmüştür. Aksaklıkların nerelerden kaynaklı olarak ortaya çıktığının tespitini yapmak ve giderilmesi için neler yapılabileceğini söyleyebilmek için sürece değinmek gerekmektedir. Genel olarak var olan aksaklıklar sürece ve katılıma yönelik aksaklıklar olarak özetlenebilir. Ortaya çıkan aksaklıklara değinmeden önce belediye tarafından üretilen kentsel dönüşümle ilgili olarak hazırlanmış materyalleri incelemekte fayda vardır.

1.2.2.1 Altındağ Belediyesi Tarafından Üretilen Basılı Materyaller Ve Kentsel Dönüşüm

1.2.2.1.1 Kitapçıklarda

Halkla ilişkiler faaliyetine ilişkin olarak birçok mecraadan yararlanmak mümkünken, genellikle kurumlar tarafından, gazete ve/veya kitapçıklar/el kitabı çıkartmak en sık başvuru olan mecralardır. Belediyenin kullandığı mecralarda da, bu ağırlığı görmek mümkündür. Özellikle kentsel dönüşümle ilgili olarak belediye tarafından kitapçıklar çıkarıldığı görülmektedir. Kazancı'nın da belirttiği gibi kitapçıklar; genellikle 16'dan fazla sayfa sayısına

sahip, konuların açıklanması için basit referans kaynaklarıdır (Kazancı,1997:267). Amaçları açısından kitapçıkların Peltekoğlu tarafından dörde ayrıldığı ve duyuru, bilgilendirme, karşılama, destek ve katılım amacıyla çıkartıldıkları görülmektedir(Peltekoğlu,2004:248).

Belediye tarafından üretilen, belediye kanalıyla elden ya da internet üzerinden elde edilebilecek, süreklilik arz etmeyen ve yayınlanma süreleri belirli aralıklarla sabitlenmemiş, çoğunluğu 2008 yılında basılmış 9 adet basılı kitapçık bulunmaktadır. Kitapçıkların konusu genellikle kentsel yenilenme ile ilgili olup, belediyenin gerçekleştirdiği faaliyetler hakkında bilgi vermek amacıyla hazırlanmıştır.

Bu kitapçıklar;

1. Altındağ Belediyesi Sosyal Belediyecilik(2008a)
2. Yardım Organizasyonu Altınay(2008)
3. Altındağ Belediyesi Spor Tesisleri(2008b)
4. Konukevleri(2008e)
5. Değişen Altındağ(2009)
6. Dikkat Çalışma Var(2010)
7. Altındağ Belediyesi Hanımlar Eğitim ve Kültür Merkezlerinin Renkli Dünyası(2008c)
8. Toplu Konutlar Altındağ'a Güneş Gibi Doğuyor(2008f)
9. Altındağ'da Tarih Canlanıyor'dur(2008d)²²

Kitapçıklarda, belediyenin seçimlerle birlikte işe başladığı ilk günden beri, kitap adlarında yer alan başlıklarla ilgili olarak neler yapıldığını anlatmaktadır. Yayınların birçoğunun 2008 yılında basılmış olması, 29 Mart 2009 yerel seçimlerine hazırlık olarak değerlendirilebilir. Kitapçıkların hepsi, belediyenin halkla ilişkiler çalışmalarına ilişkin olarak fikir vermekle birlikte, konu açısından ilk incelenmesi gereken kitapçık; “*Toplu Konutlar Altındağ'a Güneş Gibi Doğuyor*” adlı kitapçıktır. Toplamda 59 sayfa olan kitapçıkta, diğer birçok kitapçıktaki gibi; “Altındağ Değişiyor” üst sloganını

²² Bu kitapçık üzerinde tarih yer almamaktadır. Görüşmelerde 2008'deki kitapçıklarla aynı dönemde çıkartıldığı belirtilmiştir.

kullanmaktadır. Bu slogan belediyenin çalışma prensibini de ortaya koymaktadır. Belediye birçok alanda Altındağ'da sadece kentsel değil aynı zamanda toplumsal bir dönüşüm yapmayı da amaçlamaktadır. Projelerde bu prensip doğrultusunda hazırlanmaktadır.

Daha önce de değinildiği gibi Altındağ sadece Ankara'da değil neredeyse tüm Türkiye'de kentsel dönüşümün en az tepki ile gerçekleştirildiği ilçedir. Materyaller de kullanılan cümlelerde de bu duruma vurgu yapıldığı görülmektedir.

“Başkan Tiryaki: Dört yıl içinde 10 bine yakın gecekonduyu kavgasız, gürültüsüz, sahiplerinin onayı ile yıktık.”(Altındağ Belediyesi 2008f:19)

“Kavgasız gürültüsüz gerçekleştirilen yıkımların hemen ardından inşaat çalışmalarına başlandı”(Altındağ Belediyesi, 2008f:23) gibi başlıklar yer almaktadır.

Altındağ Belediyesi tarafından 2010 yılında çıkartılan ve 2009 yatırımlarını anlatan *“Dikkat Çalışma Var: Bu yatırımların tamamı 2009'da yapıldı”* adlı kitapçıkta: Yol yapımı ve kentsel dönüşüm için yıkılan gecekondular hakkında şu bilgiler yer alıyor:

“Bu dev yatırımları, 2009 seçimlerinden sonra yaptık...” Başlığı altında;

“2009 yılında yıkımlara devam ettik. 1500 gecekonduyu yıktık, 25 km yol açtık, 75.000 ton asfalt döktük, Evleri yıkılan hak sahiplerine 4 milyon TL ödeme yaptık. Toplu konut projelerinin 2. etaplarına başladık. Karakum ve Hacılar Mahallesi Kadınlar Eğitim ve Kültür Merkezleri(merkezleri yazılmaya çalışılmış)nin açılışlarını gerçekleştirdik. 2009'da Ali Ersoy ve Battalgazi Gençlik Merkezleri'nin inşaatını tamamladık. Aktaş ve İskitler'de iki yeni gençlik merkezi inşaatına başladık. Temaşa parkı, Şehitler Korusu ve Kanuni Koşu Yolu'nu hizmete açtık. Hasta ve Hasta yakınlarını ağırladığımız 4. konukevi'nin(yine yazım hatası bulunmaktadır) inşaatını tamamladık. Ayrıca bölgemize iki sağlık ocağı kazandırdık. Altındağ Belediyesi 2009'da araç filosunu da yeniledi. ÖTV indiriminden faydalananarak 35 yeni araç satın aldı.”

“Yol açmak ya da bina inşa etmek amacı ile toplamda yıkılan konut sayısı, yine kitapçıkta yer alan bilgiye göre, toplamda 15.500’e ulaşmıştır. Bu kitapçıkta da diğer kitapçıkta olduğu gibi kavgasız, gürültüsüz olarak yapılan yıkımlara vurgu yapılmaktadır. **“2009’da, 1500 adet kaçak yapı yıktık...”** Veysel Tiryaki: “Bugüne kadar 15.500 gecekonduyu, kavgasız, gürültüsüz, üstelik ev sahipleriyle el ele vererek yıktık. Dönüp geriye bakınca sadece “yıkım çalışmaları” dahi Altındağ Belediyesi’nin gurur tablosudur. Yapılan çalışmalar neticesinde görüyoruz ki Altındağlı tekrar umut etmeye, yıllardır kaderine terk edilmiş Altındağ’ın yaralarını sarmaya başladı.”(Altındağ Belediyesi, 2010:5)

Altındağ’da yapılan ve yapılmaya devam edilen kentsel dönüşüm projeleri belediyenin gurur kaynağı olarak nitelendirilmektedir. Tabi bu gururun şüphesiz en yoğun olarak hissedildiği nokta: Çiğin Bağları’nda yapılan yıkımlardır. Kitapçık incelendiğinde, çalışmalar esnasında karşılaşılan tek sorunun Çiğin’de ortaya çıktığı görülmektedir ve bu durum *“Olmaz” Denilen Oldu. Çiğin’de 800’e yakın gecekondur yıkıldı*”(Altındağ Belediyesi,,2008f:39) başlığı ile verilmektedir. Başlığın altında ise *“Gültepe(Çiğin) Toplu Konutları Altındağ’da kararlı mücadelenin simgesi oldu. Zor şartlarda 800’e yakın kaçak yapı, kararlı bir mücadele ile Altındağ Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü ekiplerinin başarılı çalışmaları ile yıkıldı.*(Altındağ Belediyesi,2008:f39) denilmektedir.

Ayrıca 2008 yılında Altındağ Belediyesi tarafından “toplu konutlar altındağ’a güneş gibi doğuyor”²³ adlı kitapçıkta şu başlıklar yer almaktadır:

- *“Altındağ’da hayaller gerçek oluyor “toplu konut projeleri hayata geçiyor””*
- *“hayaller gerçek oldu “altındağ’da gecekonduların yerine toplu konutlar yükseliyor””*

²³ Belediyenin hazırlamış olduğu bu kitapçıkta her nedense küçük harflerle, özel isimlere gelen takılar ayrılıp imla kurallarına dikkat edilirken, hem kitapçığın adı hem de taşıyıcı sloganlar tamamen küçük harflerle yazılmıştır. Bunun dışında başka imla hataları da bulunmaktadır. Yazılanlara yazım hataları ile birlikte yer verilecektir.

- “Kentsel Dönüşümde Altındağ İmzası”
- “Altındağ’a TOKİ Çıkarması”
- “Bentderesi Toplu Konutları’nın 1. etabı tamamlandı”
- “Aktaş-Doğantepe Toplu Konutları’nda daireler hak sahiplerine teslim edildi, vatandaşlar evlerine yerleşti.”
- “bentderesi konutları “altındağ’da yeni bir başlangıç””
- “Bentderesi Eski Cazibeli Günlerine Geri Dönüyor”
- “Toplu Konut Projelerine 2005 yılında Bentderesi ile start verildi”
- “aktaş konutları “altındağ’ın modern yüzü”
- “Arsa Sahiplerine En Kolay Ödeme Koşulları Belirlendi”
- “Toplu Konut İdaresi tarafından gerçekleştirilen Aktaş Toplu Konutları, Altındağ Belediyesi’nin gurur verici çalışmalarından biri”
- “Aktaş Toplu Konutlarının Anahtarları Teslim Edildi”
- “doğantepe konutları “altındağ’a zenginlik katan değerler””
- “Altındağ Belediyesi Göz Dolduran Bir Çalışmaya Daha İmza Attı”
- “Doğantepe Toplu Konutlarının Anahtarları Teslim Edildi”
- “gültepe konutları “çinçin’e doğan güneş”
- “ “Olmaz” Denilen Oldu. Çinçin’de 800’e yakın gecekondü yıkıldı”
- “karacaören konutları “altındağ’da yükselen uydu kent””
- “TOKİ ve Büyükşehir İşbirliği ile Karacaören Toplu Konutları”
- “ikinci etap konutlar “değişim rüzgârı esmeye devam ediyor”
- “Altındağ Belediyesi İkinci etaplar ve Gökçenefe için Düğmeye Bastı”
- “Aktaş ve Gültepe 2. Etap Projeleri”
- “Gökçenefe Toplu Konut Projesi”

Belediyenin basılı materyaller de “hayal” kelimesini sıkça kullandığı görülmektedir. Halkın olduğu söylenen, bu hayalleri gerçekleşmesi de belediyenin çalışmaları ile sağlanmıştır. Belediye yaptığı çalışmalarda biz yaptık, biz yapmasaydık kimse yapamazdı, anlamına gelecek olan cümlelere yer vererek, belediyenin gücünü ön plana çıkartmaya ve bu yolla prestij

kazanmaya çalıştığı düşünülebilir. Ayrıca belediye dağıttığı yardım paketlerine dahi slogan yazarak stratejik çalışmalarda bulunmuştur. Slogan “Biz sizi seviyoruz” dur. Bu slogandan sanki belediye bizi seviyor, başkası bizi sevmiyor ya da görevimiz değil ama sizi sevdiğimiz için bu yardımları yapıyoruz gibi çeşitli anlamlar da çıkarılabilmektedir. İlgili slogan, birçok sorun yaşayan ve çözüm bulamamış aileler için, kendilerini daha yalnız hissetme ve yalnızlıktan kurtulmanın tek yolunun belediye olduğu imajı yaratabilmek için seçilmiş olabilir. Görüşmeler de ve materyaller de sıkça sarf edilen biz yapmasaydık, kimse yapamazdı ya da yapmazdı manasındaki sözlerde belediyenin tek çare olarak düşünülmesine neden olmaktadır. Ayrıca yine başlıklara bakılacak olduğunda, tamamlandı, bitti, yapıldı, başlandı, yıkıldı gibi yüklemlemlere sıklıkla yer verilmesi belediyenin, çalıştığına ve çalışmalarının düzenli şekilde devam ettiğini vurgulamaktadır.

Kullanılan üslupta altı çizilmesi gereken bir diğer nokta ise, “yıkttık” kelimesine özellikle Çinçin konulu cümlelerde sıklıkla yer verilmesidir. Yıkma olumsuz bir eylemdir. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre kelime; “Kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak, tahrip etmek”(http://www.tdk.gov.tr/TR/Genel/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAA F6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=y%ç4%b1kmak) anlamlarına gelmektedir. Kelime köken bakımından olumsuz bir anlam ihtiva ettiği için özellikle ilgili mahallede yaşayan kişiler içinde olumsuz etkilere sahiptir. Eyleme söz konusu olan yer, bu insanların yıllarca yaşadıkları ve anılarının olduğu evleridir. Bu nedenle yanlış bir strateji izlendiği söylenebilir.

Bir diğer taraftan, sürekli hayalleri gerçekleştirmeye yönelik olan cümlelerle, belediyenin aynı zamanda bir hayalinde pazarlamasını yaptığı düşünülebilmektedir. Yapılan işlere olduğundan daha farklı isimler ya da sloganlar yaratılması yolu ile daha zengin semtler de var olan yerleşim yerlerine öykünme vardır: “Uydu kent”, “altındağ’a zenginlik katan değer”, “altındağın modern yüzü”, “bentderesi eski cazibeli günlerine dönüyor” gibi sloganlar bu öykünmenin göstergeleridir. Buralarda muhakkak önemli çalışmalar yapılmış olmakla birlikte, örneğin; Uydu kent kavramı burası için çok iddialıdır. Bu bağlamda kullanılan sözler, abartılı olması nedeniyle, halkla

ilişkilerin daha çok “basın ajanları” modellemesine yakındır. Ronnenberger bu tür çalışmalara ilişkin olarak şu bilgileri vermektedir: Çekicilik vaad eden olayların yaratılması ve böylece bunların yayınlanabilmesi için birtakım gerçeklerin ön seçimini teşvik etmeye yönelik(Ronnenberg,1992:169 akt. Okay ve Okay,2007:114) izlenimi uyandırmaktadır.

Kitapçıklardaki bir diğer aksaklık ise; kitapta sıkça yapılmış olan ve gözden kaçması mümkün olmayan yazım hatalarıdır. Örneğin bir başlığın tamamı küçük harfle yazılabilmekte ve başka bir sayfada, başlık yazım esaslarına göre yazılmış, özel isimler küçük harflerle başlatılmış yine bir diğer sayfada olması gerektiği gibi özel ismin ilk harfi büyük harfle yazılmıştır. Bu durum hemen hemen tüm sayfalar için geçerlidir ve her sayfada birden fazla yazım hatası bulunabilmektedir. Ortaya çıkan bu bariz yazım hatalarından kaynaklı olarak çeşitli sonuçların çıkarılması mümkündür. İlk olarak özensiz, üzerinde çok çalışılmamış, acele basılmış yayınlar olduğu düşünülebilir. İkinci olarak yayınlarla ilgili birimde denetleme sürecine ilişkin olarak sorunlar olduğunu akla getirebilir. Üçüncü ve en kötüsü ise hatalar fark edilmiş ama halk bunu önemsemez diye düşünülerek, düzeltmeler için uğraşılmamıştır. Dördüncü olarak ise yazılan yazı, edebi amaçtan çok reklam ve halkla ilişkiler amaçlı yazıldığı için bunun bir teknik olduğu söylenebilir fakat kimi yerlerde yapılan doğru kullanımlar yine yukarıdaki üç eleştiri ile karşılaşabilir. Fakat bu eleştiriler kurgulanan iletişim sürecindeki aksaklıklar göz önünde bulundurulduğunda, görece önemsiz ayrıntılar olarak kalmaktadır. İletişim sürecinde özellikle alıcıların tanımlanması, bilgi aktarımının yanı sıra sürece halkın katılımını sağlama bağlamında da önemli aksaklıklar söz konusudur.

1.2.2.1.2 Gazete Altındağ'da

Altındağ Belediyesine ait ve süreli yerel yayın olarak her ay en az bir sayı halinde basılan, yayın hayatına 2004 yılında başlayan ve Ekim 2010 tarihinde 102. sayısı basılmış olan gazete Altındağ, toplamda 12 sayfa halinde basılmaktadır. 2009 yılının Şubat ayına kadar ayda iki kez yayınlanan gazete şubat ayı ile birlikte, ayda bir kez yayınlanmaya başlamıştır. Gazeteye,

Altındağ Belediyesinden basılı bir şekilde ulaşılabilceği gibi aynı zamanda belediyenin internet sitesinden de ulaşılabilir. Gazete, Altındağ Belediyesi tarafından yürütülen çalışmalara aylık olarak yer vermekte, Ankarada yer alan diğer belediyeler hakkında da zaman zaman haberler yapmaktadır ve sayfaların, büyük bir çoğunluğu resimlerden oluşmaktadır.

Gazete Altındağ'da Çinçin Bağları ile ilgili olarak çıkan haberlerin ya da içinde Çinçin Bağları'nın geçtiği haberler, bir alt başlıkta; internet portalları ve ulusal basında yer alan haberlerle aynı niteliğe ve kelimelere sahip olan haberler olduğu görülmektedir. Çinçin Bağları'nda kentsel dönüşüm için yıkımların başladığı 2006 yılından beri yer alan haberlerde özellikle 2010 yılına gelindiğinde bir artış görülmektedir ve içinde kentsel dönüşümün yer aldığı bütün haberlerde adı geçmektedir.

- **01.Eylül-30 Eylül 2010 tarihlerinde basılan 101. sayının 2. sayfasında** *“Çinçin Bağları, gecekondu ve kötü anılarıyla birlikte tarihe karışıyor”* başlıklı haberde, polisin bile zor girdiği mahalle tanımlaması yer alıyor ve *“Çinçinin karanlık tarihi aydınlatılıyor”* alt başlığı kullanılıyor. Altındağ Belediyesinin Çinçin Bağları hakkında bu söylemi genel olarak benimsediğini ve kullandığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Çinçin Bağlarında gerçekleştirilen projeden bahsedilirken alanda yaşayan halk sürekli olarak yaftalanmakta ve devletin bir diğer kurumu olan ve güç kullanma yetkisine sahip olma özelliği ile farklı bir konumu bulunan emniyet çalışanlarına ilişkin olarak polisin bile zor girdiği alan cümlesi belediyeyi güçlü bir konuma getirirken aynı zamanda emniyet güçlerinin de görece daha güçsüz bir kurum haline getirmektedir.
- **01-Ekim-31 Ekim 2010, sayı:102, sayfa:13:** *“Toplu Konutlar Altındağa Güneş Gibi Doğdu”, “Çinçin Toplu Konutları'nın 3. etabı için ise yıkımlar başladı. 3.etapta inşa edilecek olan modern toplu konutlar için düğmeye basan Altındağ Belediyesi, buralardaki gecekonduların kavgasız, gürültüsüz ve kimseyi mağdur etmeden yıkımına başladı.”*

- **01 Ağustos-31 Ağustos 2010, sayı:100, sayfa:5:** “Altındağ Dev Bir Şantiyeye Dönüştü, “Gecekonduların yerinde modern yapılar yükseliyor Çinçin 3. etap yıkımları ise sürüyor. Bu yaz 3. etapta kalan gecekonduların yıkılması ve 2. etabın da tamamlanmasının ardından 3. etabın inşaatına da başlanacak. Böylece Çinçin tarih olacak.
- **01 Temmuz-31 Temmuz 2010, sayı:99 sayfa:6:** “Altındağın yeniden yapılanmasında öncü kuvvet Fen İşleri Müdürlüğü, “Bizim görev alanımızın önemli bir kısmı da yıkımlardır. Altındağ’ın yeniden inşası için yıkım yapmak gerekiyor. Öyle mahalleler yaptık ki, Ankara’da böyle düzenli mahalle bulmak zor. Ankara’nın en sorunlu mahallesi, Çinçin’i yıktık ve bugün orada modern konutlar yükseliyor. Mahallelerimize yeni caddeler ve sokaklar açıyoruz. Kaldırımlar yapıyoruz”
- **01 Mayıs-31 Mayıs 2010, sayı:97, sayfa:3:** “Başkan Tiryaki, Siteler’in durumunu masaya yatırdı”, “Benim babam da marangozdu. Buranın benim için ayrı bir yeri var. Hayatım boyunca sonuç alamayacağım işe girmem. Girilmez denilen, Çinçin’de şu ana kadar binlerce ev yıktık. Okullar kapandıktan sonra da 3. etaba hızlı bir şekilde başlayacağız. Oradaki insanlar artık kendileri bize ‘gelin burayı yıkın’ diyor. Benim endişem Siteler de Çinçin gibi olmasın. Esnaf ‘gelin yıkın’ demesin” diye konuştu.”
- **01 Nisan-30 Nisan 2010, sayı:96, sayfa:1:** başlık: “Altındağ’da hiçbir başarı tesadüf değildir” Altındağ’ın önemli sorunlarından biri olan Çinçin’in dönüşümü de bu süreç içinde hızlandı. 2009’da ikinci etabının inşaatına başlanırken, Çinçin Toplu Konutları’nın son etabı için yıkımlara da başlandı. “

- **01 Mart-31 Mart 2010, sayı:95, sayfa:3:** başlık “Gökçenefe Toplu Konutları’nda geri sayım başladı” alt başlık; “Tüm mahallelerinde dönüşüm yaşanıyor.” Tiryaki, “Geçtiğimiz dönem ilçe genelinde çok sayıda toplu konut projesini hayata geçirdik. Aktaş ve Çiğin 1. etap ile Doğantepe Toplu Konut Projelerini başarı ile tamamladık
- **01 Şubat-28 Şubat 2010, sayı:94, sayfa:6:** başlık “Altındağda Toplu Konutlar Yükselmeye Devam Ediyor” Altındağ Belediyesi 2006’da başlattığı kentsel dönüşüm ve yenilenme hareketini geçtiğimiz yıl da duraksamadan devam ettirdi. Çiğin ve Aktaş Toplu Konutları’nın ikinci etaplarını başlatan Altındağ Belediyesi ayrıca Gökçenefe Toplu Konutları’nın inşaatına da başladı.”
- **01 Ocak-31 Ocak 2010, sayı:93, sayfa:7:** başlık “2010da yatırımlar artarak devam edecek” Aktaş ve Çiğin’deki değişim hem yerel hem ulusal basının ilgisini çekti. 2010 için de bu iki bölgeye yönelik planlarınız var mı?
-2010’da hem Aktaş hem Çiğin’de 3. etaplar başlayacak. Böylece Çiğin denilen “korkutucu şehir efsanesi” gerçekten bir efsane olacak. TOKİ ile yaptığımız toplu konut anlaşmaları kapsamında burada inşa edilen ilk iki etap toplu konutlar gerçekten büyük ilgi gördü. Oradaki hak sahiplerine evleri verildikten sonra belediyemize kalan evler satışa çıkarıldığında gördük ki sosyo – ekonomik açıdan çok iyi durumda olan insanlar Çiğin’den ev almak istiyorlar. Bu aslında iki şeyin göstergesidir: Buraların ne kadar değerli olduğunun ve buradaki dönüşüm sürecine Altındağlıların yanı sıra Ankaralıların da inandığının. Bu, her açıdan sevindirici bir durum zira kentin merkezi yeniden “kullanılabilir” duruma geliyor.”
- **15-31 Ocak 2009, sayı 81 sayfa 8:** Altındağ’da İmarsız Bir Metrekare Yer Kalmayacak, Çiğin Toplu Konutları Teslim Edildi.

- **01-15 Mart 2009, sayı:83, sayfa: 5:** Veysel Tiryaki ile Röportaj; Kentsel dönüşümden payını alan yerlerden biride Çiğin, nasıl oldu da oldu nasıl girdiniz, nasıl yıktınız Çiğin'i?

- (Gülerek) Orasını bir ben bilirim, Bir Allah bilir işte. Şaka bir yana ciddi birkaç sıkıntı yaşadık ama diğer gecekondlu bölgesindeki tutumumuzdan farklı bir tutum sergilemedik. İnsanlarla konuştuk, projelerimizi detayları ile anlattık. Aslına bakarsanız Çiğin'de oturanlarda adlarının sürekli hırsızlıklarla anılmasından suç odağı gibi görülmekten bıkmıştılar. Onlar da hayatlarını normalleştirmek istiyordu. Vatandaşlarla doğru iletişim kurmak, derdini anlatmak çok önemli.

Bu cümleler doğru tespitler içermekle birlikte, yukarıda bulunan diğer örneklerle tezatlık içermektedir. 2010 yılında yayınlanan haberlere bakılacak olduğunda belediye tarafından yapılan açıklamaların buranın “suç merkezi” olarak nitelendirdiği görülmektedir ve bu yaklaşım yerel ve ulusal basında belediye kanalıyla üretilmiş haberlerde de görülmektedir.

1.2.2.1.3 İnternet Portalları ve Ulusal Basında

Özellikle günümüzde yaygın olarak kullanılan, internet vasıtasıyla erişilebilen haberler yaygın bir kitleye ulaşmakta ve internette yer alan kimi sitelerin “haber sitesi” olma vasfı sayesinde, halkla ilişkiler çalışmaları için kullanabilir bir araç yaratmaktadır. Altındağ Belediyesi bu amaçla hem yerel ve ulusal basını hem de ulusal basını etkin bir araç olarak kullanabilmektedir. Çiğin Bağları Kentsel Dönüşüm Projesi'ne ilişkin olarak kimi internet haber portallarında ve haber sitelerinde, tek elden servis edildiği anlaşılan ve yakın tarihlerde çıkan haberlerde, Çiğin Bağlarındaki yıkımlarla ilgili olarak birçok habere yer verilmiştir. Örneğin:

- www.haber06.net adresinden ulaşılabilcek, adında yer alan “06”- Ankara'nın il plaka kodu- ibaresinden de anlaşılabilceği üzere Ankara ile ilgili haberlere yer veren sitede “*Bir Tarih Kapanıyor*” adlı yazıda:

“Başkent’in güvenlik açısından en sorunlu bölgelerinin başında gelen Çiçin Bağları’nda değişim yaşanıyor. Gecekonduların yıkıldığı dönüşümde üçüncü etaba gelindi. İlk etabın tamamlandığı Çiçin’de Altındağ Emniyet Müdürlüğü’nün yeni binası da yapılıyor. Yıllardır adı yasadışı işlerle, kavgalarla ve asayiş sorunlarıyla anılan, ünü tüm Türkiye’ye yayılmış, “polis bile zor girdiği” mahalle olarak bilinen Çiçin Bağları mahallesinde gecekondu tarihi karışıyor”(http://www.haber06.net/ankaraaltindaghaberleri/355ankara-bir-tarih-kapaniyor-haberi.html).

- www.ankarasonhaber.com adresi üzerinden yayın yapan organda: 08.12.2010 tarihinde yayımlanan “Çiçin Bağları Tarihe Karışıyor” başlıklı yazıda; “Polisin bile zor girdiği mahalle olarak adı çıkan Çiçin Bağları, gecekondu ve geçmişte yaşanmış tüm kötü anılarıyla birlikte yok oluyor.

Yıllardır adı yasadışı işlerle, kavgalarla ve asayiş sorunlarıyla anılan, ünü tüm Türkiye’ye yayılmış, "polis bile zor girdiği" mahalle olarak adı çıkan Çiçin Bağları Mahallesi, gecekondu ve geçmişte yaşanmış tüm kötü anılarıyla birlikte tarihe karışıyor.”(http://www.ankarasonhaber.com/ yazdir.asp?ID=15235).

- www.showhaber.com’da 04.08.2010 tarihinde “Ankara’nın Harlem’i Çiçin Tarihe Karışıyor adlı başlıkta yine aynı içerik “Yıllardır adı yasadışı işlerle, kavgalarla ve asayiş sorunlarıyla anılan, ünü tüm Türkiye’ye yayılmış, 'polis bile zor girdiği' mahalle olarak adı çıkan Çiçin Bağları Mahallesi . Türkiye’ye yayılmış, 'polis bile zor girdiği' mahalle olarak adı çıkan Çiçin Bağları Mahallesi, gecekondu ve geçmişte yaşanmış tüm kötü anılarıyla birlikte tarihe karışıyor..” (http://www.showhaber.com/ankaranin-harlemi-cincin-tarihe-karisiyor-323074.htm).
- www.ankaraport.net adresinde yine “Çiçin Bağları Tarihe Karışıyor” başlıklı haberde, yine 04.08.2010 tarihinde ve yine “Çiçin Bağları Mahallesi, gecekondu ve geçmişte yaşanmış tüm kötü anılarıyla

birlikte tarihe karışıyor Yıllardır adı yasadışı işlerle, kavgalarla ve asayiş sorunlarıyla anılan, ünü tüm Türkiye'ye yayılmış, "polis bile zor girdiği" mahalle olarak adı çıkan Çiğin Bağları Mahallesi, gecekondu ve geçmişte yaşanmış tüm kötü anılarıyla birlikte tarihe karışıyor”

(<http://www.ankaraport.net/default.asp?sayfa=haberdetay&id=158879>)

- www.flashgazetesi.com adresinde, 04.08.2010 tarihinde “Tiryaki: Çiğin, Artık Tarihe Karışıyor” başlıklı haberde yine aynı içerik yer almaktadır: Yıllardır adı yasadışı işlerle, kavgalarla ve asayiş sorunlarıyla anılan, ünü tüm Türkiye'ye yayılmış, "polis bile zor girdiği" mahalle olarak adı.. Yıllardır adı yasadışı işlerle, kavgalarla ve asayiş sorunlarıyla anılan, ünü tüm Türkiye'ye yayılmış, "polis bile zor girdiği" mahalle olarak adı çıkan Çiğin Bağları Mahallesi, gecekondu ve geçmişte yaşanmış tüm kötü anılarıyla birlikte tarihe karışıyor”(<http://www.flashgazetesi.com.tr/haberDetayMiddle.asp?ID=189339>).
- www.bighaber.com adresinde, yine 04.08.2010 tarihinde Ankara'nın Harlem'i Çiğin Tarihe Karışıyor” başlığı altında yine ilk olarak “Yıllardır adı yasadışı işlerle, kavgalarla ve asayiş sorunlarıyla anılan, ünü tüm Türkiye'ye yayılmış, "polis bile zor girdiği" mahalle olarak adı çıkan Çiğin Bağları Mahallesi, gecekondu ve geçmişte yaşanmış tüm kötü anılarıyla birlikte tarihe karışıyor”(<http://www.bighaber.com/ankaranin-harlemi-cincin-tarihe-karisiyor/>) içeriği yer almaktadır.
- www.aktifhaber.com adresinde: Ankara'nın Harlem'i Çiğin Tarihe Karışıyor” başlığı altında yine ilk olarak “Yıllardır adı yasadışı işlerle, kavgalarla ve asayiş sorunlarıyla anılan, ünü tüm Türkiye'ye yayılmış, "polis bile zor girdiği" mahalle olarak adı çıkan Çiğin Bağları Mahallesi, gecekondu ve geçmişte yaşanmış tüm kötü anılarıyla birlikte tarihe karışıyor”(http://www.aktifhaber.com/news_detail.php?id=311806) haberi yer almıştır.

- www.haberkapadokya.com'da da 04.08.2010 tarihinde; Ankara'nın Harlemi Çinçin Tarihe Karışıyor başlıklı bir haber yayınlanmış ve haberde Veysel Tiryaki'nin sözlerine yer verilmiştir. "Tiryaki, "TOKİ ile bu alanda güzel bir işbirliği gerçekleştirdik, gerçekleştirmeye de devam ediyoruz. 1. etap çoktan tamamlandı, hak sahipleri uzun zamandır evlerinde oturuyorlar. Ankara'nın başka semtlerinden farklı mesleklerden insanlar da buradan ev satın aldılar. 1. etaba özellikle emniyet mensuplarının ilgisi yoğun oldu. 2. etabın inşaatları ise bitmek üzere. Biz bu arada 3. etap için kolları sıvadık ve yıkımlara başladık. Yıkım çalışmalarımız 3. etapta çok daha kolay ilerliyor."(<http://www.haberkapadokya.com/haber/77741Ankaran%C4%B1nHarlemi%C3%87in%C3%A7intarihekar%C4%B1%C5%9F%C4%B1yor.html>)
- Ayrıca ulusal basında Hürriyet Gazetesi'nde 05.08.2010 tarihinde, "Bir Tarih Kapanıyor" adlı yazıda: "Başkent'in güvenlik açısından en sorunlu bölgelerinin başında gelen Çinçin Bağları'nda değişim yaşanıyor. Gecekonduların yıkıldığı dönüşümde üçüncü etaba gelindi. İlk etabın tamamlandığı Çinçin'de Altındağ Emniyet Müdürlüğü'nün yeni binası da yapılıyor. Yıllardır adı yasadışı işlerle, kavgalarla ve asayiş sorunlarıyla anılan, ünü tüm Türkiye'ye yayılmış, "polis bile zor girdiği" mahalle olarak bilinen Çinçin Bağları mahallesinde gecekondu tarihle karışıyor" haberine yer verilmiştir (<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=154869849>).
- Yine Çinçin Tarih Oldu başlığı ile 13.11.2010 tarihinde Zaman Gazetesinin Ekin de benzer bir haber yayınlandığı görülmektedir ve haberde belediye başkanının, "Belediye olarak bölgemizde savaş veriyoruz" cümlelerine yer verilmektedir.
- Çinçin Tarih oldu başlığı ile 20.10.2010 tarihinde Milliyet Gazetesinin Ankara Ekinde de Başkan Veysel Tiryaki imzalı bir habere yer verilmiştir.

Bu haber kaynaklarında yer alan metinler, benzer anlamlı 3 başlık altında toparlanabilmektedir. Yazıların devamında yer alan Altındağ Belediye Başkanı Veysel Tiryaki'ye ait açıklamalar, bu haberin Altındağ Belediyesi tarafından servis edildiği düşüncesini doğurmaktadır. Belediye bu metin aracılığıyla, halkla ilişkiler çalışması yaparak, yapılan etkinlik vasıtası ile iletişim araçlarında haber olarak yer almaktadır. Halkla ilişkiler açısından doğru bir strateji olarak değerlendirilebilecek bu çalışma aynı zamanda dönüşüm yapılan alanın yaftalanmasını da sürdürebilecek niteliğe sahiptir ve mahallede yaşayan halkın karşılaştığı/karşılaşabileceği sorunlar karşısında, mahallede yaşamayan kişileri duyarsızlaştırabilir.

Yer alan haberler alanda yaşayan halk yerine buradan ileride ev sahibi olma potansiyeli olan kişiler için güven telkin etmeyi amaçlayan, “artık buralar düzeldi, belediye olarak biz çalışıyoruz, rahatlıkla gelip buradan ev sahibi olabilirsiniz” mesajını barındıran metinler olarak değerlendirilebilir. Kitapçıklar, Gazete Altındağ ve diğer haber kaynaklarında yer alan metinler birbiri ile örtüşmekte ve aynı mesajı tekrarlamaktadır.

Ayrıca kimi haberlerde yer alan, belediye başkanına ait “Ankara'nın başka semtlerinden farklı mesleklerden insanlar da buradan ev satın aldılar” cümlesi ve buradaki ev fiyatlarındaki yükseliş, daha önce kentsel dönüşüm uygulamalarına ilişkin olarak getirilen “rant” eleştirileri ile karşılaşılabilecek özelliktedir.

1.2.3 Uygulanmakta Olan İletişim Süreci ve Sürecin Temel Aksaklıkları

1.2.3.1 İletişim Sürecindeki Alıcı/Hedef Kitle Tanımlamasına İlişkin Aksaklıklar

Klasik bir iletişim süreci göz önünde bulundurulduğu zaman, değişmeyen kimi öğeler bulunmaktadır. Bunlardan ilki gönderici ya da mesajın kaynağıdır. Göndericinin belediye olduğunu bilmekteyiz, alıcının kim/kimler olarak tanımlandığı, kısacası mesajın hedef kitlesinin kimler olduğu ise önemli bir konudur. Asna'nın tabiriyle bir akım vardır ve bu akımın

iki ucu vardır. Bir uçta, akımı başlatan kaynak diğer uçta ise akımın hedefi olan kitle vardır(Asna;1998:28). Hedef kitle tanımlanırken yapılan hatalar ya da göz ardı edilen kişiler; sürecin aksamasına, beklentilerin gerçekleşmemesine neden olmak gibi istenmeyen sonuçların doğmasını tetikleyebilir.. Aydede planlamadaki başarının anahtarının, hedef kitlenin; neyi bilmek, nasıl ve ne zaman bilgilendirmek istediklerinin tespiti ile mümkün olduğunu ve iletişim politikasının oluşturulabilmesi için hedef kitlenin kim olduğu sorusunun cevabının bilinmesi gerektiğini söylemektedir(Aydede,2002:91-92). Tortop hedef kitle/halkı; “halk dediğimiz kitle bir örgütün çalışma alanı içinde, bu örgütün çalışmaları ile ilgili, bir başka deyimle örgütün çalışmalarını etkileyen veya ondan etkilenen kişidir” biçiminde tanımlamaktadır. Kurumlar öncelikli olarak istenilen amaç doğrultusunda, kimleri etkileyeceklerini düşündüklerinden, süreçten etkilenenleri göz ardı etmektedir bu nedenle de beklenmeyen/istenmeyen durumların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Peltekoğlu’nun da söylediği gibi bir kuruluşun hedef kitlesi ile işbirliği yapmadan ayakta kalması ya da seçmen desteğinden yoksun bir yerel yönetimin uzun ömürlü olması mümkün değildir ve önceden belirlenmiş bir hedef kitleyle, kampanya ile ilgili bütün grupların saptanması, bütçe ve kaynakların kullanılması, iletişim araç ve etkinliklerinin seçilmesi, mesajların etkili bir biçimde hazırlanabilmesini sağlamaktadır(Peltekoğlu,2004:143-147). Erdoğan’ın ise literatürde yer alan başlıca hedef kitle tanımlarından yola çıkarak yaptığı önemli bir tespit bulunmaktadır: “dikkat edilirse, bu tür tanımlamalar örgütü merkeze almaktadır. Örgüt “var olandır” ve her şey örgütün varlığı ve çıkarların gerçekleştirilmesi bağlamı içinde ele alınıp anlamlandırılır”(Erdoğan,2006:12-13). Bu nedenle de, yanlış bir yönelmede olsa, örgütün çıkarları gerçekleştiği sürece halka ne olduğunun pekte önemli olmadığı düşünülebilir.

Hedef kitle tanımlanırken, aynı zamanda ne tür bir kurumun hedef kitlesinin tanımlandığı ayrıntılandırılması gereken önemli bir noktadır. Halkla ilişkilerin temel ilkeleri kamuda ve özel sektördeki uygulamalarda aynı niteliğe sahipken aynı zamanda iki alanın hedef kitle ile kurulacak ilişkilerde ve hedef kitleye bakış açısında temelde farklılık olması beklenebilir. Halkla ilişkiler

kavramı belirli bir endüstriyel örgütlenme ve iktisadi yönelimlerinin sonucunda doğmuş olsa da halkla ilişkileri sadece işletme temelli bir faaliyet ya da örgütlenme olarak ele almak ve sadece işletmelerin amaçları doğrultusunda biçimlendirmek, pazarlama kavramı ile ilişkili olarak değerlendirmek, kamu yönetimi ve yönetsel organlarında tamamıyla benzer uygulamalar aramak çeşitli sorunlara neden olabilir. Çünkü kamu yönetimindeki halk kavramının özel teşebbüslerdeki müşteri kavramı ile denk düştüğü noktalar olsa bile, ayrıştığı noktalar bulunmaktadır. İşletmeler en genel anlamda kâr etme ve kâr maksimizasyonunu sağlamaya yönelik faaliyetler yürütüp, ürün/hizmet üretilip, kuruluş aşamasında faaliyet alanlarını kendileri belirleyip, risk alan ya da riski paylaşan girişimcilerin istek ve beklentileri doğrultusunda kurulurken, kamu kurumları ya da kuruluşları; görev alanları, üreteceği hizmet ve ürünler yasa, yönerge, yönetmeliklerle belirlenmiş olan, atanmış veya seçilmiş kişilerin yönetiminde, varlık sebebi halk olan, halkı için çalışan kurum/kuruluşlardır. Kamunun yönetsel işlevlerine bakılacak olduğunda Gözübüyük'ün de belirttiği gibi; “yönetsel işlevin amacı kamu yararadır ve yönetsel işlevlerin konusu, toplumun gereksinimlerini karşılayabilmek, toplumun yaşamını sürdürebilmek için yürütülen kamu hizmetleridir”(Gözübüyük,2000:6). Kamuda gerek merkezi gerekse yerel yönetim organlarının müşterek amacı halkına hizmet etmek ve bu yolla halkın memnuniyetini sağlamaktır. Yerinden yönetimlere ilişkin olarak ise günümüzde bahsedilen ayrımı ortadan kaldırmaya yönelik çeşitli çalışmalar yürütülmektedir.²⁴ Özellikle belediye kanununda yapılan yeni düzenlemeler belediyelere görece özerk bir yapı sağlarken aynı zamanda belediyenin halka bakış açısında da değişiklikler yaratma potansiyeli taşımaktadır. Güler'in iddiasına göre Türkiye Kamu Yönetimi ve Değişim'i ele alan şemasında, bu değişim ele alınmış ve sosyal devlette, “devlet halk içinken”, sosyal devletten düzenleyici devlete dönüştürülmeye çalışılmaktadır ve “devlet piyasa içindir”e dönüşmektedir(<http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/bguler/pdf/kytksema>

²⁴Ayrıntılı bilgi için bkz. Ayman, Güler Birgül, Devlette Reform Yazıları,Paragraf Yayınları, İstanbul,2005

si.pdf). Ortaya çıkan değişiklikler sonucunda belediyeler kendilerine yeni yatırım alanları ve yeni kaynak arayışı içine girmiş, süreç içerisinde de halk yerini müşteri kimliğinin daha ön plana çıktığı bir anlayışa bırakmaya başlamıştır. Bu durumunda beraberinde getireceği çeşitli sorunlar olabilir. Çinçin Bağları örneğinde ise ikinci bir sorun ortaya çıkmaktadır. Hedef kitlede yer alan halk/vatandaş kavramının kim için kullanıldığı sorunu.

Çinçin Bağları kentsel dönüşüm projesi belediyenin diğer kentsel dönüşüm projelerinden farklı olarak, belediyenin adeta “gurur” kaynağıdır. Belediyenin duyduğu bu gurur, kendileri tarafından üretilen basılı materyallerde, ulusal basına verilen demeçlerde, aynı zamanda görüşmeye katılan yetkili kişiler tarafından dile getirilmekte ve belediyenin üretmiş olduğu basılı kitapçıklarda şu sözlerle ifade edilmektedir: “*Olmaz Denilen Oldu. Çinçin’de 800’e yakın gecekondlu yıkıldı*” başlığı ile verilmektedir. Başlığın altında ise “Gültepe(Çinçin) Toplu Konutları Altındağ’da kararlı mücadelenin simgesi oldu. Zor şartlarda 800’e yakın kaçak yapı, kararlı bir mücadele ile Altındağ Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü ekiplerinin başarılı çalışmaları ile yıkıldı”(Altındağ,2008f:39) denilmektedir. Çinçin Bağları daha önce de değinildiği gibi Ankara’nın “slum”ı olarak görülmekte ve yaygın kanaate göre burada gayri meşru işlerle uğraşan kişilerin ikamet ettiğine inanılmaktadır. Çinçin Bağları mekânsal olarak ötekileştirmenin ve toplumsal dışlanmışlığın had safhada gözlemlenebileceği bir alan ve “emniyet güçlerinin bile giremediği”²⁵ bir mahalle olarak görüldüğü için belediyenin burada gerçekleştirdiği kentsel dönüşümde mahalleye girme ve “evleri yıkmaya kararlılığını” göstermiş olması, belediyenin söylemlerinde kendine önemli bir yer bulmuştur.

Toplumsal normlar açısından bu tür bir mekânın yıkılmak suretiyle ortadan kaldırılmasının görüşmelerde de dile getirildiği üzere, emniyet güçlerince de olumlu bir etkisi olacağına inanılmaktadır. İlçe emniyetinde iki farklı görüşün hâkim olduğunu görmek mümkündür. Uzun süredir ilçe emniyetinde çalışan memurlar tapulu ya da tapusuz herkesi “vatandaş”

²⁵ Görüşmeye katılan halkta, belediye yetkilileri durumu benzer kelimelerle ifade etmiştir.

olarak isimlendirmekte ve sorunların daha toplumsal boyutları ile ilgilenmektedir. Burada yaşayan kişilerin hiçbir hakka sahip olmadan evlerini boşaltmış olmaları üzücüdür ve sorunların bu şekilde çözülemeyeceğine inanmaktadırlar. Görüşmelere katılan ilçe emniyetinden bir memur “ Çiğin’ de çok kötü olaylar yaşandı, özellikle enkaz bedelleri yüzünden burada yaşayan ve hatta akraba olan kişiler birbirlerini silahla taradı, gerçekten yoksul ve çaresiz olan vatandaş çok ezildi, parası olanlar ise kurulan sistemin açıklarından yararlanarak zenginleştiler, asıl ev sahibi olması gereken insanlar evsiz kaldı” biçiminde olayları yorumlamıştır. İlçe emniyet teşkilatı içerisinde kıdem yükseldikçe görüşlerin de farklılaştığı görülmektedir. En üst kademelerde bulunan kişilerin ortak görüşü ise “evlerin yıkılması çok iyi oldu artık burada yaşayan herkesin ikametgâhı, kapı numarası olacak, birini aradığımız zaman bulabileceğiz, burada yaşayan işgalcilerin ilçeden ayrılması ile birlikte ilçe daha emniyetli bir hal alacak” demektedirler.

Burada yaşayan halka ilişkin olarak tapulu/tapu tahsisli ya da vergi ödeyen kişileri vatandaş tapusuz kişileri ise sadece işgalci olarak görme eğilimi belediyenin halkla ilişkiler ve imar bilimlerinde de görülmektedir. Özellikle genel hatları ile konuya ilişkin bilgiler verilirken “burada yaşayan tapulu vatandaşların hakları devam etmektedir ve ev sahibi olacaktır, tapu tahsisli vatandaşlarda ise tapu tahsisine para ödemişler ise o para peşinata sayılıp borçlandırma yoluyla ev sahibi yapıldılar, işgalcilerin ise hemen hemen hiçbir hakkı yok”, “Çiğin Bağları sorunlu bir mahalle biz burada zor olanı yaptık polisin bile giremediği yere biz girdik ve biz bu işi yapacağız dedik, vatandaşlarımız ev sahibi oldukları için bu durumdan memnunar, herkese ev vermemiz mümkün değil, burada yaşayan diğer kişiler için de yapabileceğimiz bir şey yok imkânlarımız belli” denmiştir. Kısacası mahalleye ilişkin olarak şu tür bir ayrım bulunmaktadır: tapu sahibi ya da tapu tahsisli vatandaş ve işgalciler/diğer kişiler/ötekiler olarak bahsedilmektedir. Burada vatandaş kavramına ilişkin olarak önemli bir eksiklik bulunmaktadır. 11/2/1964 tarihli, 403 sayılı Vatandaşlık Kanunu’nun 1. maddesinde vatandaş; “Türkiye içinde veya dışında, Türk babadan olan ya da Türk anadan doğan çocuklar, doğumlarından başlayarak Türk vatandaşıdır”(http://www.hukuki.net/kanun/403.15.frameset.asp)

biçiminde tanımlanmıştır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere burada yaşayan kişilerin yaşadıkları konutların tapusunun olmaması bu kişilerin vatandaş olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Ayrıca 3/7/2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre; belediyenin yetki ve imtiyazları başlığı altında düzenlenen 14. maddenin b fıkrasına göre; belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanır. 15.maddenin, a fıkrasına göre; belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak ve 38. maddenin m ve n fıkralarına göre; belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak, bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürllere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürllü merkezini oluşturmak durumundadır(<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1525.html>).

Vatandaşlar arasında belediye kanununda yoksul ve engelli vatandaşlar için pozitif ayrımcılığın yapıldığı görülmektedir²⁶. Yapılan uygulamalar tartışılabilir niteliğe sahip olmakla birlikte sosyal bir devlet olmanın gereği olarak bu tür bir pozitif ayrımın yapılması önemlidir.

Vatandaşlık tartışmaları ile ilgili olarak göz ardı edilmemesi gereken bir diğer konu ise vatandaş olmanın getirdiği hakların yanı sıra, vatandaşın da yerine getirmesi gereken ödevler bulunmaktadır. Tapu sahibi olmayan/olamayan halkın bu ödevleri yerine getirmediği de bir gerçektir fakat Çiğin Bağları özelinde tapusuz vatandaşlar tarafından dile getirilen önemli bir sorun bulunmaktadır, “bizim mahallenin yarısının imarı var yarısının imarı yok, kimi yıllarda af çıktı ama biz imarsız alanda oturduğumuz için tapu

²⁶ Benzer pozitif ayrımın ilçe belediyesi tarafından da yapıldığı, yapılan görüşmeler sonucunda belediyenin dar gelirli vatandaşlar için kurduğu; Altınay Birimi'nin, sponsor yardımları vasıtasıyla çeşitli yiyecek, giyecek, ev eşyası yardımlarında bulunduğu ayrıca büyükşehir belediyesinin de; yakacak, giyecek, yiyecek, dar gelirli öğrencilere burs yardımında bulunduğu, ilçe kaymakamlığının da yine ihtiyacı olan vatandaşlara maddi yardımlarda bulunduğu görülmektedir.

alamadık, bir gün buraya da imar gelecek diye düşündük ben 60 yıla yakın o mahallede oturdum, böyle bir imkân çıkarsa diye de düzenimi bozmadım, zaten bu gecekonduyu zor yaptık bir tane daha yapma imkânım yok ki başka yere yapıyım ya da ev alıyım, kirada ödeyemem böyle olunca da evsiz kaldım, ne yapcam bilmiyorum...”. Benzer bir şekilde burada var olan imar politikalarına ilişkin sorunlar belediyenin imar ve şehircilik müdürlüğünde yapılan görüşmelerde de dile getirilmiştir; - “1950’li yıllarda ilk imarlı planları yapılmış, bölgeler fakat zaman içerisinde Ankara’nın gelişimine bağlı olarak bu imarlı alanların üzeri gecekondular ile işgal edilmiş, buradaki insanların kimi hak sahibi, hani kendi arsasına yapmış, ama ruhsatlı bina değil fakat gecekondur şeklinde olmuş kimi de gelmiş başkasının arsasının üzerine gecekondur yapmış. Bu durum 1960’lı yıllardan bugüne kadarda bu şekilde gelmiş, İmar planı var, 4 kata müsaade imar planı, parseller 500-600-700 metre büyüklüğünde, eğer hani vatandaş parseli boş olsa yapabileceği imar planı var ama mesela Aktaş’ta ve Gültepe’de hiçbir imarlı yapılaşma olmamış işgallerden, belki imar durumunun yetersizliğinden hiçbir yapılaşma olmamış... Çiğir’in de gayri meşru yaşayanlar, hırsız bilmem nesi, o tip insanlar tarafından işgal edilmiş, hatta son zamanlarda sokaklardan içeri girilmez hale gelmiş” denmektedir. Kısacası Ankara’da uzun yıllar boyunca uygulanan iskân politikalarındaki kimi sorunların günümüzde halkı mağdur ederken aynı zamanda belediyeleri de yeni politikalar üretirken zor durumda bırakmaktadır. En nihayetinde çeşitli kamusal politikalardan, göç olgusundan, kentleşme olgusunun gelişiminden kaynaklı olarak ortaya çıkan kaçak yapılaşmalar burada yaşayan halkın vatandaş olarak algılanmamasına neden olamamalıdır.

Vatandaş kavramının kimler için kullanacağına ilişkin olarak yapılan bu tartışmanın amacı, belediyenin yürüttüğü halkla ilişkiler politikalarında halk olarak kimleri gördüğünün tespitini yapabilmektir. Tapusu olmayan vatandaşlar, vatandaş olarak görülmediği için halkla ilişkiler politikalarında özellikle de bilgi verme ya da imkânlardan yararlanma konusunda, hedef kitle içerisinde yer almamaktadır. Bu da Gruning’in özellikle simetrik model için vurgulamış olduğu; “Hakkaniyet: insanlara eşit fırsatlar verme insan olarak herkese saygı

göstermeli,” ilkesine uymamaktadır(Gruning,2007:57). Bu egemen anlayış mahallede çatışmaların çıkmasının nedenlerinden biri olarak görülebilir.

1.2.3.2 Süreç İçerisinde Ortaya Çıkan Bilgi Aktarımına İlişkin Aksaklıklar

Bir iletişim sürecinden bahsedilebilmesi için gönderici ve alıcının olmasının yanı sıra, diğer olmazsa olmaz unsur; bir iletinin olmasıdır. İki tarafın birbirleriyle ilişki kurmasını sağlayabilecek her şey bir ileti olabilir ve bu yolla bir iletişim sağlanabilir fakat bu yetersiz bir yaklaşımdır. İletiyi anlamlı kılan ise öncelikli olarak, daha önceden planlanmış, hedef kitlenin anlayabileceği dilde, karşılıklı ilişkilerde güveni zedelemeyecek nitelikte, doğru, hızlı ve zamanında gönderilecek olmasında yatmaktadır. Daha öncede belirtildiği üzere hedef kitle tanımlanırken yapılan hatalar, iletinin amacına ulaşmasını da önlemektedir. Hedef kitlede yer almayan kimi kimseleri süreçten dışlayarak onların gerekli enfomasyona ulaşmasını önlemek beklenmeyen sonuçlar doğurmaktadır.

Altındağ İlçesi'nin yaklaşık %69'unun imarsız olduğu belediye tarafından, yapılan görüşmelerde de vurgulanmaktadır. Burada yaşayan halkın %69'unun iletişim süreçlerinden dışlanmış ya da sürece gerekli katılımının sağlanamamıştır. Oysaki; Mihçioğlu tarafından kamuda gerçekleştirilen halkla ilişkilerin özellikleri:

- Halkı aydınlatmak, örgütü, onun izlediği hizmet politikasını benimsetmek,
- Yönetimle olan ilişkilerde halkın işini kolaylaştırmak,
- Halkta yönetime karşı daha olumlu tutumlar oluşturmak,
- Alınacak kararların daha yerinde olmasını sağlayacak bilgileri halktan elde etmek,
- Yasaklar üzerinde aydınlatıcı bilgiler vererek, yurttaşların yasalara uymasını sağlamak,
- Hizmetlerin görülmesinde halkın işbirliğini sağlamak,

- Yasalardaki, yönetsel yöntemlerdeki aksaklıkların saptanmasında, giderilmesinde halkın dileklerinden, öğütlemelerinden, yakınmalarından yararlanmak(Mihçioğlu,1976:16-18) olarak belirlenmiştir.

Projede halk katılımını sağlamaya yönelik herhangi bir girişimde bulunulmadığı hem belediye yetkililerince hem de halk tarafından dile getirilmiştir. Katılımının gerektiği bir süreçte halkı sadece yıkımlardan haberdar etme yoluyla gerçekleştirilen bilgi akışı, halkın süreç eklemlenmesini önlemiş ve halkın desteği olmadan yürütülen bir proje planının gerçekleştirilmesine yol açmıştır. Hedef kitle içerisinde yer alan, halk iletişimsel bir eylem düşünüldüğünde sadece iletiyi alan kişi olmuştur. Bu görünümü ile tek yönlü bir iletişim gerçekleştirilmiştir. Gruning ve Hunt'ın dörtlü halkla ilişkiler modellerinden kamuoyu bilgilendirme modelinde benzetmektedir ayrışan yönü ise 1984 yılında Gruning ve Hunt tarafından halkla ilişkiler yönetimi konulu kitapta bu modelde yer alan halkla ilişkilercilerin halka mümkün olduğunca doğru ve gerçeğe uygun bilgi vermeleri gerektiğini belirtmelerinde yatmaktadır(Gruning,Hunt,1984:22). Görüşmelerde yer alan ve kurumlar tarafından birbirini desteklemeyen bilgilerin veriş modeli uyuşmamaktadır.

Hedef kitle tayin edilirken “işgalci” olarak adlandırılan vatandaşların süreçten dışlanması, burada ikamet eden/etmiş kişilerce kimi kişilerin haksız kazanç sağlamasına ve ilk günlerde yaşanan çatışmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Belediyenin yıkımlardan önce tapu ya da tapu tahsisi olmayan ve belediye tarafından “işgalci” olarak isimlendirilen kişileri zamanında enkaz bedeli ve bu bedelin nasıl alınacağına ilişkin eksik bilgilendirmesi/bilgilendirmemesi yüzünden, özellikle mahalle yönetiminde bulunan kişiler zan altında bırakılmaktadır. Görüşmeye katılan, tapusuz bir vatandaş tarafından durum şu sözlerle değerlendirilmiştir: “Bizim mahallede herkesin geliri bellidir, devlete çalışanların da devletten aldığı maaş bellidir, bu mevzulardan önce 10-15 bin liralık arabaya binen adam, şimdi 100 bin liralık arabaya biniyorsa ve bu adamın yıkımlardan önce gelip, siz zaten işgalcisiniz hakkınız yok oturduğunuza sayın olay çıkarmadan boşaltın yer bakın gidin dediği ve daha sonra gidenlerin evinin enkaz bedelini aldığını

biliyoruz. Burada bizim suçumuz evi boşaltmak, bilgisizdik bizi bilgilendirmeyenin suçu yok mu?”serzenişlerine neden olmuştur. Arklan kamuda halkla ilişkiler ve bilgi edinme hakkına yer verdiği bir çalışmada; halkla ilişkileri yönetsel bir faaliyet olarak ele almış ve kurumların ilgili oldukları kitlelere kuruluş amaçlarına, politikalarına etkinliklerine ilişkin bilgileri aktararak kamuoyunun bilgilendirilmesini amaçlayan bir faaliyet olarak nitelendirmiş, bunun da halkla ilişkilerin halka hesap vermesinin bir gereği olduğunu belirtmiştir(Arklan,2009:133). Oysa ki incelemekte olunan süreçte yapılan çalışmaların, bu konudaki eksiklikleri önemli sorunlara yol açmıştır. Dönüşüm başladığında çıkan çatışmalarda bunun bir göstergesidir.

Çatışmalara ilişkin olarak; emniyetin ve halkın değerlendirmelerinin merkezinde enkaz bedelleri bulunmaktadır. Gültepe Mahallesi’nde ikamet eden bir aile hakkında; hem emniyet, hem o mahallede, hem de Server Somuncuoğlu Mahallesi’nde ikamet etmekte olan kişiler, özellikle bir ailenin sürece müdahalelerine ilişkin birçok sorun dile getirilmiş, daha sonrada farklı olaylarda değinilecek olan ailenin çatışmalardaki konumu, görüşmelerden edinilen bilgilerce şu şekilde özetlenebilir: “Bahsi geçen aile Çinçin Bağları’nın en zengin, korkulan, adı illegal işlerle alınan ailesidir. Evlerin yıkılacağı söylendiği zaman bu aileden olan kişiler başkalarının enkaz bedellerini alabilmek için, diğer mahalle sakinlerini, silahlı eylemlerde bulunma suretiyle evlerinden çıkardı, kimide zaten kendi akrabalarıydı ve kimi kişiler yaralandı ve öldürüldü. Kimilerine de yine bu aile enkaz bedelli olan bedelden daha azını vererek mahalleden gönderdi üstünü kendi aldı. Zenginledi adamlar, burada suçlu belli ama belediyenin kimin enkaz bedelini alacağına ilişkin olarak düzenli bir sistem kurmaması belediyenin suçu değil mi.” Buradaki soruna ilişkin olarak ortaya çıkan sorunların bir kısmı belediyeye mal edilmektedir. Araştırma gereği konuya ilişkin sorun suçlunun tespiti olmamakla birlikte, belediyenin suçlu/suçsuz aldığı tepkileri görmek, var olan ilişkilerin temellerini görebilmek açısından önemli bulgulardır.

Enformasyona ilişkin değinilmesi gereken bir diğer konu ise aslında belediyenin yıkımlardan önce, vatandaş olarak değerlendirdiği kişilerle bilgilendirme toplantısı yapmış olması ve halkın sonradan öğrenmek istediği

konulara ilişkin olarak, ilgili birimlerinde mesai saatleri içerisinde, randevu alınmadan yetkili kişilerle görüşülmesini mümkün kılmasıdır. Belediye ile halk arasında bu yönde bir ilişkinin sağlanmış olması, oldukça önemli ve başarılı bir yaklaşımdır. Belediyenin sağladığı bu imkândan dolayı var olan halkla ilişkileri bir modelleme çerçevesinde değerlendirmek gerekir ise model olarak kamuoyu bilgilendirme modeli ile örtüşmektedir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında da görülebileceği gibi çeşitli eksik yönleri bulunmakla birlikte hedef kitle bilgilendirilmiştir. Kamuoyu bilgilendirme modeli bir kişi/kuruluşun kendisi ve faaliyetleri hakkında bilgi vermesi şeklinde tanımlamak mümkündür. (Okay ve Okay,2007,131) Peltekoğlu'nun da belirttiği gibi halkla ilişkiler, araştırma ve iletişim tekniklerini kullanarak yönetimin kamuoyu hakkında bilgilendirmesi, yönetimin kamuya karşı sorumluluklarının neler olduğunun tespit edilmesi ve çevrede meydana gelen değişiklikler konusunda yönetimin uyarılması görevini kapsar”(Peltekoğlu,2001,3). Bu yönleri ile halkla ilişkiler açısından önemli adımlar atılmıştır fakat yine de çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Eksikliklerin genellikle belirsizlik durumundan kaynaklandığı söylenebilir. Işık ve Erdem'in de belirttiği gibi, kaynak ileteceği mesajlarla ilgili bilgi sahibi olmalıdır. Böylece bilgisi dâhilinde kodlama yapabilecek ve kaynağın mesaj gönderme gücü ortaya çıkacaktır. Bilgi mesajın kodlanma şeklini ortaya koymaktadır. Kaynak, ileceği mesajın meydana getireceği davranışla, mesajın sebebi ile ve mesajın kodlarının etkisi hakkında bilgilenmelidir. Kaynağın yeterli bilgiye sahip olması, mesajın hedefte uyandıracak etkile doğru orantılı olacaktır. Ayrıca bilgi sahibi olan kaynak, hedefin istediği ve kaynaktan beklediği bilgileri de ortaya koyabilmelidir(Işık, Erdem, 2008:192.) Örneğin, tapu tahsisli vatandaşlar tarafından sıkça ifade edilen en önemli sorun belirsizliktir. Tapu tahsisli vatandaşlar konut edinip edinemeyeceklerini, ödeme yapılacaksa bunların miktarının ne olduğunu, kimlerin ev sahibi olacağını bilmemektedir, verilen tarihler değişmektedir en son 2011'de ev sahibi olabilecekleri ifade edilmiştir. 2011 tarihi burada ikamet eden kişiler için, 2011 belediye seçimleri için kendilerini kullandıkları hissi doğurmaktadır ve belediye açısından olumsuz bir imajın oluşmasına neden olmaktadır. Belediyenin imar biriminde yapılan görüşmelerde konuya ilişkin

olarak önemli bir ayrıntı bulunmaktadır ve ilgili konuşmanın bir kısmına burada yer vermekte yarar vardır. “Biz nasıl bir çözüm bulabiliriz diye başladık bu işe, belediye hisselerine baktık, toplamda yekûnuna baktığımızda atıyorum belediye hisseleri, 3 parseli, tek ada tek parsel olarak, 4 parsel topluyor, vatandaşın hisselerini aldık, yan adalara topladık. 4 adanın tamamını belediye mülkiyetine oluşturduk, üzerindeki gecekondular duruyor, bu gecekondularla toplantı yaptık başkanında katıldığı toplantılar yaptık. TOKİ ile protokol imzaladık, buraları yıkıcaz, TOKİ buralara bina yapıcak konut yapıcak, ondan sonra da biz konutlardan sizlere vericez şeklinde ama hani vatandaşın bundan fazla projeye girişi, katılımı olamadı. Aktaş ve Gültepe’de 1. Etaplar bitti. TOKİ geldi yaptı, biz TOKİ’den oradaki arsalarımız karşılığında konutları aldık, çünkü TOKİ’de müteahhit gibi davranıyor, mesela müteahhit 500 tane bina yapıyorsa 200’ünü veriyor, 300’ünü müteahhitlik karşılığı kendine alıyor.” Bu konuşmada dikkat edilmesi gereken önemli nokta yapılacak konut sayısı TOKİ tarafından belirlenmiştir, ayrıca parsellerin tamamı konut olarak inşa edilmemektedir, alana sosyal donatı, park ve bahçede yapıldığı ve yapılan dairelerin belirli kısmını da TOKİ aldığı için konut sayısı herkesi ev sahibi yapmak için yetersizdir. Bu açıdan bakıldığında belediyenin yapabileceği bir şey yoktur ama tapulu arsası olanların dışında kalan tapu tahsislileri, vergilileri kendilerine düşen payla ev sahibi yapmaları mümkün değildir, ortaya çıkabilecek koşullar, en başta belirtilmediği için halk kendini aldatılmış hissetmektedir. Bu durumda, Aydede’nin de kendi halkla ilişkiler tanımlamasında belirtmiş olduğu, halkla ilişkilerin, “bir kuruluş ya da işletmeyi müşterilere, çalışanlara, bağlı olduğu ya da olacağı kişilere, dürüstlük, inandırıcılık ve güvenilirlik ilkelerini kullanarak benimsetme, onları anlayış, sempati ve desteklerini elde etme amacı taşıyan sürekli ve örgütlenmiş bir yönetim fonksiyonu”(Aydede,2002:177-178) olma özellikleri ile uyuşmamaktadır. Süreç içerisinde gerekli bilgilerin zamanında aktarılmamış oluşu, birtakım şikâyetlerin ortaya çıkarılmasını beraberinde getirmiştir. Yürütülen halkla ilişkiler, ilk başta kamuoyu bilgilendirme modeline benzetilirken, 1984 yılında Gruning ve Hunt tarafından halkla ilişkiler yönetimi konulu kitapta bu modelde yer alan halkla ilişkilercilerin halka mümkün

olduğunca doğru ve gerçeğe uygun bilgi vermeleri gerektiğini belirtmeleri(Gruning,Hunt,1984:22), kimi bilgilerin farklı gerekçelerle verilmemiş/verilememiş olmasından dolayı modelden uzaklaşılmasına neden olmuştur. Süreç içerisinde ortaya çıkan enformasyon boşluğunun başka kişilerden edinilmiş olması ve aslında birçok kişinin birebir şahit olmadığı, başkalarından duyduğu söylentilerin, daha önce süreçte gördüğü aksaklıklarla mantıksal bir süzgeç içerisinde birleştirilmesi suretiyle, yayılmasına fırsat sunmuştur. Örneğin: Belediye halk ile yaptığı görüşmelerde yıkımların 1. etabı olan ve daha sorunlu ailelerin yaşadığı, belediye çalışanları, emniyet birimleri tarafından “suçlu” olarak etiketlendirilen, Gültepe’den başlayacağını söylerken, yıkımlar 2. Etap olan Server Somuncuoğlu Mahallesi’nden başlamış ve Gültepe’deki özellikle bir eve dokunulmamıştır. Gültepe’deki bu ev hem halk hem de mahalle karakolu tarafından bilinen kişilerin yaşadığı ve mahalle içinde mimlenmiş kişilerin ikamet ettiği bir hane olarak yıkılmamış olmasından dolayı belediyeye olan inancı sarsmaktadır. Benzer şekilde bu eve ilişkin olarak yine ilçede yer alan kamu kurumları ve halk tarafından dile getirilen belediye tarafından ise ifade edilmeyen önemli iki olay bulunmaktadır. Bunlardan ilki, enkaz bedeli nedeniyle bahsedilen evde yaşayan kişilerin, diğer mahalle sakinlerini, silahlı eylemlerde bulunma suretiyle evlerinden çıkardığı ve kimi kişilerin yaralandığı, öldürüldüğü bilgilerinin var olmasıdır. 15 gün boyunca süren bu çatışmalar ve bundan zarar gören insanların olması, belediyenin birçok yerel ve ulusal yayında vermiş olduğu demeçlerde “olaysız yıkım” yaptıkları söylemiyle uyuşmamaktadır. Kamuoyunun konuya ilişkin olarak yanlış bilgilendirdiği sonucuna ulaşılabilir. Bu evle ilgili olarak halk tarafından dile getirilen diğer bir konu ise, bu evde yaşayan aile büyüğünün yanında birkaç kişi ile birlikte belediyeye gittiği ve yapılan bloklardan en azından birinin tamamının kendilerine verilmemesi durumunda olay çıkaracaklarını, evlerini yıktırmayacaklarını bildirmesidir. Bu durumun kulaktan kulağa yayılması, halkın “belediye onlarla baş edemedi, artık ne bağları varsa, zaten onlar yüzünden burada kan döküldü, onlar gidip tehdit ediyorsa biz de ederiz, gerekeni yaparız” demesine neden olmaktadır. Bu sözler benzer

şekilde görüşülen 30 kişinin 24'ü tarafından dile getirilmektedir. Evin halen yıkılmamış oluşu, bu kişiler tarafından yaşanan olayın sağlaması olarak görülmektedir.

Oysaki belediye ile yapılan görüşmelerde; “biz özellikle halk tarafından orası bilmem kimin evi orasını yıkmazlar denilen evlerden yıkıma başladık, kararlılığımızı ve ayırım yapmadığımızı gösterdik halka” denmiştir. Bahsedilen evin hala duruyor oluşu eylem ile söylem arasında bir uyumsuzluk yaratmakta ve halkın tepkisini çekmektedir.

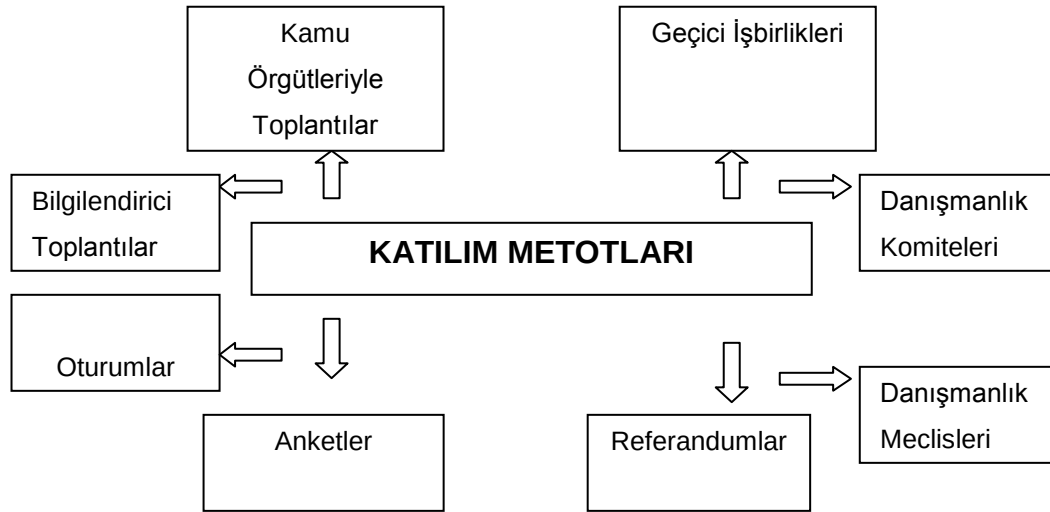
1.2.4 Sürecin Halk Katılımı Bağlamındaki Aksaklıkları

Kentsel dönüşüm süreci; ister yenilenme, soylulaştırma, tarihi alanları koruma, doğa mirasına sahip çıkma amacıyla isterse alan temizlemek amacıyla yapılsın, aktörlerin katılımına ilişkin olarak saptanmış çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Birçok akademisyenin çalışmasında; sürecin planlama, uygulama ve sonuç aşamalarında; merkezi yönetim, yerel yönetim, özel sektör, sivil toplum kuruluşlarına ek olarak halk katılımının zorunlu olarak ele alındığı bir aktörler grubunu içerdiği belirtilmektedir(Aras ve Alkan,2007; Kara,2007;Ataöv ve Osmay,2007; Atkinson,2004;Özden,2008).

Söz konusu yönetsel erk ve özel sektörün katılımıysa eğer daha standartlaşmış bir prosedürün uygulandığı söylenebilirken, halkın ve sivil toplumun katılımında ise çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Genel olarak Türkiye’de yürütülmekte olan kentsel dönüşüm projelerinde gözlemlenebilen bu durum, özelde Çinçin Bağları Kentsel Dönüşüm Projesinde de devam etmektedir.

Özden tarafından hazırlanan bir çalışmada kentsel dönüşümde söz sahibi kişileri Klarenbeek’in sınıflandırmasını temel alarak 5 grupta toplamış ve alanda yaşamakta olan halkı hem finansal-ekonomik açıdan hem de sosyal açıdan söz sahibi kişiler olarak nitelendirmiştir. Katılımı: Yönetsel ve ekonomik örgütlenmeye dahil olma ve projer sürecine dahil olma biçiminde iki gruba ayırmıştır. Birinci grupta; merkezi yönetim, yerel yönetim, yatırım firmaları, kentsel gelişim firmaları, ortaklıklar oluştururken, ikinci grup; yerle

halk, yöre esnafı ve diğer çalışanlar ve sivil toplum kuruluşlarından oluşmaktadır. Özden; Sürece ilişkin olarak katılım metotlarını ise aşağıda yer alan şemada özetlemiştir(Özden,2008:204-206)

Şekil.2 Kentsel Yenilenmeye Katılım Metotları (Özden,2008:204)

Şekilden yola çıkılarak izlenecek katılım politikalarının ne derece faydalı olabileceği tartışmalı bir durumken, aynı zamanda katılımı sağlamaya yönelik olarak bir yol haritası çiziyor olması boyutuyla oldukça önemlidir. Danışmanlık meclisleri ve komitelerinin yasal düzenlemeler ışığında oluşturuluyor oluşu ve henüz Türkiye’de bu yönde destekleyici bir yasanın olmaması bu yönde bir katılımın sağlanmasını önlemekle birlikte diğer katılım metotları uygulanabilir özellikler taşımaktadır. Özden tarafından hazırlanan çalışmada Atkinson ve Burns’tını temel alarak hazırlamış olduğu 12 kademeli kentli güçlendirme merdiveni olarak adlandırılan tablosunda(2008,209), kentli katılımın olmadığı düzlemlerin özelliklerini: “kentle ilgili tanıtım kampanyası, menfaate dayalı müzakere, az bilgi ve müşteri hizmeti” olarak sınıflandırırken, kentli katılım düzlemini; “yüksek kalite bilgi, gerçek/samimi müzakere, etkin müzakere kurulları, sınırlı desantralize edilmiş karar verme

süreçleri, ortaklık ve devredilmiş denetim” (Özden, 2008: 209) sınıflandırmasına tabi tuttuğu görülmektedir.

Alandan elde edilen bulgular değerlendirilirken, katılımı sağlamaya ve teşvik etmeye yönelik olarak gerçekleştirilen eylemlerin tespitini yapabilmek ve değerlendirebilmek için bu sınıflandırma oldukça önemlidir ve katılım temelli bir uygulama ile Çinçin Bağları’nda gerçekleştirilen uygulamayı karşılaştırmakta yarar vardır.

1.2.4.1 Portekiz Sintra-Cascais Doğa Parkı Projesi ile Çinçin Bağları Kentsel Dönüşüm Projesi’ne Plan Bağlamında Genel Bir Bakış

Kentsel dönüşüm sürecinde hem halkın katılımı hem de halkın bilgilendirmesi ve ikna edilmesi süreçlerinde “halkla ilişkiler”in oldukça önemli olduğu, daha önce değinilen kentsel dönüşüm tanımlamalarından anlaşılmaktadır. Halkın görüş ve önerileri alınan bir sürdürülebilir kentsel dönüşüm örneği ile Çinçin Bağları Kentsel dönüşüm projesi arasındaki benzeşen ve ayrılan yönleri ortaya koymak, hem sürecin nasıl işlediğini hem de nasıl olması gerektiğini görebilmek açısından oldukça faydalı olacaktır. Bu nedenle Sintra-Cascais Natural Park örneği ile Çinçin Bağları Kentsel dönüşüm projeleri arasında bir kıyaslama yapılacaktır. Sintra-Cascais örneği; halkın projeye katılımı açısından akademisyenler tarafından daha önce incelenmiş ve halkın katılımını sağlama, halkın görüşlerinden faydalanma açısından oldukça başarılı bir örnektir. Malveira da Serra ve Janes Plan süreçlerine göre hareket edilen projede, spesifik anahtar amaçlara ulaşmak ve amaçlar arasındaki önceliği belirlemek için stratejik olarak birçok halk katılımı hareketinin desteklendiği sürece; bölgesel ajentaların, paydaşların karar verici olarak katıldığı bir proje yürütülmüştür. Bunun sonucunda da halk katılımının cesaretlendirildiği süreç sürdürülebilir kent planlamasının garantisi olmuş ve burada yaşayanlar için sürdürülebilirliği destekleyici olmuştur.²⁷

²⁷ Sintra-Cascais Doğa Parkı, Portekiz’de yer alan ve etrafında insanların ikamet ettiği, koruma altına alınmış bir doğa parkından oluşmaktadır. Amado, Santos, Moura ve Silva

Uygulama Malvera da Serra ve Janes Planları bağlamında yapılmıştır. Katılımcılar: Bölgede yaşayan halk, şehir konseyi, sivil toplum kuruluşları ve paydaşlardır.

Malveira da Serra ve Janes Şehir Planlama Sürecinin Referans Noktaları:

- 1.Şehir kurulum programının inşası ve dağınık yerleşimi kısıtlama,
- 2.Sürdürülebilirlik ilkelerine göre bina kapasitesini destekleme,
- 3.Yeni binalar yapmak yerine var olan binaların yeniden restore edilmesi ve yeniden inşasını destekleme,
- 4.Geliştirilen iskan programlarının hedefleri ve alanın spesifik ihtiyaçları doğrultusunda, kamusal alanların geliştirilmesi ve yolların inşasını yapma,
- 5.Özellikle tarihi kent merkezinde, bölgesel kırsal karakteristiğe takviye ve bina mirasını yenileme,
- 6.Ekolojik yaşamın korunmasını teşvik etmek için yerleşimin bulunduğu çevrenin bütünleştirici dönüşümünün gelişimi, ekosistemin kendini yenilemesi ve Doğal Park ile bağlantıları üzerinden iklime adapte edilmiş bitki alanlarının genişlemesi.
- 7.Kamuya açık alanın daha iyi kullanımının kentsel tasarım indüktörü, yerel biyofizik çevreden faydalanılması.
- 8.Gelecekteki gelişim için gerekli olan temel altyapının tanımlanması, ölçülmesi ve konumlandırılması, özellikle kanalizasyon sistemi gibi ortak kullanıma ilişkin altyapı ve hizmetlere eşit koşullarda erişimin garanti altına alınması.

tarafından sürdürülebilir şehir planlamasını konu alan bir çalışmada örnek inceleme alanı olarak kullanılmıştır. Araştırma da sürdürülebilirlik ve başarılı bir kent planlamasının, kapsamlı bir planlama yapılması ve planlamaya halkın ve yerel ajansların katılımı yolu ile elde edilebileceği belirtilmiştir (Amado,Santos, Moura ve Silva,2009;597).

9.Başta sağlık, eğitim, spor, kültür ve boş zamanla ilgili olanlar olmak üzere kamuya açık sosyal tesislerin planlanması ve konumlandırılması.

10.Hareketlilik, ulaşabilirlik ve otopark sorunları ile ilgili iyi desteklenmiş, dört dörtlük yanıtların teşvik edilmesi, ulaşabilirlik ve kamu taşımacılığı ile ilgili sorunlara çözüm bulunması ve motorsuz ulaşımın desteklenmesi.

11.“Herkes için Ulusal Şehirler ve Kasabalar Ağının Hareketliliği”ne katkıda bulunan kamuya açık alanların kapsayıcı tasarımı yapma(Arnado, Santos, Moura ve Silva, 2009,598).

Planlamada yer alan maddelere bakıldığında çok boyutlu olduğu, alanda ikamet eden kişilerin sosyal yaşamlarından, yaşadıkları çevredeki doğal ortamın korunması, binaların restore edilmesi, alt yapıların hazırlanması, kadar birçok boyutun göz önünde bulundurularak hazırlandığı görülmektedir. Türkiye’de de benzer çabalar sarf edilmeye çalışılmış olmak ile (örnek: Jansen Planı) birlikte planların tamamı ile uygulanmadığı ve dönemsel olarak sekteye uğradığı görülmektedir. Kaçak yapılaşmaya yönelme, bir önceki dönemde yapılan uygulamalarını devam ettirememesi, artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayamaması, kısacası öngörülerde gerçekleşen eksiklerin, planların uygulanmasına engel olduğu söylenebilir.

Çin’in Bağları Kentsel Dönüşüm sürecinin planlamasına ilişkin olarak yol haritasını betimleyecek, bu tür bir çerçeve maddeler sıralaması bulunmamakla birlikte, alanda yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkan amaçlar şunlardır:

1. İmarsız olan alanların imarını yapmak,
2. Alanda bulunan gecekonduları yıkmak ve yenilerin yapılmasını önlemek,
3. Tapu sahibi kişilerin yeni yapılan toplu konutlardan faydalanmasını sağlamak, tapusu olmayan kişileri “uygun koşullarla” ev sahibi yapmak,

4. Yapılan toplu konutlara sosyal donatılar yapılması suretiyle, ikamet eden kişilerin sosyal hayatlarına katkıda bulunmak,
 5. Yol, kanalizasyon v.b alt yapı hizmetlerini tamamlamak,
 6. İlçe içerisinde gençlerin ve kadınların meslek, hobi, okur yazarlık edinmelerini sağlayacak merkezler inşa etmek,
 7. Alana park ve bahçeler yapılması suretiyle yeşil alan oluşturmak ve daha yaşanabilir bir ortam hazırlamak, biçimin de sıralanabilir.
- Madde temelli olarak bakıldığında burada ikamet eden kişilerin ihtiyaçlarını gidermeye yönelik olarak hazırlandığı ve görece çözüme yönelik bir projelendirme sistemi ön görüldüğü söylenebilir ve kimi yönleri ile iki proje arasında benzerlikler kurulabilir.

İlerleyen sayfalarda yer alan, planlama sürecine ilişkin olarak hazırlanan şemaya bakılacak olduğunda ilk olarak sürecin çevresel, iktisadi, ekonomik, sosyal, kentsel ve demografik olarak birçok durumu göz önünde bulundurularak hazırlanması gerektiği görülmektedir. Süreç yönetsel katılım ve halk katılımı temelli olarak biçimlendirilmekte, hem yöneticiler hem de halk sürecin her aşamasında planlamada yer almaktadır. Halkın forumlar vasıtası ile eklemlendiği süreçte, görüş ve önerileri alınmakta ve gelen görüş ve öneriler aracılığıyla bulunulan basamak düzenlenmekte, bunun yapılması ile birlikte bir sonraki basamağa geçilmesi mümkün olmaktadır.

Kısacası katılımcılar her ne kadar iletişim süreçleri açısından bakıldığında alıcı konumunda olsa da alınan feedback ve feedback'ten elde edilen verilerin değerlendirilmeye alınması sonucunda oldukça güçlü bir konuma ve kendi yaşam mekânlarını düzenleme yetisi/yetkisine sahiptir. Halk görüşlerinin önemsendiği bir planlama sürecinin en önemli katkısı, kent planları sürdürülebilir ve sistemin devamlılığını sağlayabilir hale getirmesidir. Ayrıca yönetsel olarak; yöneten-yönetilen ilişkilerini güçlendirmesi ve demokrasinin uygulanabilirliğini görmek açısından da oldukça önemlidir. Sintra-Cascais Doğa Parkı örneği aşağıda yer alan modelde bulunan unsurları göz önünde bulundurduğu için başarılı bir örnek sayılmaktadır.

Hazırlanan planda 4 basamak bulunmaktadır.

- 1.Müdahale Amaçlarını Tanımlama
- 2.Referans Durum Analizi,
- 3.Plan Tasarımı,
- 4.Uygulama.

Dört basamakta da halkın katıldığı forumlar düzenlenmekte ve düzenlenen forumların birinci ve üçüncü basamakları ölçümlerle desteklenmektedir. İzlenen yol ile halkın katılımını sağlamanın yanı sıra, ölçümleme yapılarak halk katılımının sözde kalması önlenip, veriler doğrultusunda değişiklikler yapılmaktadır.

1.2.4.2 İki Projenin Halk Katılımı Bağlamında Değerlendirilmesi

Projelerde halk katılımının başlıca üç büyük faydası bulunmaktadır. İlki kent planlamacıların sürdürülebilir bir planlama yapabilmesi için halkın görüş ve önerilerini alması gerekmektedir. İkinci olarak sistemlerin devamlılığının sağlanması açısından feed back'in sağlanacağı kişiler olması bakımından iletişim sürecinin daha sağlıklı biçimde devam etmesine yardımcı olur. Son olarak da vatandaşların yaşam alanlarına devlet eli ile gerçekleştirilen müdahaleler olmasından dolayı yöneten ve yönetilen arasında sağlıklı ilişkilerin kurulmasını ve sürdürülmesini sağlar. Halk katılımının faydaları göz önünde bulundurulduğunda halk katılımı olmadan gerçekleştirilen bir projenin verimli ya da herkes tarafından kabul edilebilir olması mümkün olmayabilir.

Halk katılımının sağlanması halkla ilişkiler aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Halkla ilişkiler ile ilişkili olan bu kavrama projelerde yer verilip verilmediği ya da katılım ile ne anlaşıldığı ve nasıl gerçekleştirildiği oldukça önemlidir. Tortop tarafından yerel yönetimlerde gerçekleştirilen halkla ilişkilerin amaçları;

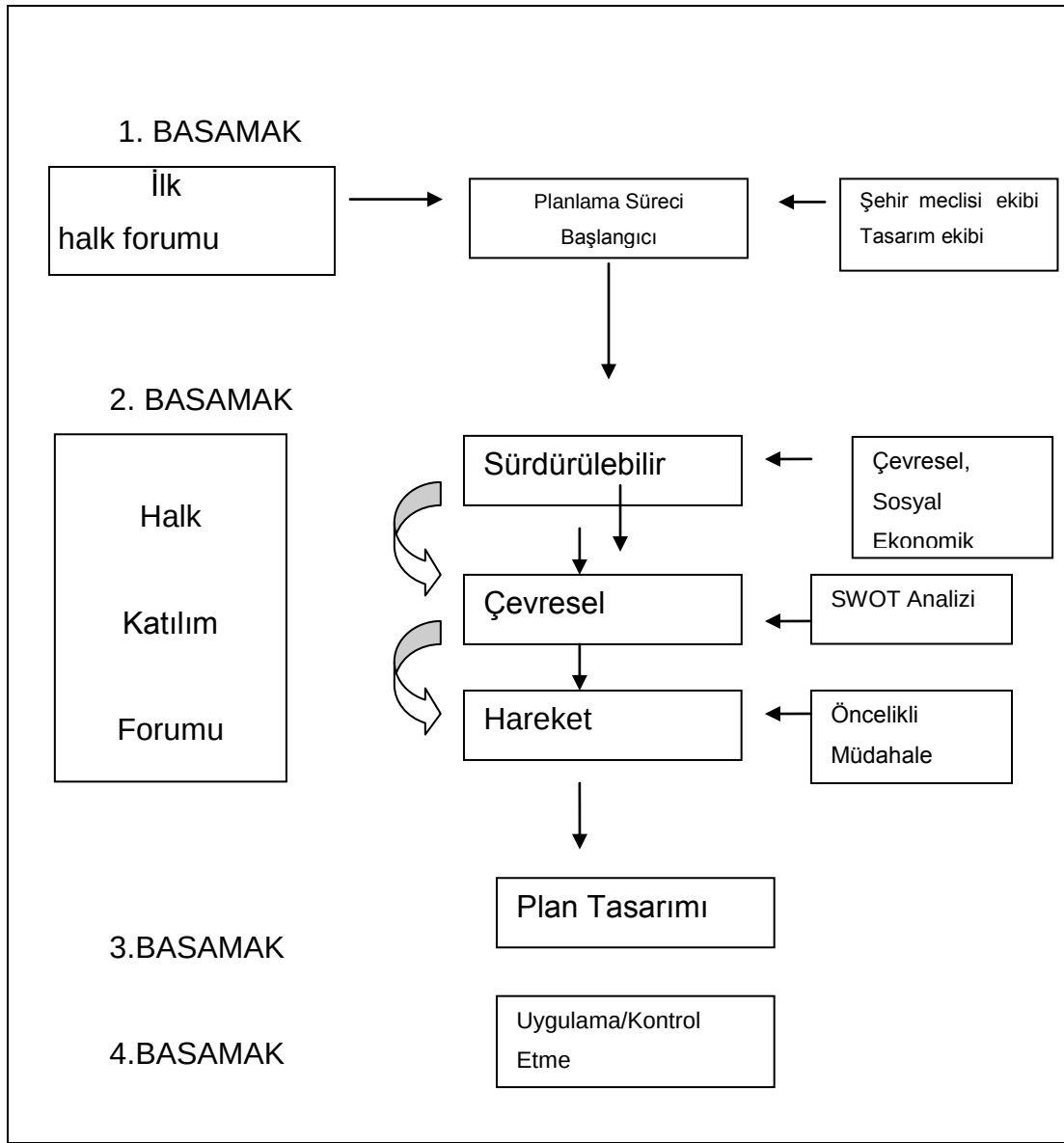
1. Vatandaşları yerel kuruluşun politikasından ve günlük faaliyetlerinden haberdar etmek,
2. İlgili organlarca kesin kararlar alınmadan önce önemli yeni projeler hakkında vatandaşlara görüşlerini belirtme fırsatı vermek,

3. Belediyenin isleyiş sistemi ile kendi hak ve sorumlulukları konusunda vatandaşları aydınlatmak,

4. Hemşerilik gururunu aşılacak ve geliştirmek (Tortop,1999,153) biçiminde sıralanmıştır.

Yapılan sınıflandırmanın özellikle ikinci maddesi, halk katılımının önemini çizmektedir. Araştırmada model alınan örnekte var olan ve Çinçin Bağları kentsel dönüşüm sürecinde var olmayan bu özellik oldukça önemlidir. Belediyede yapılan görüşmelerde hem basın ve halkla ilişkiler hem de imar birimleri tarafından dile getirildiği üzere “sadece Çinçin Bağları/Altındağ’da değil, Türkiye’nin hiçbir yerinde halk katılımın sağlandığı bir uygulama yapılamaz. Mümkün değil, her kafadan bir ses çıkar ve biz iş yapamaz hale geliriz” inancı bulunmaktadır.

Sintra Cascais Doğa Parkı örneğinde ise projenin başlangıcından itibaren, planlama yapılırken bölgesel yönetim, doğal çevreyi korurken, tasarım takımı ve bölge halkının aralarındaki diyalog vasıtasıyla, korunma ihtiyacı olan değerler, kimlik ve doğal kaynakları geleneklere uygun olarak destekleyecek, sosyo-ekonomik gelişmeyi sağlayacak bir çalışmanın yürütülmesi hedeflemiştir. Sintra-Cascais Doğa Parkı örneği temelde yerleşim açısından, Çinçin Bağları’ndan oldukça farklı bir yerleşim alanı olmasına rağmen halkın sürece eklemlenmesini görebilmek açısından önemli bir örnektir. Sintra ve Cascais aslında iki ayrı kırsal bölgedir. Serra de Sintra bir tepeyken, Cascais belediyedir ve bu proje ile ikisi bir araya getirilmektedir. Malveria da Serra ve Janes alandaki en yoğun nüfuslu yerlerdir. Alanda 1604 kişi oturmaktadır ve bu rakamla Cascais’in %26.5’ini oluşturmaktadırlar. Aynı zamanda alanda koruma altına alınmış birde doğa parkı bulunmaktadır. Sintra-Cascais’te halk; sürece planlamadan itibaren dâhil edilmiştir. Halkın katılımı özellikle desteklenmiş forumlar vasıtası ile yönlendirici olmaları sağlanmıştır. Dört basamak halinde planlanan süreçte, halkın süreçteki yerini şekil 3’te görmek mümkündür.

Şekil.3 Halk Katılımı Metodolojik Süreçleri (Arnado, Santos, Moura, Silva; 2009, 600)

Planlama süreci başlatılırken ilk forum düzenlenmiş ve ilgili alanda yaşayan halkın görüşleri forum vasıtası ile alınmıştır. Temelde sistem şu şekilde gelişmektedir: Yerel komiteler bazı anahtar konuların karara bağlanması ve daha önce belirlenen amaçlar doğrultusunda, uygun önceliklerin belirlenmesi aşamalarında, halkı dâhil edebilmek için planın çalışma taahhütnamesi üzerine bir forum düzenlenmiştir. Bu kamusal foruma

şehir konseyinin teknik kurulu, dizayn takımı, resmi yetkililer ve yerel paydaşlar katılım göstermişlerdir. .

Çalışmada halk kendi önceliklerini belirleme fırsatı bulmuş ve konuya ilişkin ayrıntılı bilgiye sahip olmuştur. Burada uygulanan halkla ilişkiler modelleme açısından iki yönlü ve simetrik bir görünüm arz etmektedir. Okay ve Okay'ın aktarımıyla, "bu model hem organizasyonun hem de hedef gruplarının tutum ve davranışlarından bir arada yaşayabilmek için gerekli değişiklikler için kullanılabilecek müzakere ve çatışma çözme stratejileri içeren halkla ilişkiler programlarını tarif etmektedir"(Okay ve Okay,2007:186).

Çinçin Bağları Kentsel Dönüşüm Projesi'nde ise belediyenin ilgili birimleri ve halktan alınan bilgiler doğrultusunda; Halk mahallerinde yıkım yapılacağını bilmektedir. Yıkımların ne zaman yapılacağı ve yıkılan yerlere ne yapılacağı konusunda gerekli bilgilendirme yıkımlardan birkaç ay önce ev sahipleri ile yapılan bir görüşmede dile getirilmiştir. Görüşmede anlatılan konular kısaca, evler ne zaman yıkılacağına, yerine yol mu, toplu konut mu ya da park mı yapılacağına dair bilgileri içermektedir. Katılımcılardan, evlerini belirli bir zaman dilimine kadar boşaltmaları talep edilmiştir. Evlerin tahmini ne kadar sürede biteceği ve kimlerin hangi koşullar ile ev sahibi olabileceği anlatılmıştır. Fakat diğer projede olan halkın istek ve önerilerini göz etme durumu gerçekleşmemiş, öncelikler halk isteklerine göre belirlenmemiştir.

Belediye ile yapılan görüşmelerde bu durumun ortaya çıkmasındaki temel neden halkın görüşlerinin alındığı takdirde sürecin uzaması ve sonuç alınamamasıdır. Bu nedenle bu yönde bir çalışma yürütülememiştir. Çalışmada yer alan katılımcılar: İlçe Belediyesi ve TOKİ'dir. Özel sektörle işbirliği yapılmamıştır. Görüşmelerde özel sektörle iş birliğinin ilerleyen etaplarda yapılabileceği belirtilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüz kentleri, sahip oldukları nüfus ve sosyo-ekonomik güçleri sayesinde, en önemli yerleşim birimleri olarak nitelenebilirler. Sahip oldukları sosyo-ekonomik güç aynı zamanda, zaman içerisinde kimi akademisyenler ve yöneticiler tarafından kentlerin devamlılığı için bir dizi tehdidin kaynağı olarak görülmeye başlamıştır: Göç, gecekondulaşma, yoksulluk ve suç. Kentlere kırdan ya da daha küçük kent merkezlerinden yapılan göçler barınak sorununu ortaya çıkarmış ve kentlerde ikamet etmeye başlayan halkın, zaman içerisinde, hayatlarını idame ettirmek için buldukları çözümler, kentlerin varlığı açısından, kimi yönleri ile tehdit olarak algılanmasına neden olmuştur. Açık birer sistem olan kentlerin, devamlılığını sağlayabilmesi için ortaya çıkan sorunlara, yönetsel erk tarafından çözüm bulunması gerekmiş ve kentsel yenilenme ve dönüşüm uygulamalarıyla, halkın daha yaşanabilir alanlarda ikamet etmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Tezde görüşlerine yer verilen kimi düşünürler ise bu tür çalışmaların rant temelli, rantı artırmaya yönelik çabalar olarak değerlendirmiş ve bu konuda eleştiriler getirmiştir.

Kentleşme ile ilgili olarak benzer bir gelişim süreci, Türkiye’de de gözlemlenmektedir ve benzer eleştiriler dile getirilmektedir. Cumhuriyet dönemi ile birlikte, Türkiye’de, özellikle de Ankara’daki kentleşme sürecinde, her ne kadar planlı bir süreç izlenmeye çalışılsa da; planlamada şehrin çekici öğelerinden kaynaklı olarak, gerçekleşebilecek göçe yönelik yeterli miktarda ev alanın yer almaması, yapılan planların düşük yoğunlukta bir nüfusa göre hazırlanması ve ev yapılsa dahi, alım gücünün yeterli olmamasından dolayı, göç eden kişilerin; ilk gecekondulaşma dönemini ele alan çalışmalara bakıldığında, önce barınak, daha sonra gecekondular inşa etme suretiyle bu sorunlarına çözüm üretmeye çalıştıkları görülmektedir.

İlk önceleri, konutların yapılabilmesi için inşaat işçisi olarak çalışan erkeklere, evde gündelik/haftalık işleri yapacak kadınlara ve diğer istenmeyen işlerde, çalışabilecek kişilere olan ihtiyaç neticesinde, görece görmezden gelinen gecekonduların

genişleyerek yayılmasından dolayı, planlama açısından, içinden çıkılması güç gibi gözüken bir hal almıştır. Dönemsel olarak çıkartılan gecekondu yasa ve afları, çeşitli nedenlerden ötürü, kaçak yapılarla ilgili olarak yürütülen yanlış politikalar ve de gecekondu ruhsat vermeye yönelmesi de olgunun daha karmaşık bir hal almasına yol açmış ve artan gecekondu yerleşimlerinin, inceleme alanın bağlı olduğu ilçe olan Altındağ'daki gibi %90'lara ulaştığı yerleşim yerleri ortaya çıkmıştır.

Metropol kentlerin giderek gecekondulaşması ve beraberinde getirdiği sorunlar, kimi ilçelerde daha belirgin bir hal almıştır. Ankara'daki gecekondulaşmadan en fazla nasibini alan yer Altındağ İlçesi'dir ve bu durumun ortaya çıkması tesadüf değildir. Jansen Plan'ında yoksul halkın, yeni şehirden, uzakta yaşamasının istenmesi ve planda Altındağ'ı boş bir alan olarak bırakması, o dönem; hala kent merkezinin, eski şehirde kalması Altındağ'ı göç eden kişiler için, alanı cazip hale getirmiştir. Zamanla, her ne kadar fiziksel koşullarda, eğitim ve sağlık alanlarında ve alt yapı özelliklerinde önemli gelişmeler yaşanmış olsa da, Altındağ'da yaşayan halkın gelir düzeyleri değişmekle birlikte, genel hatlarıyla, alım gücünün düşük olduğu kişiler için sığınak olmuş ve biraz durumu iyileşen kişilerin farklı ilçe ya da semtlere taşınmasıyla da, boş alan yerlere yeniden yoksulların taşınmasıyla, ilçede yer alan kamu kurum ve kuruluşları tarafından da dile getirilen, yoksulluğun süreklilik arz ettiği bir merkez halini almıştır.

Kentsel dönüşüm olgusu, Türkiye'de kent ve kentlerin yenilenmesi ile ilgili olarak son yirmi yıla damga vururken, kendi çelişkilerini de üretmiş, sürdürülebilirliğinin yanı sıra, halka etkilerinin nasıl ve neler olacağı akademisyenler tarafından tartışılır hale gelmiştir. Özellikle kentsel dönüşüm yapılan bölgelerde, alanda yaşayan kişileri, eskiye oranla artan bir şekilde, önce yaftalamak suretiyle; yani işgalci, suç bölgesi vb. sıfatlar kullanılarak, gerçekleştirilen yıkımlar beraberinde dilemmaları ve muammaları getirmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre; ilk olarak, kentsel dönüşüm tabi olan alanlarda, yaşayan halkın evlerinin yıkılması ile birlikte nerede yaşayacaklarına ilişkin sorunların ortaya çıktığı görülmektedir. Benzer sorun tezin incelediği alanda da mevcuttur. Çiğirli Bağları'ndaki kentsel dönüşüm

sonucunda, tapulu gecekondü sahipleri toplu konutlardaki evlere yerleşmiş, fakat oturdukları evin aidiyeti konusunda herhangi bir resmi evraka sahip olmayan kişiler, alandan taşınmak zorunda kalmıştır.(Bu alanda yaşamakta olan halkın, ek bir ödeme yapması ve bu yolla ev sahibi olması, ikamet eden kişilerin aylık gelirleri göz önünde bulundurulduğunda, mümkün gözükmemektedir. Burada yaşayan halkın yoksulluğu; İlçe Kaymakamlığı, ilçede bulunan Toplum Merkezi, İlçe Belediyesi, İlçe Emniyet Müdürlüğü ve halk tarafından sıklıkla dile getirilmektedir. Ankara'nın hemen hemen her ilçesinde kentsel dönüşüm projeleri uygulanmaktadır ve hiçbir belediye faaliyet alanında yeni yapılacak olan gecekondulara izin vermemektedir. Bu kişilerin nasıl ev sahibi olacağı ve barınma ihtiyacını karşılayacağı da ayrı bir merak konusu olarak yerini korumaktadır.) Alanda yaşayan tapu tahsisli vatandaşlar ise, süreç içerisinde birçok dezenformasyona maruz kalmış, henüz yapılan toplu konutlardan faydalanmaları mümkün olmamıştır. Ne zaman ve hangi koşullarda ev sahibi olabileceklerine ilişkin olarak net bir açıklamanın yapılmaması diğer bir deyişle, süreç içerisinde farklı açıklamaların yapılmasından dolayı bir fikir birliği bulunmamaktadır. TOKİ'nin, yapmış olduğu binalarda, belediyede de dile getirildiği üzere, müteahhit gibi hareket etmesi, bu nedenle çok sayıda konuta sahip olması, kuruma ait olan dairelere ise, -fiyatları 75-80.000 bin liraya ulaşmaktadır-, satın alma yoluyla mahalle dışından kişiler yerleşmesi yeni tartışmalara yol açabilecek niteliktedir. Bu durumda birçok akademisyen tarafından sorgulanan kentsel dönüşüm rant ilişkisinin, ileride bu mahallede de ranta yönelik bir araştırma yapılırsa benzer eleştirilere maruz kalabileceği düşüncesine akla getirmektedir.

İkinci olarak, mahallede uygulanan, kentsel dönüşüm süreciyle ilgili, sadece sürecin sonucunda yer alan, ev sahibi olma hususunda değil, aynı zamanda sürecin işleyişine ilişkin olarak da bir dizi aksaklık meydana gelmiştir. Halk ve sivil toplum kuruluşlarının, planlamaya katılımını sağlamaya yönelik faaliyetlerde bulunma gereği duyulmaması önemli bir sorundur. Katılım sürecine ilişkin olarak Türkiye'nin genelinde görülen aksaklık bu projede de devam etmiştir. Bu tür bir genellemeye ulaşılmasını sağlayan

faktör ise, Türkiye’de uygulanmakta olan projelerin belediye adları değişmekle birlikte aynı aktörlerle gerçekleştiriliyor olmasıdır. Çin’in Bağları örneğinde de görüldüğü üzere, kentsel dönüşüm sürecinde, halk katılımı sağlanmaya çalışılmamış ve de halk katılımının herhangi bir önemi olduğu düşünülmemiştir. Bu durum karşısında halkın yaşadıkları alanla ilgili fikir beyan etme, dilek ve şikayetlerde bulunma, süreç içerisinde etkin olma ihtimali kalmamıştır. Benzer anlayış sivil toplum kuruluşlarının katılımı içinde geçerlidir. Bu kuruluşlarında sürece katılımını sağlama amaçlı olarak herhangi bir çalışma yürütülmemiş, sürecin işleyişindeki problemlerden kaynaklı olarak, Ankaram Platformu adı altında örgütlenen birçok meslek örgütü, sendika, dernek ve mahalli örgütlenme, başka projelerde sürece eylemsel ve hukuk bazlı katılımı görev olarak üstlenmiştir. Örneğin Dikmen Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi’nde de görülebildiği üzere, yapılan uygulamaya ilişkin olarak adı geçen platformun üyeleri, hukuki sürece katılım açısından halkı örgütlemiş ve mahkeme yoluyla, yürütmeyi durdurma kararının alınmasında etkin rol üstlenmiştir. Platform tarafından gerçekleştirilen bu tür, dışarıdan müdahaleler sonucunda süreç, görece kent ve halk çıkarlarını gözetten bir hal alırken yapılan çalışmalar genelde süreç yerine sonuca etki etmektedir. Bu haliyle de katılım açısından oldukça kısır olarak nitelenebilecek bir görünüm arz etmektedir. Özellikle Çin’in Bağları Kentsel Dönüşüm Projesi’nde, sivil toplum kuruluşlarının da herhangi bir müdahalesinin olmaması, katılım konusunda bu kısırlığı beslemiştir.

Ayrıca, sürdürülebilir bir kentsel dönüşüm için dünyada gerçekleştirilen diğer projelerde göz önünde bulundurulduğunda katılımın arka plana itilemeyecek kadar önemli bir unsur olduğu ve süreçte çok önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Halk ihtiyaç, istek ve şikâyetlerinin, göz önünde bulundurulmadığı, halkın etkin olarak rol almadığı projelerde, sürdürülebilirliğin ne oranda gerçekleşebileceği, birçok akademisyen tarafından şüphe ile karşılanmaktadır.

Araştırmanın bulgularına göre, üçüncü olarak, görülmüştür ki, doğru konumlandırılmış bir halkla ilişkiler biriminin, Altındağ Belediyesi tarafından dilek ve şikâyetlerin dinlenmesi amacıyla, Altınmasa’nın bulunması, halkın

mesai saatleri içerisinde yetkili kişilerle rahatlıkla görüşebilmesi ve bilgi alması oldukça önemli uygulamalarken, bu tür taleplerle belediyeye ulaşan kişilerin artık evlerinin yıkıldığı ve süreci etkilemeyecekleri göz önünde bulundurulduğunda, belki daha sonraki çalışmalar için önemli veriler sunarken, şuanda bu süreç içerisinde yer alan kişiler için, faydasız ve tatminden uzak bir çaba olarak değerlendirilebilir. Özellikle belediyeye bilgi almak için giden vatandaşların, belirli süre aralıklarıyla her gittiklerinde farklı bilgiler alıyor oluşu, önemli sorunları ve halkın tepkisini de beraberinde getirmektedir.

Dördüncü olarak, halkın aktif olarak katıldığı bir halkla ilişkiler politikasının ve süreç için özel olarak planlanmış bir halkla ilişkiler planının olmaması beraberinde, gerekçeli olarak tanımlanmamış bir hedef kitleye, hedef kitle tanımındaki eksikliklerden kaynaklı olarak, özellikle alanda yaşayan halkın önemli bir kısmının süreçten dışlanmasına, bilgi eksikliği, yanlış yönlendirme/yönlendirilme sorunlarının ortaya çıkmasına ve giderek sıkıntıların artmasına, halkın mağdur olmasına, belediyeye duyulan güvenin sarsılmasına, belediyenin saygınlık kaybetmesine neden olmaktadır.

Beşinci olarak, bu araştırmanın inceleme alanı olan Çinçin Bağları'nda görüşülen kişilerin, süreçle ilgili son derece bilgisiz olduğu ve ne tür sonuçlarla karşılaşacağını bilmediği görülmektedir. Belediye tarafından yıkımlardan önce belediye başkanı eşliğinde yapılan bir günlük görüşmelerin, yeterli gelmediği görülmektedir. Verilen kimi vaatlerin, süreç içerisinde değişiklik göstermesi ve en son bu konuda halkın kendi çabaları ile edindiği bilgiler, çözüm üretmekten yoksundur. Halkın, kimi bilgilere ulaşamaması da ortaya çıkan boşluktan kimi kişilerin istifade ederek haksız kazanç sağlamasına yol açmış ve bu da yine halk içerisinde ortaya çıkabilecek isyanı tetikleyebilecek bir niteliğe ulaşmıştır. Yine bu bilgi boşluğu çeşitli kişiler tarafından, yanlış bilgilerle doldurulmuş ve birtakım aslının olup olmadığı bilinmeyen olaylar aktarılmaya başlamıştır. Bu durumda halkla, belediye arasında şuanda herhangi bir çatışmaya yol açmayan ama ileride halk ile belediyeyi karşı karşıya getirebilecek olaylara neden olabilir.

Altıncı olarak, sürece ilişkin bir diğer önemli sorun ise yaftalamadır. Altındağ Belediyesi tarafından üretilen materyaller ve basına gönderilen metinlerde, Çinçin Bağları ile ilgili, sürekli olarak Ankara'nın; adı "yasadışı işlerle anılan", "asayiş sorunlarıyla ünlü", "kötü tarihi olan mahallesi" gibi isimlendirmelerin yer alması da, bu yaftalamanın bir örneği olarak kullanılmaya devam etmektedir. Bu durumda yürütülen politikalarına ilişkin olarak tespit edilen bir diğer önemli sorundur.

Sonuç olarak kentsel dönüşümün sürdürülebilir olabilmesi için öncelikle kamu kurumlarının dışında, halkın, sivil toplum kuruluşlarının, özel sektörün katılımının desteklendiği bir projelendirmeye ihtiyaç vardır. Belediye çalışanların, mesaisinin çoğunu harcadığı ve stratejik planlarında yer alan konular arasında, en ağırlıklı yer tutan mesele olmasından dolayı, Kentsel Dönüşüm için ayrı bir halkla ilişkiler plan ve programı yapılması gerekmektedir. Belediye tarafından desteklenen, gündelik hayat içerisinde süreklilik arz eden halkla ilişkiler çalışmaları ve halk ile belediye arasında kurulan, iki tarafında memnun olduğu ilişkiler oldukça önemliyken ve Altındağ Belediyesi tarafından oldukça başarılı bir şekilde uygulanırken, kentsel dönüşümün özgün niteliği göz önünde bulundurularak bir halkla ilişkiler kampanyasının hazırlanmamış oluşu o denli büyük bir eksiklikler. Başarılı bir kentsel dönüşüm projesi ve halk ile sağlıklı ilişkilerin devamı için, ilgili örnekte de görüldüğü üzere, halkın ister tapulu, tapu tahsisli, ister "işgalci" olduğuna bakılmaksızın belirlenecek bir hedef kitleye yönelik, halk mağduriyetini ortadan kaldıracak, halk tarafından desteklenen, halkın ve sivil toplum kuruluşlarının, katılımının sağlandığı, sürecin Sintra-Cascais örneğinde olduğu gibi halk forumları ile beslendiği, önceden planlanmış, amacı, sorunları, çözüm önerileri, SWOT analizi yapılmış, her basamakta denetlenen, halkın doğru ve zamanında bilgilendirildiği, halkla ilişkiler kampanyasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- AMADO, M. P., SANTO, C. V., MOURA E. B., SİLVA, V.G.; **Public Participation in Sustainable Urban Planning**, International Journal of Human and Social Sciences 5:2, 2010,102-108.
- ACAR, Erhan, ADAM, Mehmet; **Kapitalistleşme Sürecinde Gecekondü**, Mimarlık,1978, 156, 32-34.
- ALTINDAĞ BELEDİYESİ, **Altındağ Belediyesi Sosyal Belediyecilik**, 2008a.
- ALTINDAĞ BELEDİYESİ, **Altındağ Belediyesi Spor Tesisleri**, 2008b.
- ALTINDAĞ BELEDİYESİ, **Altındağ Belediyesi Hanımlar Eğitim ve Kültür Merkezlerinin Renkli Dünyası**,2008c.
- ALTINDAĞ BELEDİYESİ, **Altındağ'da Tarih Canlanıyor**, 2008d.
- ALTINDAĞ BELEDİYESİ, **Değişen Altındağ**, 2009a.
- ALTINDAĞ BELEDİYESİ, **Dikkat Çalışma Var**,2009b.
- ALTINDAĞ BELEDİYESİ, **Konukevleri**, 2008e.
- ALTINDAĞ BELEDİYESİ; **Stratejik Plan 2006-2009**, 2006.
- ALTINDAĞ BELEDİYESİ;**Toplu Konutlar Altındağ'a Güneş Gibi Doğuyor**, 2008f.
- ALTINDAĞ BELEDİYESİ, **Yardım Organizasyonu Altınay**,2008g.
- ARAS M.Ö, ALKAN L.; **Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Ankara Kent Makroformu Üzerinde Ekonomik, Politik, Sosyo-Kültürel Etkilerinin İrdelenmesi**, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, 11. Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı 2-6 Nisan 2007, Ankara URL.http://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/0e6be4ce76ccfa7_ek.pdf erişim tarihi 13.04.2010.
- ARKLAN, Ümit; **Halkla İlişkiler ve Bilgi Edinme Hakkı. Türk Kamu Yönetimi Açısından Bir Yaklaşım**, Literatürk Yayınları,2009.
- ATKINSON, Rob; **Kentsel Dönüşüm, Ortaklıklar ve Yerel Katılım:İngiltere Deneyimi**, Uluslararası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumu: İstanbul 2004, İstanbul,2004.

- ASNA, Alâeddin; **Public Relations: Temel Bilgiler**, İstanbul, Der Yayınevi, 1993.
- AYDEDE, Ceyda; **Halkla İlişkiler Kampanyaları**, İstanbul, Mediacat Kitapları, 2002.
- ATAÖV, Anıl ve OSMAY, Sevin; **Türkiye’de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım**, METU JFA, 24:2,2007/2.
- BALAMİR, Murat; **Türkiye’de Kentsel İyileştirme Girişimlerinin Gündeme Alınması ve Planlama Sisteminde Gereken Değişiklikler**, Yapı (253) 66-70, 2002.
- BAYRAM, Ahmet, M.; **Kentsel Dönüşüm Tartışmaları**, içinde Kentsel Dönüşüm Tartışmaları-01,Dosya 01, Bülten 40, 2006, 7-11, URL: <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/bulten-40-dosya.pdf> erişim tarihi 03.05.2010.
- BAYRAMOĞLU, Alada; **Küreselleşen Şehrin “Geleneksel Mahallesi Reddiye**, içinde(Mengi, Ayşegül),Kent ve Politika Antik Kentten Dünya Kentine, Ankara, İmge Kitabevi,2007, 27-47.
- CUTLİP, S.M., CENTER, A.H. ve BROOM G.L.; **Effective Public Relations**, Englewood Cliffs, NJ:Prentice-Hall, Inc., 1985.
- DEVECİGİL, Türker Pınar; **Kentsel Dönüşümün Aktörleri ve Sürdürülebilirlik**, içinde (Kayasü, Serap, Işık, Oğuz, Uzun Nil ve Kamacı Ebru), Gecekondu, Dönüşüm, Kent, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı,2009,197.
- ERASLAN, İlkin Güneş; **Yönetim Mekanizmalarının Kentsel Dönüşüm Algısı Ve Uygulamaları Üzerindeki Etkisi: İngiltere, Almanya Ve Türkiye Örnekleri**, Tez,2007.
- ERDER, Sema; **Kentte Değişen Güç İlişkileri ve Kentsel Dönüşüm**, içinde (Kayasü, Serap, Işık,Oğuz, Uzun Nil ve Kamacı Ebru), Gecekondu, Dönüşüm,Kent; ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı,2009 .
- ERDOĞAN, İrfan; **İletişimi Anlamak**, Ankara, Erk, 2005.
- ERDOĞAN, İrfan; **Teori ve Pratikte Halkla İlişkiler**, Ankara, Erk, 2006.
- ERDOĞAN, İrfan; **Pozitivist Metodoloji**, Ankara, Erk,2007.
- ERTEKİN, Yücel; **Yerel Yönetimlerde Halkla İlişkiler Sorunu**, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt.4, Sayı 5,1995, s.3-11.

ES, Muharrem, ATEŞ, Hamza; **Kent Yönetimi, Kentleşme Ve Göç: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri**, URL <http://libf.kocaeli.edu.tr/ceko/ssk/kitap48/07.pdf>. Erişim Tarihi 04.06.2010.

FİSKE, John; **İletişim Çalışmalarına Giriş** (Çev. S. İrvan). Ankara: Ark Yayınları,1996.

GARRET, Paul; **Public Relations Handbook**, New Jersey,Prentice Hall Inc.,1972.

GENÇ, Neval Fatma; **Türkiye’de Kentsel Dönüşüm: Mevzuat ve Uygulamaların Genel Görünümü**, Yönetim ve Ekonomi Dergisi Cilt 15 Sayı 1,2008 115-130.

GİDDENS, Anthony; **Sosyoloji: Eleştirel Bir Yaklaşım**, Çev. Ruhi Esengün, İsmail Öğretir, İhtar Yayıncılık, İstanbul,1993.

GÖRMEZ, Kemal; **Bir Metropol Kent Ankara, Sosyal Yapı-Kimlik-Yaşam**, Ankara, Odak,2004.

GÖZÜBÜYÜK, Şeref, **Yönetim Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2000.

GRUNİNG, James, HUNT, Todd, **Managing Public Relations**, Holt, Rinehart &Winston, New York, 1984.

GRUNİNG James, **Halkla İlişkiler ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik**, Rota Yayınları,2005.

GÜLEKLİ, Nurettin C.; **Ankara Tarih Arkeoloji**, Ankara, Doğu Matbaası, 1948.

GÜZEY, Özlem; **Küresel Rekabette bir Araç Olarak Kentsel Dönüşüm Uygulamaları: Ankara Örneği**, içinde (Kayasü, Serap, Işık,Oğuz, Uzun Nil ve Kamacı Ebru), Gecekondu, Dönüşüm,Kent, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı,177,2009.

HUOT, Jean Louis, THALMAN Jean Paul ve VABELLE Dominique; **Kentlerin Doğuşu**, İmge Kitabevi,2000.

HERMAN, E.S. ve CHOMSKY N.; **Manufacturing Consent:Political Economy of Mass Communication**. NH:Panteon, 1988.

İNAN, Özer; **Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme**, Ekim Kitabevi,2004.

KARA, G.; Kentsel Dönüşüm Uygulamaları, URL. http://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/S63E_8afdcc1ebd85daa_ek.doc erişim tarihi 05.04.2010.

KARPAT, H. Kemal; **The Gecekondu**, London, Cambridge Press, 1976.

KARPAT, H. Kemal; **Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm**, Ankara, İmge Kitabevi, 2003.

KAYA, Ayhan; **Türkiye’de İç Göçler Bütünleşme mi Geri Dönüş mü? İstanbul, Diyarbakır, Mersin**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.

KAYASÜ, Serap ve UZUN Nil; **Kentsel Dönüşüm/Kentsel Yenileştirme Kavramlarına Genel Bir Bakış**, içinde (Kayasü, Serap, Işık, Oğuz, Uzun Nil ve Kamacı Ebru), Gecekondu, Dönüşüm, Kent, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliği, 2009.

KAZANCI, Metin; **Halkla İlişkiler Açısından Yönetim ve Yönetilenler. İmar ve İskân Bakanlığı Örnek Olayı**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1978.

KAZANCI, Metin; **Kamuda ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler**, Turhan Kitabevi, 1997.

KELEŞ, Ruşen; **Kentleşme Politikası**, Ankara, İmge Kitabevi, 2004.

KELEŞ, Ruşen; **Eski Ankara’da Bir Şehir Tipolojisi**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Yayınları No:314, 1971.

KIRAY, Mübeccel; **Kentleşme Yazıları**, Ankara, Bağlam Yayıncılık, 1998.

KIRAY, Mübeccel; **Tüketim Normları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma**, Ankara, Bağlam Yayıncılık, 2005.

KONGAR, Emre; **Türkiye Üzerine Araştırmalar (İzmir, Kayseri, Altındağ)**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1996.

MARSTON, E. John; **The Nature Of Public Relations**, Mc Graw-Hill Company, USA, 1963.

MARTINDALE, Don; “Şehir Kuramı”,(çev.Fırat Oruç); **Şehir ve Cemiyet**, edit. Ahmet Aydoğan, İstanbul, İz Yayıncılık,2005, 35-101.

MIHÇIOĞLU, Cemal; **Halkla İlişkiler Nedir**, Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler Semineri, MPM, Ankara, 1976, s.16-18.

MÜDERRİSOĞLU, Burcu; **Kentsel Rantın Dönüşümü ve Yerel Yönetimler**, tez, 2006.

OKAY, Ayla, OKAY Aydemir; **Halkla İlişkiler Kavram Strateji ve Uygulamaları**, İstanbul, Der Yayınları,2002.

ÖZDEN, Pınar; **Kentsel Yenilenme**, İmge Kitabevi Yayınları,Ankara,2008.

PELTEKOĞLU BALTA, Filiz; **Halkla ilişkiler Nedir?**, İstanbul, Beta Yayınları, 2004.

SÖNMEZ, Nihan, Özdemir; **Düzensiz Konut Alanlarında Kentsel Dönüşüm Modelleri Üzerine Bir Değerlendirme**, 2006,*Planlama*, 2:,s.121–127.

ŞENYAPILI, Tansı; **Ankara Kentinde Gecekondü Oluşum Süreci, Ankara’da Gecekondü Oluşum Süreci ve Ruhsatlı Konut Sunumu** (der. T. Şenyapılı, A. Türel, Ankara, Batıbirlik Yayınları,1996, s.1-55.

ŞENYAPILI, Tansı; **Barakadan Gecekonduya, Ankara’da Kentsel Mekânın Dönüşümü 1923-1960**, İletişim Yayınları, 2004.

ŞENGÜL, Mihriban; **Kentleşen Dünya, “Küreselleşme” ve “Yoksulluk”:Türkiye Kentleşmesine Bir Bakış**, içinde(Mengi, Ayşegül),Kent ve Politika Antik Kentten Dünya Kentine, Ankara, İmge Kitabevi, 2007, 89-109.

ŞİŞMAN, A. Ve KİBAROĞLU D.; **Dünya’da ve Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları**, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 11-15 Mayıs 2009, Ankara, URL www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/0e6be4ce76ccfa7_ek.pdf erişim tarihi: 13.04.2010.

TANKUT, Gönül; **Bir Başkent’in İmarı**, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 1993.

TEKELİ, İlhan; **Bir Modernite Projesi Olarak Türkiye’de Kent Planlaması**, Ankara, İmge Kitabevi,2001.

TORTOP, Nuri; **Mahalli idareler**, Yargı Yayınları, Ankara, 1999.

TORTOP, Nuri; **Halkla İlişkiler**, Yargı Yayınları, Ankara,1993.

TUFAN, Menaf; **Başkent’in Gecekonduları: Kentsel Dönüşüm Projelerinin Arka Bahçeleri**, içinde(Ayşegül Mengi), Kent ve Planlama Geçmişi Korumak Geleceği Tasarlamak,2007, s.389.

ULUSOY, Ali H.; **“Kentsel Dönüşüm” Ve/Veya “Kent Toprakları Üzerinden Sağlanan Rant’ın Bölüşümü”** içinde Kentsel Dönüşüm Tartışmaları-01,Dosya 01, Bülten 40, 2006, 4-6, URL. <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/bulten-40-dosya.pdf> erişim tarihi 03.05.2010.

URRY, John; **Mekanları Tüketmek**, Ayrıntıları Yayınları, 1999.

SHANNON, Claude E., WEAVER, Warren; **A Mathematical Model of Communication**. Urbana, IL: University of Illinois Press,1949.

WEBER, Max; “Şehrin Doğası”,(çev.Fırat Oruç),**Şehir ve Cemiyet**, edit. Ahmet Aydoğan, İstanbul, İz Yayıncılık,2005, 101-129.

YAVUZ, Fehmi; **Kentsel Topraklar: Ülkemizde ve Başka Ülkelerde**, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları,1980.

ZENGİN, Ozan; **Günümüz Kamu Yönetiminde Ön Plana Çıkan Yaklaşımlar**, İçinde (Övgün, Barış), Kamu Yönetimi: Yapı, İşleyiş, Reform, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yayın No: 598, Ankara, 2009, s.1-43.

80.251.40.59/ politics.ankara.edu.tr/bguler/pdf/kytksemasi.pdf erişim tarihi 10 Mart 2010.

report.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2=&report=ilce_cinsiyet_yasgrp_egitim_koyseh.RDF&p_kod=2&p_il1=6&p_ilce1=1130&p_xkod=egitim_kod&p_sehkoy=1&p_yil=2009&p_dil=1&desformat=html&ENVID=adnksdb2Env erişim tarihi 10.12.2009.

www.altindag-bld.gov.tr/ erişim tarihi 12 Nisan 2010.

www.altindag-bld.gov.tr/Reshims/Gazete/2010/ocak2010.pdf erişim tarihi 17.12.2010.

www.altindag-bld.gov.tr/Reshims/Gazete/2010/subat2010.pdf erişim tarihi 17.12.2010.

www.altindag-bld.gov.tr/Reshims/Gazete/2010/mart2010.pdf erişim tarihi 17.12.2010.

www.altindag-bld.gov.tr/Reshims/Gazete/2010/nisant2010.pdf erişim tarihi 17.12.2010.

www.altindag-bld.gov.tr/Reshims/Gazete/2010/mayıs2010.pdf erişim tarihi 17.12.2010.

www.altindag-bld.gov.tr/Reshims/Gazete/2010/temmuz2010.pdf erişim tarihi 17.12.2010.

www.altindag-bld.gov.tr/Reshims/Gazete/2010/ağustos2010.pdf erişim tarihi 17.12.2010.

www.altindag-bld.gov.tr/Reshims/Gazete/2010/eylül2010.pdf erişim tarihi 17.12.2010.

www.altindag-bld.gov.tr/Reshims/Gazete/2010/ekim2010.pdf erişim tarihi 17.12.2010.

www.altindag-bld.gov.tr/gazete_detay.asp?Kategori=124 erişim tarihi 17.12.2010.

www.altindag-bld.gov.tr/gazete_detay.asp?Kategori=122 erişim tarihi 17.12.2010.

www.altindag-bld.gov.tr/gazete.asp erişim tarihi 17.12.2010.

www.ankarasonhaber.com/yazdir.asp?ID=15235 erişim tarihi 17.12.2010.

www.ankaraport.net/default.asp?sayfa=haberdetay&id=158879 erişim tarihi 17.12.2010.

www.aktifhaber.com/news_detail.php?id=311806 erişim tarihi 17.12.2010.

www.bighaber.com/ankaranin-harlemi-cincin-tarihe-karisiyor/ erişim tarihi 17.12.2010.

www.flasgazetesi.com.tr/haberDetayMiddle.asp?ID=189339 erişim tarihi 17.12.2010.

www.haber06.net/ankara-altindag-haberleri/355-ankara-bir-tarihkapaniyor-haberi.html erişim tarihi 17.12.2010.

www.internethaber.com/ankara/altindag/cincinbaglartarihekarisiyor-279050h.htm#ixzz18lCo4E4O erişim tarihi 17.12.2010.

<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=154869849> erişim tarihi 17.12.2010.

www.kentselyenileme.org/index.php/dunyadan/33-homadanbara-kentyenen--projes) erişim tarihi 18.02.2010.

<http://www.kentselyenileme.org/index.php/dunyadan/34-riokentgecekondusaiklairma-programi> erişim tarihi 18.02.2010.

www.kentselyenileme.org/index.php/dunyadan/42-longviewmahalle-yeneeprojes erişim tarihi 18.02.2010.

www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1525.html erişim tarihi 04.10.2010.

mevzuat.meb.gov.tr/html/tcanayasasi2.html erişim tarihi 04.10.2010.

www.tdk.gov.tr/TR/Genel/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=y%c4%b1kmak erişim tarihi 04.03.2010.

www.showhaber.com/ankaranin-harlemi-cincin-tarihe-karisiyor-323074.html erişim tarihi 17.12.2010.

EK.1**ANKARAM PLATFORMU'NUN ÜYELERİ****A-MESLEK ÖRGÜTLERİ**

1. Ankara Tabip Odası
2. TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Ankara Şubesi
3. TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi
4. TMMOB Gıda Mühendisleri Odası
5. TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Ankara Şubesi
6. TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Ankara Şubesi
7. TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası
8. TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Ankara Şubesi
9. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi
10. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası
11. TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi

B. SENDİKALAR

1. Disk Emekli-Sen
2. KESK ESM 1 NO' LU ŞUBE
3. KESK BTS ANKARA ŞUBE

C- DEMOKRATİK KİTLE ÖRGÜTLERİ

1. 68'liler Dayanışma Derneği
2. Altı Nokta Körler Derneği
3. Ankara Halkevleri
4. Ankara Kız Lisesi Mezunları Derneği
5. Gündem Çocuk Derneği
6. İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi

7. KA-DER Ankara Şubesi
8. Koruma ve Restorasyon Uzmanları Derneği
9. ODTÜ Mezunları Derneği
10. Su ve Kanal Çalışanları Derneği(SUKA-DER)
11. Tüketici Dernekleri Federasyonu
12. Tüketici Hakları Derneği
13. Türk Mühendisler Birliği Derneği
14. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği
15. Çocuk Müzeleri Derneği

D. MAHALLE-SEMT DERNEKLERİ

1. Çayyolu Platformu
2. Çiğdemim Eğitim, Çevre ve Dayanışma Derneği
3. Kavaklıderem Derneği
4. Çağdaş Emek-Bahçeli Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği

ÖZET

Yılmaz, Meltem. Halkla İlişkiler ve Kentsel Dönüşüm Örnek İnceleme: Çiğir Bağı (Göltepe) Kentsel Dönüşüm Projesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

Bu tez çalışması, yapımına 2006 yılında başlanan Çiğir Bağı(Göltepe) Kentsel Dönüşüm Projesi'nden hareketle, kentsel dönüşüm süreci ile halkla ilişkiler arasında bağ kurmaktadır. Tezin birinci bölümünde, kentsel dönüşüm sürecinin gerçekleştirilmesine neden olan kentleşme, göç ve gecekondulaşma olguları tarihsel bir süreç içerisinde değerlendirilirken; ikinci bölümde, kentsel dönüşüm ilgili alanda yapı yapılandırılmış mülakat tekniğı ile Altındağ Belediyesi ve ilgili departmanları, sivil toplum kuruluşlarını temsilen Ankaram Platformu, mahallede güç kullanma yetkisini elinde bulunduran Altındağ İlçe Emniyet Müdürlüğü ve Seğmenler Polis Karakolu ve alanda ikamet etmiş ve etmekte olan 30 kişi ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler ve belediyeye ait Altındağ Gazetesi ile belediye tarafından çıkartılan kitapçıklardan elde edilen bulgularla analiz edildi. Çalışmada, projeden yola çıkılarak halkla ilişkiler ve katılım bağlamında nelerin nasıl yapıldığı ve ne tür uygulamaların var olduğu tespit edildi ve betimlendi. Ayrıca uygulamaların eksik ve aksak yönlerinden hareketle nelerin yapılabileceğı konusunda önerilerde bulunuldu.

Anahtar Sözcükler

1. Halkla İlişkiler
2. Kentsel Dönüşüm
3. Çiğir Bağı
4. Katılım
5. Altındağ Belediyesi

ABSTRACT

Yılmaz, Meltem. Public Relations and Urban Transformation Case Study: Çiğir Bağı (Göltepe) Urban Transformation Project, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

This thesis forges a link between urban transformation process and public relations in relation of the Çiğir Bağı Göltepe Urban Transformation Project which has been launched in 2006. In the first part of the thesis, the facts such as urbanisation, migration and squatting which causes the realisation of the urban transformation process is evaluated. In the second part, information taken by the semi structured interviews with the authorized people from Altındağ Municipality and its relevant departments, Ankaram Platform representing the NGO's, Altındağ Police Department and Seğmenler Police Station as the relevant law enforcement agencies and 30 people who used to inhabit or is inhabiting now in the region are analysed and also the datum taken from the brochures published by the municipality are examined. In this work, the questions what has done, how has it done and what sort of practises have carried out are answered considering the project within the scope of public relations and participation. Besides some suggestions have been made about what should be done considering the faulty and disorganised aspects of the practices.

Key Words

1. Public Relations
2. Urban Transformation
3. Çiğir Bağı
4. Participation
5. Altındağ Municipality